

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

4

SIRA SAYISI: 232

Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3133) ve Çevre Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic”
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/3133 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı 4
- Katılma Yazıları..... 5
- Genel Gerekçesi 6
- Madde Gerekçeleri 7

• Çevre Komisyonu Raporu 12

• Muhalefet Şerhleri..... 21

• Teklif Metni..... 75

• Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin 75

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Selman Özboyacı</i>	<i>Mehmet Sait Kirazoğlu</i>	<i>Mustafa Canbey</i>
Konya	Gaziantep	Balıkesir
<i>Muhammet Müfit Aydın</i>	<i>Ahmet Büyükgümüş</i>	<i>İsmail Kaya</i>
Bursa	Yalova	Osmaniye
<i>Feyzi Berdibek</i>	<i>Metin Gündoğdu</i>	<i>Zemzem Güleler Açınal</i>
Bingöl	Ordu	Şanlıurfa
<i>Murat Baybatur</i>	<i>Osman Ören</i>	<i>Ahmet Kılıç</i>
Manisa	Siirt	Bursa
<i>Metin Yavuz</i>	<i>İsmail Tamer</i>	<i>Lütfiye Selva Çam</i>
Aydın	Kayseri	Ankara
<i>Atilla Ödünç</i>	<i>Çiğdem Karaaslan</i>	<i>Tülay Kaynarca</i>
Bursa	Samsun	İstanbul
<i>Sabahat Özgürsoy Çelik</i>	<i>Selim Yağcı</i>	<i>Semiha Ekinci</i>
Hatay	Bilecik	Sivas
<i>İlyas Şeker</i>	<i>Hacı Osman Akgül</i>	<i>Cihan Pektaş</i>
Kocaeli	Gümüşhane	Gümüşhane
<i>Orhan Yegin</i>	<i>Ahmet Sorgun</i>	<i>Kadir Aydın</i>
Ankara	Konya	Giresun
<i>Osman Nuri Gülaçar</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>	<i>Yasin Uğur</i>
Van	İstanbul	Burdur
<i>Ramazan Can</i>	<i>Refik Özen</i>	<i>Abdullah Doğru</i>
Kırıkkale	Bursa	Adana
<i>Ahmet Çakır</i>	<i>Tahir Akyürek</i>	<i>Fatma Betül Sayan Kaya</i>
Malatya	Konya	İstanbul
<i>Mustafa Demir</i>	<i>Yusuf Başer</i>	<i>İsmail Bilen</i>
İstanbul	Yozgat	Manisa
<i>Salih Cora</i>	<i>Abdullah Güler</i>	<i>Çiğdem Erdoğan Atabek</i>
Trabzon	İstanbul	Sakarya
<i>Ahmet Akay</i>	<i>Halil Özşavlı</i>	<i>Müslüm Yüksel</i>
Şanlıurfa	Şanlıurfa	Gaziantep
<i>Derya Bakkak</i>	<i>Öznur Çalık</i>	<i>Gülşay Samancı</i>
Gaziantep	Malatya	Konya

<i>Şirin Ünal</i>	<i>Arife Polat Düzgün</i>	<i>Ali Şahin</i>
İstanbul	Ankara	Gaziantep
<i>Belgin Uygur</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>	<i>Jülide İskenderoğlu</i>
Balıkesir	Bursa	Çanakkale
<i>İbrahim Aydın</i>	<i>Ekrem Çelebi</i>	<i>Vildan Yılmaz Gürel</i>
Antalya	Ağrı	Bursa
<i>Ahmet Berat Çonkar</i>	<i>Mehmet Erdoğan</i>	<i>Süleyman Karaman</i>
İstanbul	Gaziantep	Erzincan
<i>Selim Gültekin</i>	<i>Hacı Ahmet Özdemir</i>	
Niğde	Konya	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3133 esas numaralı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması dair kanun teklifine katılıyorum.

Gereğini arz ederim.

12.10.2020

Zehra Taşkesenlioğlu Ban
Erzurum

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

(2/3133) Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzama koyuyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

13.10.2020

Abdullah Nejat Koçer
Gaziantep

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3133)	
ESAS	Çevre Komisyonu
TALİ	İçişleri Komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Depozito yönetim sistemi uygulamaları doğada çözünemeyen inorganik atıkların düzenli olarak toplanarak suda veya kırsal alanlarda açık olarak depolanmasını engelleyerek suda ve karada yaşayan canlı türlerinin ve çevrenin korunmasına katkı sağlamaktadır. Geri dönüştürülebilir atıkların yeniden hammadde olarak kullanılması birincil hammadde israfının önlenmesini sağlamak, birincil hammaddenin çıkarılması için gerekli enerji yoğun aktivite ihtiyacını ve geri dönüştürülebilir atıkların yakılarak veya düzenli depolama sahalarında bertaraf edilmesini engelleyerek karbon emisyonlarını azaltmaktadır.

Ülkemizde ise depozito yönetim sistemi uygulaması, 7153 sayılı Kanunla mevzuatımıza girmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenecek ürünlerin depozito bedeliyle piyasaya sürülmesi, bu ürünlerin satış noktalarında tüketicilere satılması, tüketiciler tarafından da kullanılması sonrasında oluşan boş ambalajların atılmayarak depozito bedellerini geri almak amacıyla satış noktalarına iade etmelerine dayalı bir sistem olan depozito yönetim sisteminde, söz konusu ambalajların kapalı bir döngü içerisinde atığa dönüşmeden tekrar hammadde olarak ekonomiye kazandırılması öngörülmektedir.

Bu çevreci ve sürdürülebilir yaklaşımın, düşük işgücü maliyeti ve temiz hammadde temini imkânlarıyla desteklendiğinde, Ülkemizi döngüsel ekonomi yaklaşımı ile pekiştirilmiş üretimde önemli bir konuma getireceği aşikardır.

Depozito yönetim sistemi uygulamasının sonucunda ortaya çıkacak çevresel, ekonomik ve kamusal faydaların sürdürülebilir bir gelecek için elzem olduğu ve sınırlı kaynaklarla ekonomik büyüme için çabalanan günümüz dünyasında, böylesine etkin kaynak yönetimi tabanlı bir sistemin yol gösterici olacağı değerlendirilmektedir. Çevrenin korunması ve kaynak verimliliği amaçları göz önüne alındığında, depozito yönetim sistemi uygulamasının ivedilikle hayata geçirilmesi için İdare tarafından hızlı ve etkin adımların atılması gerekmektedir.

Depozito yönetim sistemi uygulamasının altyapısının kurulması ve operasyonlarının yürütülmesi için belirli bir idari, teknik ve mali kaynak gereksiniminin yanı sıra; bu uygulamaları hızlı ve etkin bir şekilde sürdürülmesini de sağlayacak bir yapıya ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu doğrultuda, hazırlanan Kanun Teklifi ile çevre kirliliğini önlemek, yeşil alanların iyileştirilmesine katkı sağlamak, ulusal ölçekte depozito yönetim sisteminin kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının kurulması amaçlanmaktadır.

Bununla birlikte, hem Ajansın kurulmasına bağlı olarak hem de 2872 sayılı Çevre Kanununun temel ilkelerinin korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak 2872 sayılı Kanunda bazı değişikliklerin yapılması ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu bağlamda genel olarak atık yönetim firmalarının da atık yönetiminden sorumlu olması, idari para cezalarının caydırıcılığı temin edecek orantıda olması ve çevre izin ve lisansı olmayan faaliyetlerin süresiz durdurulmasına yönelik bazı düzenlemelerin yapılması amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan; güvenli, sağlıklı ve çevreci ulaşım araçlarından olan bisiklet ve elektrikli skuterlerin teşvik edilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla bazı değişiklikler yapılmaktadır. Teklif ile; mahalli idarelere bisiklet ve e-skuterlerin yol, şerit, park ve şarj istasyonlarını yapma, Karayolları Genel Müdürlüğüne karayollarında bisiklet yolu ve gürültü bariyeri yapma gibi görevlerin verilmesi hedeflenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile, çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının (Ajans) kurulması ve Kanunun kapsamının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 2- Madde ile, Kanunda geçen bazı kavramlar tanımlanmaktadır.

Madde 3- Madde ile, Türkiye Çevre Ajansının kuruluş şekli belirlenmektedir. Ajansın etkin bir şekilde faaliyet gösterebilmesini teminen; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak, tüzel kişiliği haiz ve bu Kanunda belirtilenler dışında özel hukuk hükümlerine tabi olarak kurulması öngörülmektedir. Ajansın bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle tüzel kişilik kazanması sağlanarak depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi başta olmak üzere Kanunda belirtilen faaliyetleri hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 4- Madde ile, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenen çevre strateji ve politikaları doğrultusunda Ajansın gerçekleştireceği faaliyetler düzenlenmektedir.

Madde 5- Madde ile, Türkiye Çevre Ajansının organları olarak Yönetim Kurulu, Başkanlık ve Danışma Kurulu belirlenmekte, Ajansta hizmet birimlerinin oluşturulacağı hüküm altına alınmakta ve bunların üyelerinin atanma usul ve esasları düzenlenmektedir.

Ayrıca, Ajansın organlarının ve hizmet birimlerinin görev ve yetkileri, üyelerinin atanması, teşkilat yapısı ile çalışmasına ilişkin usul ve esasların Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle belirleneceği düzenlenmektedir.

Madde 6- Madde ile, Ajansta 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa tabi personelin istihdam edilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 7- Madde ile, Ajan Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri ile Ajan Başkanı, yardımcıları ve personeline ödenecek ücret belirlenmektedir.

Ajans Başkanına, mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdi ödemelerin bir aylık toplam net tutarın; 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 11 inci maddesi uyarınca belirlenen emsali personele mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılması öngörülen ödemelerin bir aylık toplam net tutarının iki katını geçmemek üzere Yönetim Kurulunca belirlenmesi öngörülmektedir. Ajans başkan yardımcılarına ve personeline yapılan ödemelerin ise Ajans Başkanına yapılan ödemeyi geçmemek üzere Yönetim Kurulunca belirlenmesi hüküm altına alınmaktadır. Ajans Yönetim Kurulu başkan ve üyelerine, bu görevleri nedeniyle ayrıca 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 34 üncü maddesine göre kamu iktisadi teşebbüsleri yönetim kurulu başkan ve üyelerine ödenen tutarda ödeme yapılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 8- Madde ile, genel bütçeden aktarılan tutarlar, her türlü şartlı ve şartsız bağış ve yardımlar, faaliyetlerinden elde edeceği gelirler ve sair gelirler Ajansın gelir kalemleri olarak belirlenmektedir.

Ayrıca, Ajans bütçesinin hazırlanması ve onaylanması süreci belirlenmektedir.

Madde 9- Bir kamu kurumu olan Ajansın faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütmesi öngörüldüğünden, Ajansa bazı kamu ayrıcalıklarının verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Ajansın, yapılan bağış ve yardımlar sebebiyle veraset ve intikal vergisinden; faaliyetleri dolayısıyla yaptığı işlemler yönünden harçlardan ve kâğıtlar nedeniyle damga vergisinden, kiraya verilmemek şartıyla sahip olduğu taşınmazları dolayısıyla emlak vergisinden, tapu ve kadastro işlemleri bakımından döner sermaye hizmet bedelinden ve her türlü dava ve icra işleminde teminat yatırma mükellefiyetlerinden muaf olması amaçlanmaktadır.

Madde 10- Madde ile, Kanunun uygulanmasıyla ilgili usul ve esasların ne şekilde yürürlüğe konulacağı düzenlenmektedir.

Madde 11- Madde ile 2464 sayılı Kanunun 56 ncı maddesinde düzenleme yapılarak güvenli, sağlıklı ve çevreci ulaşım araçlarından biri olan elektrikli skuterlerin teşvik edilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla paylaşımlı elektrikli skuterlerden alınacak işgal harcı bedelinin en az tarife üzerinden hesaplanması amaçlanmaktadır.

Madde 12- 2872 sayılı Çevre Kanununun mevcut hükümlerine göre; çevreye etkisi olabilecek projeler için ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması gerekmektedir. Teklifin 14 üncü maddesiyle 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde değişiklik yapılarak, çevreye etkisi olabilecek faaliyetlerin tümü açısından “Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası” hazırlanması öngörüldüğünden; bu değişiklikle uyumlu olarak madde ile “Proje Tanıtım Dosyası” tanımı, 2872 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin metninden çıkarılmaktadır.

Madde 13- Madde ile, 2872 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde düzenleme yapılarak; Çevrenin korunmasına ve iyileştirilmesine yönelik ilkelere; sıfır atığın yaygınlaştırılması, motorsuz ve elektrikli araçların yaygınlaştırılması ve plastik içerikli ambalajların azaltılması ilkeleri eklenmektedir.

Madde 14- 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin mevcut hükümlerine göre; çevreye etkisi olabilecek projeler için ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması gerekmektedir. Madde ile 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde değişiklik yapılarak, çevreye etkisi olabilecek faaliyetlerin tümü açısından “Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası” hazırlanması öngörülmektedir.

Bununla birlikte, “Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası” hakkında yapılan değerlendirmeler neticesinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” veya “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumsuz” kararları verileceğinden, madde ile “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı” ibaresinin madde metninden çıkarılması amaçlanmaktadır.

Madde 15- Madde ile; 2872 sayılı Kanunda atıksu altyapı yönetim sorumlusu olarak sayılanlardan en az ikisinin bir araya gelerek de atık su alt yapı kooperatifi kurabilmelerine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Yine, atık üreticilerinin atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu olarak yetki verilmiş firmalar aracılığıyla da yerine getirebilmesine imkan sağlanmaktadır.

Ayrıca, 2872 sayılı Kanuna göre herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde atık olarak değerlendirilmektedir. Sıfır atık projesi de belirtilen atık tanımı çerçevesinde, her türlü atığın kaynağında ayrıştırılması ile atığın oluşmaması yönünde strateji geliştirme esasına dayanmaktadır. Bu süreci daha etkin bir şekilde yürütmek amacıyla madde ile, atıkların kaynağında ayrıştırıldıktan sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığından çevre lisansı almış atık işleme tesislerine geri kazanımı sağlanmak üzere verilebilmesinin zorunlu olmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 16- Madde ile, 2872 sayılı Kanunun 12 nci maddesinde değişiklik yapılarak; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının anılan Kanun kapsamındaki denetim yetkisini Türkiye Çevre Ajansına devredebileceği düzenlenmektedir.

Madde 17- Madde ile; 2872 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasına hüküm eklenerek, tehlikeli kimyasalların üretimi, satışı, depolanması, taşınması ile tüm atıkların toplanması, taşınması ve depolanmasından, atık üreticisiyle atık yönetim sorumlusunun müteselsilen sorumlu olması amaçlanmaktadır.

Madde 18- Madde ile; 2872 sayılı Kanunun 15 inci maddesinde düzenleme yapılarak, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde faaliyette bulunabilmek amacıyla gerekli çevre izin ve lisansını almayan tesislerin faaliyetlerinin durdurulması amaçlanmaktadır.

Teklifin 14 üncü maddesi ile 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde yapılan değişiklik çerçevesinde; “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı” alınmaksızın başlanan faaliyetlerin Bakanlık/Valilik tarafından süre verilmeksizin durdurulacağı hüküm altına alınmaktadır.

Madde 19- Çevre mevzuatı ve çevreye ilişkin yapılan düzenlemeler dinamik bir alan olduğundan 2872 sayılı Çevre Kanununda yer alan idari yaptırımların bir kısmının yeniden düzenlenmesi ve yeni yaptırımların belirlenmesi gerekmektedir.

Madde ile; Ülkemizde yeni uygulanmaya başlanan plastik poşetlere ilişkin yükümlülükler ile geri kazanım ve depozito uygulamalarına ilişkin düzenlemelere aykırı davranılması halinde uygulanacak idari yaptırımlar belirlenmektedir.

Sera gazı emisyonlarının takibi hakkındaki mevzuat kapsamında sanayi tesislerinden kaynaklı sera gazı emisyonları izlenmekte olup 2872 sayılı Kanunda sera gazı emisyonlarına ilişkin izleme planı ve doğrulanmış sera gazı emisyon raporunu sunma yükümlülüğüne uyulmaması durumunda uygulanacak idari para cezası hükmünün bulunmamasından dolayı ilgili düzenleme yapılmıştır. Söz konusu mevzuat karbon ticaretinin temeli oluşturduğundan sistemin iyi bir şekilde uygulanması için cezai maddelerin eklenmesi önem arz etmektedir.

Bunun yanı sıra madde ile, su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetlerine, su kirliliğinin önlenmesine, atık ve tehlikeli atıklara, su alanlarından ve tarım arazilerinden kum ve çakıl alınmasına, motor yağı değişimlerine ve çevre etiketine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranışlara uygulanacak idari yaptırımların düzenlenmesi öngörülmektedir.

Madde 20- 2872 sayılı Kanuna ekli (1) sayılı listede yer alan ürünlere ve bu ürünlerin sorumluluğunu taşıyanlara (piyasaya süren, ithalatçı ve satış noktası) yönelik tanımlarda uygulamada sorunlar yaşanmaktadır. Madde ile; 2872 sayılı Kanunun ek 11 inci maddesinde düzenleme yapılarak, anılan maddenin tamamına yönelik idari, mali ve teknik usul ve esasların Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmaktadır.

Madde 21- Madde ile; 2872 sayılı Kanunun ek 12 nci maddesinde değişiklik yapılarak, 2020 yılında tüm dünyada ve Ülkemizde yaşanan Covid-19 salgını nedeniyle depozito yönetim sistemine yönelik çalışmalarda yaşanan zaman kaybının telafisi amacıyla depozito yönetim sistemi uygulamasının başlangıcının bir yıl süreyle ertelenmesi amaçlanmaktadır.

Buna ek olarak, ürünlerin de depozito uygulamasının kapsamına alınması ve uygulamaya tabi tutulan ambalaj ve ürün üreticileri, ithalatçıları ve piyasaya sürenlerin, bu kapsamdaki yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda oldukları Kanunen hüküm altına alınmaktadır. Ayrıca depozito sistemine ilişkin teminatların ve ücretlerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği düzenlenmektedir.

Madde 22- Madde ile; 2872 sayılı Kanuna ek madde eklenerek, çevre etiketi sisteminin oluşturulmasına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenmesi ve anılan Bakanlığın haricinde çevre etiketi adı altında herhangi bir faaliyet yürütülemeyeceği düzenlenmektedir.

Madde 23- Madde ile; 2872 sayılı Kanuna ek madde eklenerek, atık motor yağlarının toplama miktarının artırılması, takibinin sağlanması ve yasadışı kullanımının önlenmesi amacıyla motor yağı değişimi yapılan noktaların Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yetkilendirilmesinin ve motor yağı değişimlerinin Bakanlıkça yetkilendirilmiş noktalar tarafından yapılmasının veya bu yerlere teslim edilmesinin zorunlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 24- Son yıllarda Ülkemizde kullanımı oldukça yaygınlaşan ancak mevzuatta bir tanımı bulunmayan elektrikli skuterlerin yasal altyapısının oluşturulması gerekmektedir. Bu doğrultuda Madde ile; 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3 üncü maddesinde düzenleme yapılarak; bisiklet yolunun tanımı, elektrikli skuterlerin kullanımına açık; taşıt ve yayaların kullanımına kapalı olacak şekilde yeniden yapılmaktadır. Ayrıca, elektrikli skuter ve bisiklet şeridi tanımı anılan madde kapsamına eklenmektedir.

Madde 25- Madde ile; 2918 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde değişiklik yapılarak, karbon salınımını ve karayollarındaki gürültü kirliliğini azaltmak amacıyla Karayolları Genel Müdürlüğüne;

- Master planlarını göz önünde bulundurarak ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görüşünü alarak, trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı mevcut yollarda ve yeni yapılacak olan yapım ve bakımından sorumlu olduğu karayollarının kenarına bisiklet yolu ile gürültü bariyeri yapma,

- Trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı yerlerde, banketleri bisiklet şeridi olarak işaretleyerek bisiklet ve elektrikli skuter kullanımına uygun hale getirme, görevi verilmektedir.

Madde 26- Madde ile; 2918 sayılı Kanunun 37 nci maddesinde düzenleme yapılarak, karayollarında bulunan bisiklet yollarında ve şeritlerinde elektrikli bisiklet ve e-skuter kullanabilmek için 15 yaşını bitirmiş olma şartı getirilmektedir.

Madde 27- Madde ile; 2918 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinde düzenleme yapılarak, sürücülerin sağa ve sola dönüşlerde, bisiklet yolundaki ve şeridindeki bisiklet ve e-skuter kullananlara ilk geçiş hakkını vermeleri zorunlu kılınmaktadır.

Madde 28- Madde ile; 2918 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinde değişiklik yapılarak,

- Ayrı bisiklet yolu veya şeridi varsa e-skuterlerin taşıt yolunda sürülememesi,

- Motorlu bisikletlerin bisiklet yolunda sürülememesi,

- E-skuterlerin iki elle sürüleceği,

- E-skuter ile sırtta taşınabilen kişisel eşya harici yük ve yolcu taşınmasının yasak olması,

- E-skuterlerin otoyol, şehirlerarası karayolları ve azami hız sınırı 50 km/s üzerinde olan karayollarında kullanılmaması,

düzenlenmektedir.

Madde 29- Madde ile; 2918 sayılı Kanunun 68 inci maddesinde değişiklik yapılarak; yayaların; bisiklet trafiğine engel olmamak şartıyla veya yaya yolu bulunmayan yerlerde bisiklet şeridini kullanabilmesi düzenlenmektedir.

Madde 30- Madde ile; 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin (j) bendinde düzenleme yapılarak, Türkiye Çevre Ajansının depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak yapacağı mal ve hizmet alımlarının ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç anılan Kanun hükümlerine tâbi olmaması hüküm altına alınmaktadır. Bununla birlikte 4734 sayılı Kanunun ek 11 inci maddesi hükümlerine göre, anılan Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi kapsamında yapılan ihalelere ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenmektedir. Böylece Ajansın depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak yapacağı mal ve hizmet alımlarına yönelik ihalelerinin usul ve esaslarının Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenmesi sağlanacaktır.

Madde 31- Egzoz kaynaklı emisyonların azaltılarak hava kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla bisikletli ulaşımın artırılması için gerekli altyapı çalışmalarının planlanması ve halkın hizmetine sunulması büyük önem taşımaktadır. Madde ile; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına bent eklenerek, şehirlerde bisiklet kullanıcılarının güvenli olarak bisiklet kullanımlarının teşvik edilmesine yönelik altyapı çalışmalarının, yetki alanlarındaki bölgelerde ilgili büyükşehir belediyelerinin yürütebilmesi için büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumlulukları maddesine; bisiklet yollarının, bisiklet park istasyonlarının, bisiklet ve elektrikli skuter şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yapma hükmünün eklenmesi öngörülmektedir.

Yine ilçe belediyelerine bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapma, işletme ve bunlara ruhsat verme görevi verilmektedir.

Madde 32- Madde ile; 5216 sayılı Kanunun 9 uncu maddesine fıkra eklenerek, bisikletin güvenli, sağlıklı ve çevreci bir ulaşım aracı olarak kullanımını arttırmak amacıyla; büyükşehir belediyelerinin, ulaşım ana planlarını hazırlarken, bisikletin standart bir ulaşım türü haline gelmesi ve toplu ulaşım entegre edilmesi hususunun göz önünde bulundurulmasına, ulaşım ana planında yer alması dahi ayrı bir bisikletli ulaşım ana planı hazırlanmasına ve bu hususlara ilişkin taleplerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belediyelere teknik destek verilebilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 33- Bu Kanunun 31 inci maddesiyle bölge otoparkı yapma yetkisi ilçe belediyelerine verildiğinden; madde ile; 5216 sayılı Kanunun 27 nci maddesinde düzenleme yapılarak, imar mevzuatı uyarınca belediyelerin otoparkla ilgili olarak elde ettikleri gelirlerin, büyükşehir belediyesine aktarılması uygulamasına son verilerek, tahsil edilen gelirlerin ilçe belediyelerince bölge otopark yapılması için gerekli arsa alımları ile inşasında kullanılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 34- Egzoz kaynaklı emisyonların azaltılarak hava kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla bisikletli ulaşımın artırılması için gerekli altyapı çalışmalarının planlanması ve halkın hizmetine sunulması büyük önem taşımaktadır. Madde ile; 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına bent eklenerek, il özel idarelerine yaya yolu, bisiklet ve e-skuterlerin yol, şerit, park ve şarj istasyonlarını yapma görevi verilmektedir.

Madde 35- Egzoz kaynaklı emisyonların azaltılarak hava kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla bisikletli ulaşımın artırılması için gerekli altyapı çalışmalarının planlanması ve halkın hizmetine sunulması büyük önem taşımaktadır. Madde ile; 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasına bent eklenerek, belediyelere yaya yolu, bisiklet ve e-skuterlerin yol, şerit, park ve şarj istasyonlarını yapma görevi verilmektedir.

Geçici Madde 1- Madde ile; Ajansın faaliyetlerine başlamasından itibaren 5 yıl süreyle, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 25 inci maddesi hükümlerine göre kamu kurum ve kuruluşlarının personelinin Ajansta geçici olarak görevlendirilebilmesi amaçlanmaktadır.

Geçici Madde 2- Madde ile; Ajansın faaliyetlerine başlayabilmesi için, 2872 sayılı Kanunun ek 11 inci maddesince tahsil edilen geri kazanım katılım paylarının; 1/1/2020 ila bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar %10'unun; yürürlük tarihinden 31/12/2025'e kadar % 15'inin Ajansa aktarılması amaçlanmaktadır.

Madde 36- Yürürlük maddesidir.

Madde 37- Yürütme maddesidir.

Çevre Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Çevre Komisyonu

20/10/2020

Esas No: 2/3133

Karar No: 4

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3133 esas numaralı “Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Komisyonumuzun 14/10/2020 ve 15/10/2020 tarihlerinde yapılan toplantılarında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa arz olunur.

1. Giriş

Konya Milletvekili Selman ÖZBOYACI ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait KİRAZOĞLU ile 60 Milletvekili tarafından hazırlanarak 12/10/2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak ise İçişleri Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonuna havale edilen 2/3133 esas numaralı “Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 14/10/2020 ve 15/10/2020 tarihli toplantılarında görüşülmüştür. 2/3133 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklifin ilk imza sahibi Konya Milletvekili Selman ÖZBOYACI ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait KİRAZOĞLU, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bakan Yardımcısı Mehmet Emin BİRPINAR ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara Sanayi Odası (ASO), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD), Çevre Mühendisleri Odası yetkililerinin katılımıyla görüşülmüştür.

2. Teklifin İçeriği

2/3133 esas numaralı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile;

- Çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının kurulması,

- Türkiye Çevre Ajansının faaliyetlerinin; depozito yönetim sistemini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletmeme; ilgili tarafların depozito yönetim sistemine dâhil olmasını sağlamak ve bunların yükümlülüklerini belirlemek ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenen depozito bedeli, ücret ve teminatları almak ve iade etmek, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından depozito uygulamasına zorunlu olarak tabi tutulan ürünlere yönelik depozito yönetim sistemi altyapısının oluşturulmasına, uygulanmasına, izlenmesine yönelik izin ve onay işlemleri dâhil gerekli idari düzenlemeleri ve tedbirleri uygulamak ve gerekli kontrolleri yapmak, sıfır atık yönetim sisteminin kurulmasına ve uygulanması ile geri kazanılabilir ürünlerin ülke ekonomisine kazandırılmasına katkı sağlamak şeklinde belirlenmesi,

- Türkiye Çevre Ajansının; Yönetim Kurulu, Başkanlık ve Danışma Kurulundan oluşması,
- Türkiye Çevre Ajansının gelirlerinin; faaliyetlerden elde edilen gelirler, genel bütçeden aktarılan tutarlar, her türlü bağış ve yardımlar ile sair gelirlerden oluşması,
- Türkiye Çevre Ajansının; yapılan bağış ve yardımlar sebebiyle veraset ve intikal vergisinden, faaliyetleri dolayısıyla yaptığı işlemler yönünden harçlardan ve bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar nedeniyle damga vergisinden, kiraya verilmemek şartıyla sahip olduğu taşınmazları emlak vergisinden, tapu ve kadastro işlemleri bakımından, döner sermaye hizmet bedelinden, her türlü dava ve icra işleminde teminat yatırma mükellefiyetlerinden muaf olması,
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca nitelikleri belirlenen atık üreticileri dışında kalan diğer atık üreticilerinin, istekleri halinde atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu olarak yetki verilmiş firmalar aracılığıyla da yerine getirebilmesi, ancak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca nitelikleri belirlenen atık üreticilerinin ise atıklarının yönetiminin atık yönetim sorumlusu firmalar aracılığıyla yerine getirmelerinin zorunlu hale getirilmesi,
- Sıfır atık yönetim sistemini kurarak belge alanların, türlerine göre kaynağında ayrı biriktirdikleri atıklarını, Çevre ve Şehircilik Bakanlığından çevre lisansı almış atık işleme tesislerine verebilmeleri,
- Benzin ve naftanın depolanması, dolumu ve tankerlerle nakliyesine ilişkin terminaler, dolum adaları veya akaryakıt istasyonlarında kullanılan her türlü düzenek, tesis ile tankerlerden salınan uçucu organik bileşiklerin kontrolüne ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenen esas ve kriterlere uymayan; terminaler veya dolum adaları için 60.000 Türk Lirası, akaryakıt istasyonları için 30.000 Türk Lirası, tankerler için 3.000 Türk Lirası idari para cezası verilmesi,
- 2872 sayılı Çevre Kanununda geri kazanım katılım payına tabi olan ek (1) sayılı listede yer alan ürünlere yönelik olarak;
 - 1) Plastik poşetleri 2872 sayılı Kanunun Ek 13'üncü maddesine aykırı olarak ücretsiz verdiği veya Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak plastik poşet verdiği tespit edilen satış noktalarına depo alanı hariç kapalı satış alanının her metrekaresi için 15,16 Türk Lirası,
 - 2) Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak plastik poşetleri üretene, tedarik edene; üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciye ve/veya ithalatçıya 15.000 Türk Lirası,
 - 3) Geri kazanım katılım payına ilişkin belirlenen esaslara uymayanlara 1.500 Türk Lirası, idari para cezası verilmesi,
- 2872 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde belirlenen sıfır atık yönetim sistemini kurmayanlara ve/veya kurduğunu belgeleyemeyenlere 20.000 Türk Lirası idari para cezası verilmesi,
- Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak;
 - 1) Sera gazı emisyonu izleme planını sunmayanlara veya süresi içerisinde güncellemeyenlere 24.000 Türk Lirası,
 - 2) Doğrulanmış sera gazı emisyonu raporunu süresi içerisinde sunmayanlara 36.000 Türk Lirası, idari para cezası verilmesi,
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlanması uygulamasının kaldırılarak yerine Çevresel Etki Değerlendirmesi başvuru dosyası hazırlanması,
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı alınmaksızın başlanan faaliyetlerin Bakanlık/Valilik tarafından süre verilmeksizin durdurulması,

- Zorunlu depozito uygulamasına tabi tutulan ürünlerin üreticileri, ithalatçıları ve piyasaya sürenler ile depozito kapsamındaki ürünleri tüketicilere/kullanıcılara sunan toptan ya da perakende satış birimlerinin; depozito sisteminin kurulması, işletilmesi ve izlenmesine yönelik idari, mali ve teknik yükümlülüklerini yerine getirmelerinin zorunlu olması,

- Çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenecek ambalajlar ve ürünler için depozito uygulamasının 1/1/2022 tarihinden itibaren zorunlu olması,

- Sürdürülebilir çevre hedefleri doğrultusunda, ürün veya hizmetlerin doğal kaynak kullanımı ve hammadde temini aşamasından başlamak üzere yaşam döngüsünün bütün süreçlerinde, türlerin ve habitatların zarar görmesini ve ekosistemlerin bozulmasını önlemek, çevre, insan, sağlık, iklim ve doğal yaşamın üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak amacıyla gönüllülük esaslı çevre etiket sistemi oluşturulması ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı haricinde çevre etiketi adı altında herhangi bir faaliyet yürütülememesi,

- Motor yağı değişimlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yetki verilen işletmeler tarafından yapılması veya atık motor yağlarının bu yerlere teslim edilmesinin zorunlu olması,

- Karayolları Genel Müdürlüğüne; gürültü eylem planı ve bisiklet master planları göz önünde bulundurularak ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görüşü alınarak, trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı mevcut yollarda ve yeni yapılacak olan yapım ve bakımından sorumlu olduğu karayollarının kenarına bisiklet yolu ile gürültü bariyeri yapmak ve trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı yerlerde, banketleri bisiklet şeridi olarak işaretleyerek bisiklet ve elektrikli skuter kullanımına uygun hale getirmek görevinin verilmesi,

- Belediyelere; bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yapma görevi verilmesi,

- Karayollarında bulunan bisiklet yollarında ve şeritlerinde elektrikli bisiklet ve elektrikli skuter kullanabilmek için 15 yaşının bitirilmiş olması,

- Ayrı bisiklet yolu veya şeridinin bulunduğu yerlerde elektrikli skuterlerin taşıt yolunda sürülememesi,

- Elektrikli skuterlerin iki elle sürülmesi gerektiği,

- Elektrikli skuterlerle sırta taşınabilen kişisel eşya harici yük ve yolcu taşınmasının yasak olması,

- Elektrikli skuter otoyol, şehirlerarası karayolları ve azami hız sınırı 50 km/s üzerinde olan karayollarında kullanılmaması,

- Yayaların yürümesine ayrılmış kısımların kullanılmasının mümkün olmaması veya bulunmaması hallerinde yayaların, bisiklet trafiğine engel olmamak şartı ile bisiklet yoluna ilave olarak bisiklet şeridinde de yürüyebilmeleri,

- Büyükşehir belediyelerine; bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yürütme görevinin verilmesi,

- İlçe belediyelerine; bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek veya ruhsat vermek görevinin verilmesi,

- Ulaşım kaynaklı emisyon miktarının azaltılması amacıyla bisikletli ulaşımın yaygınlaştırılmasına yönelik hazırlanacak ulaşım ana planlarında bisikletli ulaşımaya yer verilmesi ya da bisikletli ulaşım ana planının hazırlanmasının esas olması, ayrıca talep halinde mahalli idarelere bu kapsamda Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca teknik destek verilebilmesi,

- İl Özel İdarelerine; bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yapma görevi verilmesi,

öngörülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Komisyon Başkanı Trabzon Milletvekili Muhammet BALTA tarafından;

- Çevre kirliliğini önlemek, yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının kurulmasına dair,

- Sıfır atık projesinin en önemli hususlarından olan “kaynağında ayrıştırma” süreci ve etkin bir depozito yönetim sistemi için gerekli değişikliklerin yapılması ve bu kapsamda Türkiye Çevre Ajansının kurulması ile birlikte depozito yönetim sisteminin kurulması ile işletilmesi sürecine ve sistemin daha verimli ve çevreci bir şekilde işlenmesine yönelik,

- 2872 sayılı Çevre Kanununda yer alan idari yaptırımların daha caydırıcı hale getirilmesine yönelik,

- Ülkemizde kullanımı oldukça yaygınlaşmasına rağmen yasal alt yapısı olmayan elektrikli skuterlerin yasal altyapıya kavuşturulması ve bisiklet yolu sayısının artırılmasına yönelik,

düzenlemelere yer verildiği,

ifade edilmiştir.

Teklif hakkında ilk imza sahibi Konya Milletvekili Selman ÖZBOYACI;

- Türkiye Çevre Ajansının kurulacağını ve etkin depozito yönetim sisteminin faaliyete geçireceğini,

- Türkiye Çevre Ajansının kurulmasının, yeşil alanların korunması ve iyileştirilmesini, çevre kirliliğinin önlenmesini, sıfır atık projesini pekiştireceğini ve geri dönüşümün daha etkin yöntemlerle uygulanmasını sağlayacağını,

- İçecek ambalajlarının yönetiminde mevcut sistemin yeterince verimli işlev görmediğini, söz konusu atıkların yeni ve daha etkin bir sistem dâhilinde yönetilmesi gereği, bu kapsamda Türkiye Çevre Ajansının kurulmasıyla birlikte içecek ambalajlarının yaklaşık %90'ının depozito yönetim sistemi vasıtasıyla dönüştürülebilecek kapasiteye, birkaç yıl içinde ulaşılmasının hedeflendiğini,

- Ambalajlar haricinde lastik, pil, elektronik eşya ve akü gibi ürünlerin de depozito yönetim sistemi kapsamına alınabileceğini,

- Ülkemizin döngüsel ekonomi yaklaşımıyla pekiştirilmiş üretimde önemli bir konuma geleceğini,

- Türkiye Çevre Ajansının etkin bir depozito yönetim sistemi ortaya çıkarması ile yüksek oranda geri dönüşüm sağlayacağını, bunun daha temiz bir çevre ile atıkların hammaddeye dönüşümü sürecine çok önemli katkı sağlayacağını,

- Çevre etiket sisteminin oluşturulacağını ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı haricinde çevre etiketi adı altında herhangi bir faaliyet yürütülemeyeceğini,

- Atık yönetim firmalarının da atık yönetiminden sorumlu tutulacağını,

- Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı alınmaksızın başlanan faaliyetlerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı/Valilik tarafından süre verilmeksizin durdurulacağını,

- Atık motor yağlarının toplama miktarının artırılmasına yönelik düzenlemelerin yapıldığını,

- Bisiklet ve elektrikli skuter gibi çevreci ulaşım araçlarının teşvik edilmesine yönelik düzenlemelere yer verildiğini,

- Çevreci ulaşım araçlarına yönelik düzenlemelerle birlikte bu araçların kullanımının artmasıyla ulaşım kaynaklı karbon gazlarının emisyon miktarının da azalacağını,

- Karayollarında bulunan bisiklet yollarında ve şeritlerinde elektrikli bisiklet ve elektrikli skuter kullanabilmek için 15 yaşını bitirmiş olma şartının getirildiğini,

- Elektrikli skuterler ile yolcu taşınması ile bu araçlarla sırtta taşınabilen kişisel eşya harici yük taşınmasının yasak olacağını,

ifade etmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından:

- Birden çok farklı konuyu ve kanunu ilgilendiren Torba Kanun usulünden vazgeçilmesi gerektiği,

- Kanun teklifinin çevre açısından çok önemli düzenlemeler içerdiği, bu nedenle konunun kurulacak bir alt komisyonda ayrıntılı bir şekilde ele alınarak olgunlaştırılması gerektiği,

- Kanun teklifinin Komisyon gündemine gelmeden daha fazla sivil toplum kuruluşuyla görüşülmesi gerektiği, böylece toplumun farklı kesimlerinin görüşlerinin kanun teklifine derç edilmesinin sağlanacağı,

- 2872 sayılı Çevre Kanununda yer alan ÇED ile ilgili hükümlerin korunması gerektiği ve bu kapsamda Teklifte yer alan ÇED süreci ile ilgili değişiklik öngören maddelerin Teklif metninden çıkartılması gerektiği,

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının denetim yetkisinin gerektiğinde Türkiye Çevre Ajansına devredilebilmesinin Anayasaya aykırı olduğu,

-Türkiye Çevre Ajansının denetim yetkisini, özel hukuk tüzel kişilerine devredip devredemeyeceğinin netleştirilmesi gerektiği,

- Türkiye Çevre Ajansının kamu tüzel kişiliği haiz olup olmadığı yönündeki tereddütlerin giderilmesi gerektiği,

- Türkiye Çevre Ajansı başkanı ile yönetim kurulu üyelerinin devlet memurlarının atanma kriterlerine haiz olması gerektiği,

- Türkiye Çevre Ajansı başkanına ödenecek ücretin, kamuda ücret dengesini gözeterek yeniden ele alınmasında yarar olduğu,

- İthal edilen atık miktarının arttığını, bunun Bakanlık tarafından sıkı denetime tabi kılınması gerektiğini,

- Büyükşehir belediyelerinin otopark gelirleri ile ilgili düzenlemenin teklif metninden çıkarılması gerektiği,

şeklindeki görüş, eleştiri ve önerilerin ardından Teklifin ilk imza sahibi Konya Milletvekili Selman ÖZBOYACI tarafından yapılan açıklamalarda;

- Kanun teklifi için çok uzun bir süre hazırlık yapıldığı ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alındığı ve kanun teklifinin olgunlaştırılmasında bu görüşlerden faydalandığı,

- Türkiye Çevre Ajansının kamu tüzel kişiliğini haiz ve Sayıştay denetimine tabi olduğu,

- Türkiye Çevre Ajansının kurulmasındaki en büyük amaçlardan ve depozito yönetim sistemine ambalajlı içecekleri dâhil edilmesinin en büyük nedenlerinden başlıcasının atık ithalatının azaltılması ve kaynağında sağlıklı bir şekilde ayrıştırılmadığı için geri dönüşebilmesine rağmen geri dönüştürülemeyen atık ziyanına son vermek olduğu,

- Etkin bir depozito yönetim sisteminin kurulmasıyla atıkların çevre kirliliğine olumsuz etkisinin azaltılacağını ve atıkların hammaddeye dönüşümüyle bunların verimli, çevreci ve tekrar kullanılabilir birer kaynak haline dönüşeceği,

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2872 sayılı Kanunda denetim yetkisini devrettiği kurumlar olduğu ve bunların arasına Ajansın da ilave edildiği dolayısıyla Anayasaya aykırı bir durum olmadığı,

- Türkiye Çevre Ajansının denetim yetkisini özel hukuk tüzel kişiliğine devretme yetkisinin kesinlikle olmadığı,

- İmar mevzuatı uyarınca belediyelerin otoparkla ilgili olarak elde ettikleri gelirlerin 5 yıllık imar programına göre hazırlanan kamulaştırma projesi karşılığında bölge otoparkı için gerekli arsa alımları ile inşasında kullanılacağını ve söz konusu gelirlerin belirtilen amaç dışında kullanımının mümkün olmadığı,

ifade edilmiştir.

Yürütmeyi temsilen komisyon toplantısına katılan ve kanun teklifine ilişkin görüşleri alınan Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin BİRPINAR tarafından yapılan açıklamalarda;

- Dünya uygulamalarının lineer ekonomi modelinden döngüsel ekonomi modeline geçtiği bu yıllarda ülkemizde de döngüsel ekonomi modeli sürecini daha etkin kılmak adına geri dönüşüme büyük katkı sağlayacak ve geri dönüşüm sisteminin çok daha verimli kullanılmasına yönelik düzenlemelere yer verildiği,

- Çok etkin bir depozito yönetim sistemi getirildiğini ve uygulamaların ekonomi ve çevre üzerine geri bildirimlerinin pozitif olacağı,

- Sıfır atık sürecinin de temel yapı taşlarından olan kaynağında ayrıştırmanın daha etkin ve verimli yapılacağını ve bu durumun hammadde tedarik zincirine ve ithalatın azaltılmasına katkı sağlayacağı,

- Etkin bir depozito yönetim sisteminin kurulması ile birlikte belediyelerin toplayacağı atık miktarı azalacağı için bu durumun hem maliyetlerin azalmasına hem de belediyeler tarafından kullanılan çöp deponi sahalarının azalmasına katkı sağlayacağı,

-Atıklara “çöp” olarak bakılması anlayışının yerini, bunları geri dönüşebilen ekonomiye hammadde olarak dönen değerler olarak gören bir bakış açısına bırakması gerektiği,

-Gürültü kirliliğini önlemeye yönelik düzenlemelere yer verildiği,

-Bisiklet ve elektrikli skuter gibi çevreci araçların yaygınlaşması için gerekli düzenlemelere yer verildiği,

ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Değişiklikler

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin ardından Teklifin maddelerinin görüşülmesine geçilmesi kabul edilmiştir. Teklif metni aşağıdaki değişikliklerin yapılması suretiyle kabul edilmiştir. Teklifin;

➤ 1'inci ve 2'nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

➤ İkinci bölüm başlığı, "Kuruluş, Faaliyet Alanı, Organlar ve Personel" şeklinde redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ 3 ve 4'üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

➤ 5'inci maddesi önerge ile değiştirilerek ve redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir. Önergeyle, Türkiye Çevre Ajansının Yönetim Kuruluna, Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından yapılacak görevlendirmelerde; görevlendirilecek kişiler için, en az 4 yıllık yükseköğrenim görmüş, meslekleri ile ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az 5 yıl süreyle görev yapmış, mesleki açıdan yeterli bilgiye, deneyime ve Devlet memuru olma niteliğine sahip olma şartı getirilmiştir.

➤ 6'ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

➤ 7'nci ve 8'inci maddeleri redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ 9'uncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

➤ 10'uncu maddesi redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ 11'inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

➤ 12'nci maddesi önergeyle teklif metninden çıkarılmış ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir. Önergeyle; "Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası" hazırlama yükümlülüğünün yerine "Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası" hazırlama yükümlülüğünün getirilmesi, uygulamada tereddütlere sebep olabileceği için çerçeve 14'üncü maddenin Teklif metninden çıkarılması nedeniyle, mümkün olmadığından mevcut uygulamanın devamı amaçlanmaktadır.

➤ 13'üncü maddesi; 12'nci madde olarak teselsül ettirilmiş ve aynen kabul edilmiştir.

➤ 14'üncü maddesi önergeyle teklif metninden çıkarılmış ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir. Önergeyle; 2872 sayılı Kanununun 10'uncu maddesinde yer alan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası" hazırlama yükümlülüğünün kaldırılarak "Çevresel Etki Değerlendirmesi başvuru dosyası" hazırlama yükümlülüğünün getirilmesi ile aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan "veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı" ibaresinin metinden çıkarılması uygulamada tereddütlere sebebiyet vereceğinden maddenin teklif metninden çıkarılması ve mevcut uygulamanın devamı amaçlanmaktadır.

➤ 15'inci maddesi, 13'üncü madde olarak teselsül ettirilmiş ve redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin 16'nci ve 17'nci maddeleri; 14'üncü ve 15'inci maddeler olarak teselsül ettirilmiş ve maddeler aynen kabul edilmiştir.

➤ Teklifin 18'inci maddesi önerge ile değiştirilerek ve 16'nci madde olarak teselsül ettirilerek kabul edilmiştir. Önergeyle; 2872 sayılı Kanununun 15'inci maddesinin üçüncü fıkrasının "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı alınmaksızın başlanan faaliyetlerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı/ Valilik tarafından süre verilmeksizin durdurulması ve buna ilişkin usul ve esasların Çevre ve Şehircilik Bakanlığına çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesi" şeklinde değiştirilmesi, çerçeve 14'üncü maddenin metinden çıkarılması ve dolayısıyla "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" Kararı uygulamasına devam edilecek olması sebebiyle, mümkün olmadığından, mevcut uygulamanın devamı amaçlanmaktadır.

➤ Teklifin 19'uncu maddesi önerge ile değiştirilerek, redaksiyona tabi tutularak ve 17'nci madde olarak teselsül ettirilmek suretiyle kabul edilmiştir. Önergeyle; “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararını şart koşan hükümlerin Teklif metninden çıkarılması sebebiyle maddenin bu husus dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi ve idari para cezası verileceklerin “Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci tamamlamadan inşaata başlayan ya da faaliyete geçenlere” şeklinde değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

➤ Teklifin 20'nci ve 21'inci maddeleri 18'inci ve 19'uncu maddeler olarak teselsül ettirilmiş ve maddeler aynen kabul edilmiştir.

➤ 22'nci maddesi 20'nci madde olarak teselsül ettirilmiş ve redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ 23'üncü maddesi 21'inci madde olarak teselsül ettirilmiş ve aynen kabul edilmiştir.

➤ 24'üncü maddesi 22'nci madde olarak teselsül ettirilmiş ve bisiklet şeridi tanımı içinde yer alan “yoldur” ibaresi Karayolları Trafik Kanununa uygun olması için “bölümdür” şeklinde redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ 25'inci, 26'ncı ve 27'nci maddeleri 23'üncü, 24'üncü ve 25'inci maddeler olarak teselsül ettirilmiş ve maddeler aynen kabul edilmiştir.

➤ 28'inci madde 26'nci madde olarak teselsül ettirilmiş ve redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ 29'uncu ve 30'uncu maddeleri 27'nci ve 28'inci maddeler olarak teselsül ettirilmiş ve maddeler aynen kabul edilmiştir.

➤ 31'inci maddesi 29'uncu madde olarak teselsül ettirilmiş ve redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ 32'nci, 33'üncü ve 34'üncü maddeleri 30'uncu, 31'inci ve 32'nci maddeler olarak teselsül ettirilmiş ve maddeler aynen kabul edilmiştir.

➤ 35'inci madde 33'üncü madde olarak teselsül ettirilmiş ve redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ Geçici 1'inci ve geçici 2'nci maddeleri redaksiyona tabi tutularak kabul edilmiştir.

➤ Yürürlük ve yürütmeye ilişkin 36'ncı ve 37'nci maddeler yapılan teselsül doğrultusunda 34'üncü ve 35'inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerinin kabul edilmesinin ardından Teklifin tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Ayrıca; teklif metni, kanunların hazırlanmasında uygulanan usul ve esaslar çerçevesinde, teklifin kanun tekniğine uygunluğunun sağlanması amacıyla redaksiyona tabi tutulmuştur.

5. Özel Sözcü

İçtüzüğün 45 inci maddesi uyarınca, Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Gümüşhane Milletvekili Hacı Osman AKGÜL, Samsun Milletvekili Yusuf Ziya YILMAZ ve Sivas Milletvekili Semiha EKİNCİ özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Muhammet Balta	Muhammet Müfit Aydın	Sadir Durmaz
Trabzon	Bursa	Ankara

Üye <i>Hacı Turan</i> Ankara	Üye <i>Hacı Osman Akgül</i> Gümüshane (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Husret Dinç</i> Hakkâri
Üye <i>Eyüp Özsoy</i> İstanbul	Üye <i>Abdullah Ağralı</i> Konya	Üye <i>Mehmet Emin Şimşek</i> Muş
Üye <i>Yusuf Ziya Yılmaz</i> Samsun (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Semiha Ekinci</i> Sivas (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Ahmet Akay</i> Şanlıurfa
Üye <i>Abdulahat Arvas</i> Van	Üye <i>Aydın Özer</i> Antalya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ednan Arslan</i> İzmir (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Mahir Polat</i> İzmir (Son oylamada bulunamadı, muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Murat Bakan</i> İzmir (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Vecdi Gündoğdu</i> Kırklareli (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Barış Karadeniz</i> Sinop (Son oylamada bulunamadı, muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Oya Ersoy</i> İstanbul (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Murat Çepni</i> İzmir (Muhalefet şerhimiz vardır)
	Üye <i>Zeki Hakan Sıdali</i> Mersin (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Metin Ergun</i> Muğla (Muhalefet şerhimiz vardır)

MUHALEFET ŞERHİ

(2/3133) esas numaralı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne ilişkin muhalefet şerhimizi bilgilerinize sunarız.

I. GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, TBMM İç Tüzüğü ihlal edilerek gündeme alınmıştır. İç Tüzüğün 26'ncı maddesinde; komisyon başkanlıklarının, TBMM Başkanlığı'nca sevk edilen kanun tekliflerinin görüşmelerini, "komisyon üyelerine, Cumhurbaşkanlığına, parti gruplarına ve diğer ilgili komisyonların başkanlıklarına ve teklifleri gündemde yer alan kanun teklifi sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden ilk imza sahibine" en az iki gün (48 saat) önceden bildirmelerinin ardından başlatmaları şart koşulmuşken, bu hükme uyulmamıştır. Türkiye Çevre Ajansı'nın kurulmasını içeren teklifin çağrısı, TBMM'de grubu bulunan partilerin başkanlıklarına 13 Ekim 2020 tarihinde iletilmiştir. CHP olarak çağrı metnini aldığımız gün ve saat, 'Zimmet Defteri'ne 13.10.2002 ve 11.36 olarak kaydedilmiştir. Görüşmelere, 14 Ekim 2020 tarihinde saat 15.00'da başlanmıştır. Komisyon görüşmelerinin başlangıcında bu duruma ilişkin itirazımız reddedilmiş ve Komisyon Başkanlığı, İç Tüzük ihlalinde ısrar etmiştir.

Çevre, ekoloji örgütleri, Sivil Toplum Kuruluşları ve meslek örgütlerinin komisyon görüşmelerine katılımı son derece kısıtlı olmuş, söz konusu paydaşlara teklifle ilgili komisyon aşamasında görüşlerini ifade etme imkanı sağlanmamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Çevre Komisyonu, 14 ve 15 Ekim 2020 tarihlerinde gerçekleştirilen toplantılarında, Türkiye Çevre Ajansı kurularak ulusal düzeyde depozito yönetim sistemi kurulmasına yönelik olduğu gerekçelendirilen ancak torba yasa mantığıyla hazırlanarak, teklifte bahsedilen amaç ve kapsamı aşan maddeleri içeren düzenlemeyi görüşerek TBMM Genel Kurulu'na sevk etmiştir.

Bu dönemin 32. Torba Kanun teklifi 37 maddeden oluşmaktadır. 27. Yasama Döneminde 30 Torba Kanun İle 1066 madde görüşülmüştür.

Çevreye ilişkin kanunlar torbalarla 27. Yasama döneminde 11 farklı torba teklif ile 11 kanunun 88 maddesinde değişiklik yapılmıştır. (Kanunlaşan 11 farklı torba teklif: 7148, 7153, 7159, 7161, 7162, 7164, 7166, 7176, 7221, 7226, 7244)

Çevre ile ilgili diğer kanunlaşan 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun Teklifiyle 9 maddede ve 7191 sayılı Su Ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair

Kanun Teklifiyle de 17 maddede düzenlemeye gidilmiştir. Toplamda 13 farklı kanun teklifi ile 13 kanunda 114 maddelik düzenleme yapılmıştır.

31 Mart 2019 yerel seçimleri sonrası ilk olarak 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun ile bir alan idaresi kurularak yerel yönetim yetkilerine giren konularda alan idaresine yetki devri yapılmıştır. Sonrasında 7183 sayılı Türkiye Turizm Tanıtma ve Geliştirme Ajansı Hakkında Kanun ile bu politika sürdürülmüştür.

Söz konusu düzenlemelerin büyük bir kısmı, Anayasa Mahkemesi'nin denetim sürecinde bulunmaktadır.

Çevresel konular, görüldüğü üzere, torba kanunlarla düzenlendi. Düzenleme tarzı bakımından; torba kanunlar Anayasa'ya aykırı olduğu gibi, söz konusu torba yasa şeklindeki düzenlemeler, TBMM İçtüzük madde 38 gereği ön incelemeden geçirilmiş değildir. Konu bakımından ise, çevresel düzenleme, hem çevresel değerlerin bütünselliği ilkesi açısından hem de Anayasa'nın çevreye ve ülkeye ilişkin hükümlerinin kendi içinde ve hak ve özgürlükler genel rejimi ile bağlantılı şekilde bir bütün olarak değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, konuyu, 2/3133 sıra sayılı yasa önerisi de torba şeklinde olduğundan öncelikle düzenleme tarzı bakımından, sonra içerik olarak ele almakta yarar bulunmaktadır.

1) TORBA YASA TARZI ANAYASAYA AYKIRIDIR

Anayasaya uygunluk incelemesi yapılmayan ve üstelik torba öneri tarzında hazırlanan ve kabul edilen yasalar, Anayasaya aykırıdır.

- İçtüzük madde 38 gerekleri yerine getirilmemektedir:

“Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.” (İçtüzük, md.38).

İlk fıkranın komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. Bu ön sorun çözülmüden komisyon, görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır yetki olup, komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya red kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir ön karar şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve ön karar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyonun üçüncü yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk, hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece red hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder. Uygulama ise, tam tersi yöndedir: Komisyonlar, İçtüzük md.38'de öngörülen ve dört aşamadan oluşan yükümlülüğü yerine getirmek bir yana, Anayasa'ya uygunluk, gündem maddesi yapılmadan teklif metni bütünü ve madde görüşmelerine geçmektedir.

Bu gerekliliği yerine getirmeyen komisyon başkanlarının savunması genellikle verdikleri yanıt şöyle: “Anayasa'ya aykırılık sorunu yok, çünkü teklif metnini yasama uzmanlarına inceledik; Anayasa'ya aykırı bir durum söz konusu değil...”. Oysa İçtüzük madde 38, milletvekillerine özgü münhasır yetki ve yükümlülüğü düzenlemekte olup, bu yetki bir başka kişi veya merci tarafından kullanılamaz. Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen madde 11/2'deki “Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz” kuralı, İçtüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade eder. Bu nedenle, İçtüzük madde 38 gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen bir teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

-Torba yasa uygulaması, Anayasa'ya aykırıdır: Çünkü torba yasa, öncelikle yasanın genel ve soyut norm olma özelliğini zedelemektedir. Sonra, torba şeklindeki düzenleme, bir yasal normu, “ulaşılabilir, anlaşılabilir ve öngörülebilir” olma bakımından asgari standartlardan yoksun kılmaktadır. Nihayet, torba yasa tarzı, normlar hiyerarşisi ilkesini alt üst etmektedir. Bu olumsuzluklara, bir de İçtüzük md.38 gereği, Anayasa'ya uygunluk incelemesinden kaçınılması eklenince, Genel Kurul'da oylanan yasaların şeklen yasa sayısı alsa da, toplumsal gereksinimleri karşılaması veya kamu yararını sağlaması bir yana, yeni toplumsal sorunları yaratma, hatta toplumsal barışı zedeleme riskini beraberinde getirmesi kaçınılmaz olur.

Yasa yapma tekniği açısından torba yasa, asıl komisyon ve tali komisyon (lar) ayrımını ortadan kaldırdığı gibi, komisyonlar arasında özellikle iş yükü bakımından dengesizlik yaratmakta; ama asıl sakınca, yasaların içeriğine göre, uzmanlık komisyonlarının varlık nedenini sorgulatmasıdır.

6771 sayılı Kanun ile yapılan Anayasa değişikliğinin, norm koyma yetkisi ve süreci bakımından oldukça radikal değişiklikler öngörmüş olması, torba yasa uygulamasına son verilmesini gerekli kılmaktadır:

- Bakanlar kurulu lağvedildiği için artık “ yasa tasarısı” şeklinde kullanılan yasama girişimi bulunmadığından, torba yasa uygulamasının yasa tasarısı kaynaklı olduğu hatırlanırsa, bu uygulamaya son verilmesi gerekmektedir.

- TBMM, “kanun teklifi” yoluyla yasama inisiyatifi tekeline sahip olduğuna göre, bu yetki tekeli, “Yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Bu yetki devredilemez” (Any., md.7) kuralı, TBMM’nin yasama yetkisini pekiştirdiğine göre, artık torba yasa uygulaması, bu münhasır yetki ile bağdaşmamaktadır.
- Dahası, torba yasa tarzı, Anayasa Mahkemesi’nin etkili denetim olanağını da olumsuz yönde etkilemektedir.

2) ÇEVREYE İLİŞKİN DÜZENLEMELERDE ÖNE ÇIKAN İLKELER VE GEREKLİLİKLER

Çevre konusunda düzenleme yaparken göz önünde bulundurulması gereken kurallar üç düzlemde ele alınabilir:

- “Geriye götürülemezlik” ilkesi
- Uluslararası çevre hukukunu oluşturan sözleşmeler,
- Anayasamızın çevreye ilişkin düzenlemeleri.

A) Geriye Götürülemezlik İlkesi

Bu ilkeye, çevre hakkı güvenceleri açısından değinmek uygun düşer. Çevre hakkı özü nasıl zedelenir?

- Flora
- Fauna
- Homo sapiens+sapiens arasındaki denge

Yaşamın başlıca bileşenleri olarak bozulduğu zaman özüne dokunmuş demektir. Eğer bir dere yatağına yapılacak HES inşaatı, ilgili vadideki “yaşam bileşenleri” olarak üçlü ilişki dengesi (çevre dengesi) bozulacaksa, çevre hakkı özüne dokunulmuş demektir.

Bu bakımdan, “yasa” kaydı, çevre açısından şöyle yorumlanmalı: nitelik olarak; çevreye ilişkin yasal düzenlemeler, “açık, öngörülebilir ve ulaşılabilir” olmalıdır. Bu nedenle, torba yasa ile yapılan düzenleme, çevre hakkını zedeleyebilir.

Bu yorumlar neden önemli? Geriye götürülemezlik ilkesi bakımından, Anayasa’nın çevreye ilişkin ve genel ilkelerinin özgürlükler lehine yorumu vazgeçilmez. İki nedenle;

- İlki, çevre hakkı kazanımlarını yürürlükteki anayasal düzende en ileri eşiğe taşımak suretiyle, nitelikli bir ülkede nitelikli bir yaşam inşa etmek için.
- İkincisi ise, geleceğe yönelik olarak, asgari eşiği saptamak için: Bugünkü mirasın bilinmesi çok değerli; çünkü, “geriye götürülemezlik ilkesi” (le principe

de non-regression) gereği, sadece yasal düzenlemeler bakımından değil, anayasa değişiklikleri için de geçerli. Buna göre, bugünkünden geriye düşen bir düzenleme yapılamaz. Çevre hukukunda bu ilke, özellikle gelecek kuşakların yararı bakımından önem taşımaktadır.

Geriye götürülmezlik ilkesi, uluslararası çevre hukukunda tanınmış bir ilkedir. RIO+20, bunun tipik örneğini oluşturur. Burada (özellikle 19 ve 22. paragraflar), Devletlerin, bölgesel, ulusal, ulusal altı ve yerel ölçekte, önceki paragrafta yükümlülük altına girdikleri “istediğimiz gelecek” üzerine uygulama gerekleri ile sürdürülebilir gelişme yolunda gerçekleştirdikleri ilerlemeler olarak kabul ettikleri mevzuat, oluşturdukları kurumlar ve uluslararası anlaşmalar öne çıkar. 1992’den bu yana gerçekleştirilen ilerlemeler kaydedilmekle birlikte, “Biz, yukarıda belirtilen yükümlülüklerin uygulamaya konmasını izleme gereğinde ısrarlıyız” kaydına da yer verilmiştir.

Böylece, çevre hukukunun, amacı hep çevre niteliğini “iyileştirmek” olan ve haliyle geriletici önlemleri almamayı gerekli kılan çevre hukukunun bir hedefe yönelme özelliği tanınmış oluyor.(...). RIO+20 belgesine göre, “1992 Konferansında kabul edilen yükümlülüklerden geri dönülmemesi esastır.”

Bütünleşik çevresel bakış (kırsal çevre, kentsel çevre ve kültürel çevre birlikteliğinde), Türkiye ülkesidir. “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür” şeklindeki temel Anayasa normu (md.3), yeryüzü parçası olarak ülkenin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin azaltılmasını, zedelenmesini ve yok edilmesini yasaklayan bir hüküm olarak anlaşılmalıdır. Sonuç olarak; Anayasa’nın bütünsel okunuşu ve yorumu, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle birlikte değerlendirildiğinde, “tarihsel, kültürel ve doğal miras”a zarar veren tasarruflarda bulunulamayacağı kolayca anlaşılabilir.

Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) de, aşağıda değinileceği üzere, çevre hukukunun etkililik aracı olarak geriye götürülemezlik ilkesinin bir güvencesidir.

B) Uluslararası Çevre Hukukunu Oluşturan Sözleşmeler

Türkiye, gerek bölgesel gerekse uluslararası nitelikte çevreye ilişkin birçok sözleşmeye taraf olmuş bir Devlet olarak, uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini yerine getirmek durumundadır ve getirmeye çaba göstermektedir. Ne var ki, Türkiye Cumhuriyeti’nin yükümlülükleri, taraf olunan sözleşmelerin gereklerini yerine getirme yükümlülüğü ile sınırlı

kalmayıp, henüz onaylamadığı sözleşmelere de uzanmaktadır. Nitekim İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, ülkemiz hakkında verdiği karar gerekçelerinde dış kaynaklar olarak taraf olunmayan uluslararası çevre hukuku belgelerini de kullanmaktadır. Böyle bir yükümlülük, aynı zamanda uluslararası çevre hukukunun doğasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, çevreye ilişkin yasa önerileri hazırlanırken çevre hukukunun uluslararası ilkeleri de göz önüne alınmalıdır.

Türkiye Çevre Ajansı yasa önerisi bakımından, değinilen bu ilkeler geçerli olduğu gibi, Avrupa Birliği çevre hukuku ilkeleri de genel olarak geçerlidir; iki nedenle:

- Türkiye, AB Çevre Ajansına üyedir.
- Yasa önerisinde bu konuya yollama yapmaktadır.

Ne var ki, Türkiye Çevre Ajansı için yasa önerisinde öngörülen statü ile görev ve yetki alanı bakımından AB üyesi olan devletlerdeki benzeri kurumlara göre kayda değer sapmalar vardır.

C) Anayasa Açısından

1982 Anayasası, çevreye ilişkin düzenlemesi genellikle madde 56 açısından öne çıksa da, bunu geniş yorumlama gereği bulunmakta; “Türkiye ülkesi” ile başlayan madde 3’ten ormanların korunması ve geliştirilmesine kadar uzanan çok geniş bir alana yayılmaktadır. Burada, konuya çevre hakkı bağlamında, anayasal normatif değere sahip veya onunla bağlantılı olan dört değinilecek. Dört kavrama değinilecek:

1.- Olumlu yükümlülükler kuramı: 1982 Anayasasında çevre hakkı güvenceleri bakımından; madde 56 bağlamında olumlu yükümlülükler kuramı öne çıkmaktadır:

Devletin çevre kirliliğini önleme, çevreyi koruma ve geliştirme ödevi (md.56), aslında çağdaş devletin insan hakları karşısındaki üçlü yükümlülüğüne denk düşmektedir: saygı göstermek, korumak ve geliştirmek.

- **“ÖNLEMEK”:** Madde 56 gereğince, “çevre kirlenmesini önlemek” devletin (de) ödevidir: Çevreyi bozan veya çevre üzerinde olumsuz etkilere yol açma riski yaratan faaliyetler (planlama, ilgili kararlar ve uygulamaya koyma), çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) raporuna tabidir. ÇED uygulaması ve etkililiği, ister özel sektör ister kamu sektörü olsun, Devletin önleme yükümlülüğünü yerine getirme ölçüsüdür. Bu bakımdan, ciddi iki zaafa işaret etmekle yetinelim: ilki, ÇED yönetmeliği üzerinde yapılan sürekli oynama, ÇED’i etkisiz kılma amacından başka bir nedenle açıklanamaz. İkincisi ise, ÇED

raporu hazırlık süreci, uygulamada ya göstermelik hale getirme çabaları öne çıkmakta; ya da, ÇED raporu gereklerine uyulmamaktadır.

ÇED gibi hukuki mekanizmaları göstermelik olmaktan çıkarıp, işlevsel ve etkili kılmak önem taşımakla birlikte, ÇED, önleme yükümlülüğünün tek aracı değildir. Çevre kirliliğini önlemek, genel olarak, “sürdürülebilir gelişme” politikalarını ilerletmek ve bunları uygulamaya koymayı gerekli kılmaktadır. Bu süreçte planlama etkinlikleri öne çıkmaktadır. Anayasal düzlemde bunun çok sayıda araçları bulunmaktadır.

Bu genel yükümlülüklerin yanı sıra tikel yükümlülükler de öne çıkmaktadır: En başta, Anayasa madde 23 ve 57 gelir. İkinci kemer, “kamu yararı” başlığı altında toplanan maddeler (md.43 vd)’den oluşmakta; üçüncüsü ise, tarihi, kültürel ve doğal mirasın korunmasına denk düşmekte (md.63); dördüncüsü, tabii servetlerin aranması ve işletilmesi (md.168); beşincisi, ormanların korunması ve geliştirilmesi (md.169-170); altıncısı, planlama (md.166) ve nihayet, hak ve özgürlük güvencelerinin gözetilmesidir (md.13). Bunlar, aslında “nitelikli bir ülke” için anayasal düzlemde öngörülen güvencelerdir. Anayasal araçlar şöyle sıralanabilir:

a) Düzenli ve planlı kentleşme: Yerleşme hürriyeti, “sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak” amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir. Devlet, konut ihtiyacını gidermede, “şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözetken bir planlama” faaliyetinde bulunur (md.23 ve 57).

b) “Kamu yararı” gerekleri: kıyılardan yararlanma (md.43), toprak mülkiyeti (md.44) ve tarım, hayvancılık (md.45) gibi alanlar, kamu yararındadır.

c) Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması: Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar; bu amaçla düzenleyici ve teşvik edici tedbirleri alır (md.63).

d) “Doğal kaynaklar”: Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır (md.168).

e) Ormanlar: Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır (md.169).

f) Planlama: Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayii ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir (md.166).

- **“KORUMAK”**: Madde 56 gereğince, “çevre sağlığını korumak” devletin ödevidir. Devletin koruma yükümlülüğü, aslında çevre sağlığı ile sınırlı olmayıp, uyumlu ve dengeli bir çevre korumasını kapsamına almaktadır. Bu koruma ödevi, devletin doğrudan faaliyetlerine ilişkin olduğu gibi, yatay ilişkiler açısından da geçerli bulunmaktadır. Ne var ki, kamu makamları, bu yükümlülüklerini yerine getirmediği için, Türkiye çevresi, koruma bir yana, sürekli yağmalanır bir hale gelmiştir.
- **“GELİŞTİRMEK”**: “Çevreyi geliştirmek” devletin ödevidir. Çevre kirliliğini önleme ve çevre sağlığını koruma yükümlülüğünü yerine getirmeyen devletten “olumlu edim” yoluyla çevreyi geliştirmesini beklemek iyimserlik olur. Böyle olmakla birlikte, bu olumsuz durum, anayasal yükümlülük araçlarını göz ardı etme sonucunu doğurmamalıdır.

Eğer Devletin değinilen üç aşamalı yükümlülüğüne denk düşen yurttaş ödevleri dikkate alırsa, devletin yatay ilişkiler bakımından da, önleme, koruma ve geliştirme yükümlülüğü bir kez daha vurgulanabilir. Kaldı ki, yurttaşlar açısından, ödev-hak diyalektiği, çevre kirliliğinin önlenmesi, çevre sağlığının korunması ve çevrenin geliştirilmesi konusunda bireyin konumunu güçlendirdiği gibi, sivil toplum örgütleri girişimleri için de güçlü bir anayasal temel sağlamaktadır. Böyle bir anayasal dayanak, yurttaşlara ve sivil toplum örgütlerine, çevreyi tahrip edici etkinliklere doğrudan müdahale hakkını verir; bu müdahale karşısında kolluk güçleri, “kamu düzeni” adına zor kullanamazlar. Zira, yurttaşların beççiliğini yaptığı “çevresel kamu düzeni”, geleneksel kamu düzeninden daha dar bir kavramdır .

Anayasa hukuku-ülke ilişkisi, öncelikle, iktidarın ülke üzerinde örgütlenmesine ve üzerinde egemenliği kullandığı bölgeye ilişkin kuralları kapsamına alır. İkincisi, Anayasa, doğal mekân olarak ülkeyi korumaya ilişkin kurallar koyar. Nihayet, anayasalar, “ülkesel boyutlu haklar” tanır. Burada, daha çok, konunun birinci boyutuna değinilecek.

Çevre hakkı güvenceleri ile devletin siyasal örgütlenmesi arasında doğrudan ilişki vardır. Biraz aşağıda ele alınacak olan çevre hakkının usule ilişkin güvenceleri, çevresel demokrasi ile örtüşür. Çevresel bilgilenme hakkı ve karar alma sürecine katılma hakkı, devletin siyasal örgütlenmesi ile ilgilidir. Bu süreçler, çevresel sorunun ortaya çıktığı en yakın mekânda işletilebilmelidir. Bu bakımdan, “yakın mekânda demokrasi”, en doğrudan ve somut katkıyı çevre hakkı öznelere sağlar.

Merkez ile yerel arasında yetkilerin paylaşılmasında, çevre ve doğanın korunması, şehircilik ve imar, orman işletmelerine ilişkin yetkiler, genellikle bölgesel yönetimler alanında

kalmaktadır. Bu bakımdan, çevresel haklar, bölgesel devlet ve federal devletlerde, merkez ile çevre arasında ortaya çıkan egemenlik paylaşım çizgisinde yer alır.

Türkiye gibi üniter (tek yapılı) devletlerde ise, merkeze kaydırılan yetkilerden çevresel ve doğal değerler de nasibini almaktadır. Bununla birlikte, hemen belirtelim ki, devlet biçiminin tek yapılı özelliği, çevresel yetkilerin merkezde toplanması sonucunu doğurmamaktadır. Bu konuda, Fransa ile Türkiye arasında kısa bir karşılaştırma, konu hakkında fikir verebilir. Gerçi Fransa, adem-i merkeziyetçi bir üniter devlettir; ancak, bu çerçevede “territorialité” esasına dayanan düzenlemeler (communautés territoriales/ alan toplulukları), bölgesel ölçekte hayli ilerlemiş bulunuyor. Buna karşılık, Türkiye, merkeziyetçi tek yapılı devlet çerçevesinde yerinden yönetim örgütlenmesine yer vermiş; bunu da Anayasa madde 127 ile güvence altına almıştır. Ne var ki, 27. Yasama döneminde özellikle torba yasa şeklinde yapılan düzenlemeler, çevre ve doğal değerler, imar ve planlama yetkileri konusundaki yetkilerini giderek merkezileştirmiş bulunmaktadır. Bu aşırı merkezileşme, çoğu zaman, çevre ve doğa tahribatına neden olmaktadır.

2.- Güvence ölçütleri: Madde 56 bağlamında belirtilen bu tikel yükümlülükler ötesinde, Anayasal hak ve özgürlüklere ilişkin genel güvence ölçütlerinin de çevre hakkına uyarlanması söz konusudur.:

Genel güvence ölçütleri konusunda, -2001 değişikliği sırasında yeniden yazılan- Anayasa madde 13, örnek bir düzenleme olarak belirtilebilir: demokratik toplum düzeninin gerekleri, ölçülülük ve hakkın özü. Bu ölçütler, anayasal hak ve özgürlükler bütünü için geçerli olduğundan, çevre hakkı için de güvence oluşturur. Haliyle, adı geçen ölçütlerin içeriği ve öğeleri açıklanırken çevre hakkı ile zenginleştirilebilir. Buna karşılık, genel ölçütler, çevre hakkı için kullanılırken bu hakkın özellikleri de dikkate alınarak özgül bağlantılar kurulmalıdır. Bu nedenle, çevreye ilişkin düzenlemeler sırasında, bunların çevre hakkının özüne dokunup dokunmadığı, ölçülü olup olmadığı, demokratik toplum ve çevre hakkı arasındaki ilişki kadar, çevresel demokrasiyi zedeleyip zedelemeyeceği sorgulanmalıdır.

Bu bakımdan, Anayasa’da çevre hakkını niteleyen kavramlar, madde 13 testinden geçirilmeli. Özellikle, çevre üzerinde etki yaratan faaliyetlerin (sınırlamaların), çevresel denge ve uyum bakımından ölçülü olup olmadığı ve hakkın özüne dokunup dokunmadığı irdelenmeli. Madde 56 bakımından, yaşam hakkının, “sağlıklı ve dengeli çevre” bakımından ihlal edilmediği de araştırılmalı.

“Denge ve sağlık” kavramları, beşeri varlığı aşan türler olarak hayvan (fauna) ve bitkileri (flora) de kapsamına alır.

Genel hak ve özgürlük güvencelerinden farklı olarak çevre hakkının özgül güvenceleri var mı ve nelerdir?

“Ekolojik bakımdan dengeli, uyumlu ve sağlıklı” anayasal çevre kayıtlarında yer alan bu kavramları, çevre hakkını pekiştirici yönde anlamlandırmak önem taşımaktadır. Bu bakımdan, 1982 Anayasası madde 56’da yer alan “sağlıklı ve dengeli çevre” kavramı da, güvence ölçütü olarak görülebilir.

3.- Sürdürülebilir gelişme: Sürdürülebilir gelişme, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama olanağını tehlikeye atmadan, bugünün gereksinimlerine yanıt verecek bir gelişme olarak tanımlanabilir. BM Çevre ve Gelişme Komisyonu’na göre, bütün dünyada sürdürülebilir bir gelişmeye ulaşılabilmesi için zenginlerin, gezegenin ekolojik sınırlarına saygı gösteren bir yaşam biçimi kabul etmeleri gerekir. Desteklenebilir gelişme, ancak büyümenin, ekosistemin potansiyeliyle uyum içinde evrimi ile olanaklıdır. Sürdürülebilir gelişme, bir denge durumu değil fakat daha çok, kaynakların işletilmesi, yatırımların tercihi, teknik gelişmelerin olduğu kadar geleceğin gereksinimlerine göre belirlendiği bir gelişim sürecidir... Son tahlilde sürdürülebilir gelişme, bir siyasal irade işidir. Türkiye’de, sürdürülebilir gelişme kavramı, Çevre Kanunu’na 2006 değişikliği sırasında girmiş olsa da, çevre politikalarının oluşturulmasında “sürdürülebilir gelişme” ölçütü yerine, daha çok “iktisadi büyüme” veya yatırım şirketlerinin kâr payı (veya hedefi) öne çıkmaktadır.

Gelecek kuşakların hakları bakımından gerekli olan “sürdürülebilir gelişme” ile çevre hakkının özü arasında bağlantı kurulabilir.

4.- Çevresel etki değerlendirmesi: Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED), çevre bozulmasının önlenmesinin ve sürdürülebilir gelişmenin ayrıcalıklı aracı olarak çevre hakkı ve çevre hukukunun vazgeçilmez önkoşulu haline gelmiş bulunuyor. Sadece büyük yatırımlara değil, çevreyi etkileyebilecek planlara, programlara, hatta yasalara da ÇED uygulanmaktadır. ÇED raporunun objektif olması için, başvuruyu yapan yatırımcıdan bağımsız bir ekip tarafından hazırlanmasını gerektirir. Bilgilendirme ve katılım usulleri, ayrıntılı biçimde düzenlenmelidir.

Türkiye’de ÇED sürecinde mevzuat, uygulama ve yargı kararlarına uyulmaması dikkate alındığında, ÇED’in bir “yasak savma” aracına dönüşmüş olduğu öne sürülebilir. ÇED Yönetmeliği, ÇED muafiyet alanını sürekli genişletmek amacıyla çok sık değiştirilen bir

düzenleyici işlem haline gelmiş bulunuyor. Ne var ki, yürürlükteki yönetmelik hükümlerinin uygulanmaması ve geçiştirilmesi için yatırımcılar ve ilgili bakanlık yetkilileri adeta dayanışma halindedir. Denetim yetkisi daraltılmış bulunan yargı kararlarını uygulamama eğilimi, yaygın olmanın ötesinde, neredeyse kural haline gelmiş bulunmaktadır. Bu üçlü etken, ÇED’i etkisizleştirme ve yatırımlarda uyulması gereken kuralları en aza indirme hedefine yöneliktir. Hidro-elektrik santral (HES) projeleri, çok yönlü ihlaller zinciri yanısıra, ÇED’i etkisiz kılma çabalarının en yoğun olduğu sektör olarak belirtilebilir.

Bu nedenle, yasa önerisinin komisyona sunulan halinde bulunan ÇED’i etkisiz kılan düzenlemelerden vazgeçilmeli, bu saptamalar ışığında etkili bir ÇED süreci öngören düzenlemeler yapılmalıdır. Her ne olursa olsun, Anayasa’nın “bütünlüklü yorumu”, çevre hakkı güvencesi bakımından önem taşımaktadır.

II. İZLENEN ÇEVRE POLİTİKASININ VE SONUÇLARININ DEĞERLENDİRMESİ

Getirilen her düzenlemenin “meşruiyetini” geçmişte yapılan hatalardan aldığı gerçeğinden bahisle, vatandaşlarımızın yaşam kalitesini doğrudan etkileyen, çevre politikaları sürdürülebilir yaşam, gelecek nesillerin doğal kaynakları kullanmaları konusunu daha kritik hale getirmiştir.

“Büyüme”, “gelişme”, “kalkınma” gibi iktisadi kavramlar ne yazık ki süreç içinde ekolojik yıkımın perdesi olarak kullanılmıştır. Birleşmiş Milletler 1996 yılı İnsani Kalkınma Raporu da, iktisadi büyüme adına ekosistemin hiçe sayılmasını, *büyümenin beş kötü türü* arasında sayarak “geleceksiz büyüme” olarak tanımlamıştır.

Gelmiş geçmiş en sıcak yılları, en sıcak mevsimleri yaşadığımız, buzulların eridiği, havadaki karbondioksit yoğunluğunun zirveye ulaştığı, her gün yüzlerce canlının dünya yüzünden silindiği günümüzde, *“sürdürülebilir yaşam”* elli veya yüz yıl sonrasının sorunu değil, tam olarak da günümüzün sorunudur.

Türkiye, bu gerçeklere rağmen çevreyi koruma ve iklim değişikliğine karşı mücadelede en arka saflarda yer almaktadır. Bunun nedeni, 18 yıllık AKP iktidarının tutarsız olarak bile adlandıramayacağımız *“olmayan çevre politikasıdır”*. Bu nedenle yaşam kaynaklarımız geri dönülmez biçimde tahrip edilmiş, iktidarın yağma ve talana göz yumma politikası beraberinde ekolojik yıkımı getirmiştir.

Belki de ciltler dolusu ciltler dolusu kitaba konu olacak kadar kapsamlı yıkımın kısa öyküsüne, ülkedeki çevre politikalarının özetine bakacak olursak:

1) MADEN ARAMA ve EKOLOJİK YIKIM

Maden ve madencilik faaliyetleri, dünyanın her yerinde öncelikli olarak “çevre” konusudur. Ülkemizde ise “Maden Kanunu”nda değişiklik yapılmasına ilişkin bir kanun teklifi” görüşülürken, teklif Çevre Komisyonu’na dahi gelmemektedir. Sürecin sadece sanayi ve enerji alanlarını ilgilendirdiği düşüncesi, çevresel kaygıların dikkate alınmamasına neden olmaktadır.

Kazdağları’nda yürütülen altın arama faaliyetleri bölgeyi ekolojik yıkıma sürüklemiştir. 43 tanesi endemik olmak üzere 101 familyaya ait 906 bitki taksonu yaşayan, Anadolu’nun akciğerleri olan Kazdağları’nın silueti adeta bozkıra çevrilmiştir. İnsanın içini acıtan o fotoğraflar AKP iktidarının eseridir. Tema Vakfı’nın raporuna göre Kazdağları’nın %79’una maden ruhsatı verilmiştir, bu nedenle vatandaşlarımız Kazdağları’nda yaşam alanı mücadelesi vermektedir. Bunun bir sınırı, bir sonu olmalıdır.

Sadece Kazdağları değil toprağın altında, üstünde ne varsa vahşi biçimde yağmalandığı ülkemizde, bir vatandaşımız bölgede sürdürülen siyanürle altın arama faaliyeti nedeniyle yapılan röportajda doğduğu, büyüdüğü yer olan Fatsa için “*cennetin ortasında yaratılan cehennem*” ifadesini kullanmıştır. Kârı şirketlere, dönüşü olmayan zararı ise ülkemizin bugününe ve geleceğine yükleyen anlayış sonucu ülkemizin dört bir yanında su kaynaklarını, ormanları, tarım arazilerini, meraları, zeytinlikleri ve hatta binlerce yıllık arkeolojik mirası hiçe sayılarak sürdürülen vahşi madencilik çevre felaketlerine ve geri dönüşü olmayan ekolojik yıkıma neden olmuştur.

Çevre politikası ve çevreyle ilgili alınan kararlar, sıradan kararlar değildir ve hatta ülkemizde, insanlarımızın doğduğu topraklarda ya ölmek üzere kalması ya da terk etmek zorunda bırakılmasıyla ilgili haline gelmiştir.

2) İKLİM KRİZİ

İklim krizinin etkilerine maruz kalan en hassas bölgelerden birinde yer Türkiye’de sera gazı emisyonu son on yılda iki kat artış göstermiştir. İklim krizi, tekil anlamda varlık gösteren bir kriz türü değildir. Bugün yaşadığımız gıda krizi, ekonomi krizi; iklim krizinin de etkisiyle doğan krizlerdir. Yaşadığımız çağ; pek çok bilim insanı, araştırmacı ve yaşam savunucusu tarafından çoklu krizler çağı olarak tanımlanmaktadır. Ancak, AKP hükümeti iklim krizini de teğet geçen diğer krizler gibi algılatmaya çalışmakta, bu konuda yüzeysel eylem planları oluşturarak, aslında bu krizi daha da derinleştiren uygulamalara imza atmaktadır. AKP hükümeti, “iklim değişikliği” tanımı yaparak yaşanan süreci doğal, kendiliğinden olan bir doğa olayı gibi algı yaratmaya çalışmaktadır. “İklim değişikliği” tanımından yola çıkılarak atılan adımlar “doğa koruma” adı altında bütüncül bir bakış açısından uzak, hükümet olarak sorumluluğunu üstüne almayan şekilde indirgemeci bir yaklaşıma ve uygulamalara sahiptir. Örneğin, Karadeniz İklim Eylem planı, daha çok yapılaşmayı, daha çok alanı imar alanına çevirmeye yönelik betonlaşma ve doğa haklarını ve iklim adaletini hiçe sayma anlamı taşımaktadır.

Bakanlık iklim krizi yerine iklim değişikliği tanımında ısrar etmekte, sorumluluklarından kaçınmaktadır. Ülke olarak sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar yüzde 21 oranında artıştan azaltmayı hedefliyoruz. İklim krizinin acilen önlenmesi için uluslararası

yükümlülüklerinden kaçındığı gözlenen Türkiye, fonlardan yararlanıp hedeflerini somut ortaya koymaktan geri durmaktadır.

a) İklim Değişikliğinin Etkileri: Biyolojik çeşitliliğin kaybolması ekosistemin çökmesine neden olmaktadır. Bu çöküşle temiz hava, su, gıda ve iklim hizmetleri de kaybedilmektedir. Gıda, enerji ve suya herkesin erişebildiği, biyolojik çeşitliliğin korunduğu, ekosistem bütünlüğünün güvenceye alındığı koşullar sağlanmalıdır. İnsan faaliyetlerinin çevre üzerindeki baskısının sonuçları giderek daha fazla gözlemlense ve kabul edilse de toplumun bu duruma akılcı bir ekonomik tepki vermesi gerekmektedir.

Hem ülkemiz hem de dünya genelinde sel, kasırga, kuraklık gibi aşırı hava olaylarının sıklığı ve şiddeti gün geçtikçe artmaktadır. İklim değişikliğinden uzun bir süre “geleceğin sorunu” olarak bahsedilmiştir ancak bu dönem sona ermiştir. Gelecek, şimdidir. Bir yandan iklim değişikliğinin etkilerini tartışmaya mahal vermeyecek bir şekilde günlük hayatımızda yaşarken, diğer yandan düşük karbonlu teknoloji, çözüm ve yaşam biçimlerinin yaygınlaştığını görmekteyiz. Ülkemizde ise iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum politikaları genellikle birer “maliyet kalemi” olarak algılanmaktadır. Mevcut iklim politikalarının yetersiz olduğuna dair pek çok gösterge mevcuttur. İklim değişikliğini bilim insanlarının önerdiği 1,5 – 2°C bandında dizginlemediğimiz takdirde Türkiye’de üretim, milli gelir ve istihdamda referans senaryolara göre düşüş, gıda fiyatlarında ise artış yaşanacağı yapılan araştırmalar sonucu ortaya konmaktadır. İklim değişikliğiyle mücadele hedeflerine ulaşamamanın neden olacağı riskler ve maliyetler nelerdir sorusuna yanıt aramak, geleceğe hazırlıksız yakalanmamak için gerekli önlemler ivedilikle alınmalıdır.

b) İklim Değişikliği ve Göç: İsviçre merkezli İç Göç İzleme Merkezi (IDCM) ‘nin yayınladığı raporda, 2018’de sadece 17,2 milyon insan göç etmiş ve 265 ve 2008 yılları arasında bu rakam 265 milyona ulaşmıştır. Dünyada giderek artan bir şekilde hissedilmekte olan iklim değişikliğinin etkisi ve sonuçları göç rakamlarında açıkça görülmektedir. Konu hakkında hazırlanan tüm raporlar ve araştırmalarda yer alan veriler ışığında, zorunlu iklim göçünü önlemek, küresel ısınma ve buna bağlı olarak iklim değişikliğinin ülkemiz ve daha sonra tüm dünya üzerindeki etkilerini minimuma indirmek üzere sera gazı emisyonlarının ve fosil yakıt kullanımının azaltılması için uygulanabilir ve sürdürülebilir bir kalkınma planı belirlemek ve uygulamaya geçirmek öncelikli hedefimiz olmalıdır.

c) İklim ve Kentler: Gün geçtikçe etkisini daha fazla hissettiren insan kaynaklı iklim değişikliği, kentler için de büyük bir tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Aniden bastıran yağışlar, aşırı hava olayları, sıcak hava dalgaları, sadece kentli gündelik yaşam pratiklerimizi engellemiyor, aynı zamanda can kayıplarını, sosyal ve ekonomik maliyetleri beraberinde getirmektedir. Fosil yakıtlara olan bağımlılığımızı derinleştiren kentli yaşam pratikleri ve kentlerde yoğunlaşan tüketim alışkanlıkları da iklim krizinin etkilerini derinleştirmektedir. Yaşanabilir bir dünya için, yaşam alanlarımızı, kentlerimizi nasıl inşa edeceğimiz ve dönüştüreceğimizin planlanmasında yerel yönetimler kilit önem taşımaktadır.

Adil, eşitlikçi bir geleceği bir arada inşa etmenin yolu, sürdürülebilir ve iklim dostu kentlerden geçmektedir. İklim krizine karşı mücadelede atılması gereken ancak beklentiyi karşılamayan ulusal düzeydeki adımların yanında yerelden atılacak somut adımlar değişimi

hızlandırıp kent adaletinin sağlanmasını, iyi yaşam kültürünün hayatımızda etkin olmasını sağlayabilir.

Bugün dünyada pek çok belediye yönetimi, iklim krizi ile mücadele için yerel hizmetlerinin ve bütçelerinin önemli bir bölümünü bu konuya ayırmaya başladılar, kentlerinin iklim değişikliği eylem planlarını hazırlayıp uyguluyorlar, çizdikleri iklim-akıllı kent vizyonu ile çeşitli fırsatlar yaratıyorlar. İklim değişikliğine neden olan sera gazı emisyonlarının azaltılması, bu çalışmalar için gereken finansal gereçlerin ve teknolojilerin geliştirilmesi ve iklim değişikliğinin kaçınılmaz etkilerine uyum sağlamak için alınması gereken önlemleri kapsayan İklim eylem planları hazırlayan yerel yönetimlerin sayısı dünyada artıyor. Ülkemizde Antalya Büyükşehir Belediyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ek olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Denizli Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Muğla Büyükşehir Belediyesi ve Sakarya Büyükşehir Belediyesi'nin iklim değişikliği eylem planları hazırlanmıştır.

Paris Anlaşmasının 12. Maddesi gereğince, "Taraflar uygun şekilde iklim değişikliği eğitimini, öğretimini, toplum bilincini, halkın katılımını ve bilgiye açık erişimi bu adımların işbu Anlaşma kapsamındaki eylemleri güçlendirmek için önemini bilinciyle güçlendirecek tedbirler alınmasında işbirliği yapacaklardır.

Rusya'nın da Paris İklim Anlaşmasını imzalayacağını açıklaması ile birlikte, Türkiye Anlaşmaya taraf olmayan 10 ülkeden biri konumundadır.

Türkiye, azaltım hedefini yeniden belirleyerek 2030 yılına kadar, artıştan %21 azaltımı öngören Ulusal Katkı Niyet Beyanını mutlaka güncellemeli, hedeflerine iklim değişikliğine uyum konusunu dahil etmeli ve Paris Anlaşması acilen TBMM tarafından onaylanmalıdır.

Ülkemizin ulusal itibarı düşünüldüğünde, Paris Anlaşması'nı bu yıl içerisinde onaylamazsak Türkiye bundan sonra uluslararası iklim müzakerelerinde etkin bir rol oynayamayacak ve yoluna sadece gözlemci olarak devam etmek zorunda kalacak.

23 Eylül 2019'da başlayan İklim Eylem Zirvesi'ne katılan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan karbondan arındırılmış yapılı çevre, sürdürülebilir taşımacılık sistemleri ve kentsel dönüşüm için özel olarak tasarlanmış finans ve teknik destek mekanizmaları **somut eylem duyurusu** yapmıştır. Bisiklet yolları, tren yolları gibi önlemlerin arasında, Millet Bahçesi projesi de vardır.

Cumhurbaşkanı açıklamasında:

- Paris Anlaşması ile ilgili taahhüt de bulunmamıştır.
- Fosil yakıtlar ile ilgili açıklama yapmamıştır.
- Daha çok kentsel alanlardaki ulaşım ve konut hakkı gibi konulara değinmiş, kırdaki ekolojik kriz, tarım gibi konulara yönelik bir çözüm öneride bulunmamıştır.
- Kentsel dönüşüm ve millet bahçeleri yapılacak, yani inşaat ile iklimle mücadele edeceğiz demiştir.
- Karbon salınımını 1.5'de nasıl tutulacağına dair bir açıklama olmamıştır.
- Sanayi ve kirletici enerjilerle ilgili bir önleme değinmemiştir.

3) HAVA KİRLİLİĞİ

Hava kirliliği, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de en önemli çevre ve halk sağlığı sorunlarından birisidir.

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası (ÇMO) tarafından hazırlanıp açıklanan “Türkiye’nin Hava Kirliliği Raporu” na göre, ölçüm yapılabilen 45 ildeki istasyonların çevresinde yaşayan 60 milyon kişi ulusal değerlerin üzerinde PM10 (toz) seviyesine maruz kalmaktadır.

Termik santral bölgelerinde ise durum çok daha kötü durumdadır. Bugüne kadar termik santraller ve yanı sıra ağır sanayinin bulunduğu bölgelerde filtreme yapılmadığı veya gerektiği gibi yapılmadığı için solunum sistemi hastalıklarından, kanser hastalığına kadar halk sağlığını tehdit eden pek çok sonucun ortaya çıktığı bilimsel verilerle ortaya konulmuştur. Bu nedenle, hava kirliliği sorunu ve hava kirliliği kaynaklı sağlık sorunları üzerinde durmak zorundayız.

Türkiye, Avrupa’da en fazla hava kirliliğine maruz kalan ülke durumundadır. Bu veri ciddiye alınması ve üzerinde durulması ve önlem alınması gereken acil bir konu başlığıdır. Yakın zamanda, Belçika Hasselt Üniversitesi tarafından yapılan bilimsel bir araştırmaya göre anne karnındaki bebeklerin fosil yakıtların atıklarından kaynaklanan hava kirliliğine maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Bu çalışma ile birlikte, ilk kez hamile kadınların soluduğu havadaki partiküllerin plasenta bariyerine sızabildiğini ve bebeklerde ömür boyu sürecek olumsuz sonuçlara yol açabileceğini ortaya konmuştur. Sonuç olarak, iklim krizini de tetikleyen hava kirliliğinin geniş çerçevede, çevre, halk sağlığı ve geleceğimiz için ciddi bir sorundur.

Termik santralinin yanı sıra ağır sanayi bölgelerinin yakınlarında hava ölçüm istasyonları kurulmasına rağmen sonuçlarının açıklanmaması ise akıllarda “değerlerin sınırın çok üzerinde olduğu için açıklanmadığı” şüphesini doğurmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın konuyla ilgili verilen öngelere “...düzenli olarak ölçüm yapan herhangi bir hava kalitesi izleme istasyonu bulunmamaktadır” şeklinde matbu yanıtları ise durumun vahametini ortaya koymaktadır. Söz konusu çoğu yerde hava kalitesi izleme istasyonu bulunduğu halde veriler ‘Ulusal Hava Kalitesi İstasyonuna’ entegre edilmediği için, Bakanlık söz konusu yerlerdeki ölçüm istasyonların varlığını kabul etmemektedir.

Mevcut kömürlü termik santrallerin olumsuz etkilerinin minimize edilmesine yönelik bir çalışma dahi yapılmadan yeni termik santrallerin yapılması planlanmaktadır. Bu durumun yaratacağı dışsal etkiler üzerine hiç düşünülmemekte, halk sağlığı ve çevresel etkiler göz ardı edilmektedir. İnsanların sağlığını kaybettiği, kuşların, arıların dahi yaşamadığı hayalet şehirler istemiyorsak denetleyici kurumlar görevlerini yapmalı, santrallerin çevreye olumsuz etkilerinin minimize edilmesi konusunda bir master planı yapılmalıdır.

4) SU KİTLİĞİ

Yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan su, yerine başka bir madde ikame edilemeyen, sınırlı bir doğal kaynaktır. Sağlıklı suya ulaşmak temel bir insanlık hakkıdır ve bu nedenle aynı zamanda toplumsal bir değer olarak düşünülmelidir.

Su kıtlığı dünyanın en önde gelen sorunlarından biri olarak öne çıkarken ülkemizde de durum farklı değildir. Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrili bir ülke olmasıyla beraber son derece zengin göl ve akarsu kaynakları olmasına rağmen, su stresli ülkeler sınıfında yer almaktadır.

Türkiye'nin göllerinde yaşanan kuraklık bu tablonun en önemli göstergelerinden biridir. Ülkemiz yıllar önce, 200'ü haritalarda görülebilen, Marmara Denizi büyüklüğünde 300'e yakın irili ufaklı göle sahipken bu göllerin yüzde 60'ı kurumuş, küçülmüş veya kirlilik nedeniyle neredeyse tümü göl olma özelliğini kaybetmiştir. Göllerimizde su üretimi yok olma noktasına gelmiştir. Beyşehir Gölü'nün derinliği 26 metreden 6 metreye, Eğirdir Gölü'nün ise 14 metreden 5 metreye düşmüştür. Normal hacminin çoğunu kaybeden bu göllerin yanında, Kars Kuyucuk Gölü gibi 230'dan fazla göçmen kuşun konaklama alanı göller de bulunmaktaydı. Bu durum ekolojik dengenin bozulduğunun da en önemli göstergesidir. "Vahşi tarımsal sulama" olarak adlandırılan tekniğin, gölleri besleyen yüzey sularının, dere ve çayların önüne zarar vereceği düşünülmeden yapılan çok sayıdaki gölet, barajlarla desteklenmesi küresel ısınma tehdidi altındaki göllerin yok olmasını da hızlandırmıştır.

Akarsu kaynaklarımız ise çevresindeki ekosistem hiçe sayılarak hatalı projelere kurban edilmiştir. İklim krizi, rant odaklı projeler ve bunlar dışındaki insan kaynaklı pek çok etken nedeniyle su kaynaklarımız her geçen gün azalırken aynı zamanda kirlilik tehdidi altındadır. Nüfus arttıkça sorunun daha da derinleşeceği de ortadadır. Dolayısıyla, doğal yaşam kadar geleceğimiz de tehdit altındadır.

Su hakkında söz sahibi otorite sayısının en aza indirilerek, kuraklığı ülke genelinde izleyecek, gerekli uyarıları zamanında yapacak, alınması gerekli önlemleri yetkililere ve kamuoyuna zamanında duyuracak, kuraklık konusunda bilimsel araştırmalar yapacak bir merkeze acilen gereksinim vardır. Su kaynakları bakımından çok zengin olmayan Türkiye'de suyun bütün sektörlerde tasarruflu kullanımını özendirici yeni tedbirler alınmalı, mevcut desteklere devam edilmelidir. Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının her ne şekilde olursa olsun kirletilmesinin önlenmesi sağlanmalıdır. Su kaynaklarının kirlenmesini önleyici tedbirler ödün vermeden uygulanmalıdır. Gerekli önlemlerin alınmaması durumunda gelecekte ülkemizde ve komşu ülkelerde artan sıklıkta yaşanacak daha şiddetli kuraklıkların ulusal güvenliğimiz için ciddi bir tehdit unsuru olduğundan, konunun ortak akıl çerçevesinde ele alınıp bir aksiyon planı oluşturulması gerekmektedir.

a) Türkiye'de Su Kaynakları Ne Durumda?

Ülkemiz sanıldığı gibi aksine su zengini bir ülke değildir. Su varlığına göre ülkeler, yılda kişi başına düşen ortalama kullanılabilir su miktarı 1000 m³ den az olan ülkeler "su fakiri", 1000 m³ ile 3000 m³ arasında olanlar "su sıkıntısı" çeken ülkeler, 3000 m³ ile 10000 m³ arasında olan ülkeler "yeterli suyu olan" ülkeler, 10000 m³ den fazla olan ülkeler ise "su zengini" ülkeler olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı yaklaşık olarak $112 \cdot 10^9 / 70 \cdot 10^6 = 1600 \text{ m}^3 / \text{yıl}$ dr. DSİ'nin resmi verilerine göre de Türkiye'de yıllık kişi başına düşen su miktarı yaklaşık 1519 m³'tür. Bu miktar ile de ülkemiz su sıkıntısı çeken ülkeler arasında yer almaktadır. Ülkemizde nüfusun ve suyun yersel dağılımı bir birinin tam tersidir. Bu çarpıklık düzeltilmelidir

Ülkemizdeki su kaynakları ile suyun kullanımına ilişkin olarak derhal kapsamlı bir su kanunu çıkarılması gerekmektedir.

5) ÇÖLLEŞME

Ülkemizde ise arazi üretkenliğinin azalmasında erozyon hala en başta gelen sorun olarak dikkat çekmektedir. Tarım arazilerinin %59'u, meraların %64'ü, orman arazilerinin %54'ünde çeşitli şiddette erozyona maruz kalmaktadır.

Türkiye topraklarının %90'ı su erozyonu, %1'i de rüzgâr erozyonuna maruz kalmaktadır. Tarım topraklarında bu oran su erozyonu için %75 civarındadır. Günümüzde Resmi kurumlar tarafından yapılan açıklamalar erozyon sonucunda yılda 220 milyon ton verimli toprakların kaybedildiğini belirtmektedir.

Çölleşme, arazi bozulumu etkisini hissettirdiği ülkelerde ciddi gıda güvenliği sorunlarına da neden olmaktadır. Kuraklık ve çölleşme nedeniyle biyolojik çeşitlilikte ülkemizde ciddi tehlikededir. Türkiye'nin zengin biyolojik çeşitliliği tehdit altındadır ve gelecekte daha büyük bir baskıyla karşılaşacaktır.

Bunun ana nedeni betonlaşma, kentleşme, turizm ve sanayi politikalarımızın kontrolsüz ve akıldışı sürdürülmesidir. Biyolojik çeşitliliğin, yaşam alanlarının ve bitki örtüsünün korunması için bir dizi farklı kanunlar uygulanmaktadır ancak genel bir çerçeve mevzuat ne yazık ki bulunmamakta, var olanlar ise koruma ve geliştirmede oldukça yetersizdir.

Çölleşme ve erozyonla mücadele ulusal planı geliştirilerek, İklim değişikliği ve kuraklığın etkilerini azaltan, su kaynaklarımızın verimli ve doğru kullanımını sağlayacak, toprak örtüsünün erozyon ile yok olmasına karşı hazırlanacak Ulusal Plan sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla yürürlüğe konulmalıdır.

6) ATIK YÖNETİMİ

Türkiye henüz kendi çöpüyle baş edemeyen bir ülke durumundadır. Atık yönetimi ciddi bir konu olarak kapsamlı altyapı ve denetim mekanizmaları gerektirmektedir. Çin'in plastik atık ithalatı yasağının ardından Türkiye birdenbire gelişmiş ülkelerin çöplerinin yeni adresi haline gelmiştir. Türkiye 2019 itibarıyla Avrupa Birliği ülkelerinden en çok plastik atık ithal eden konumundadır. Kontrolsüz, denetimsiz, şeffaf olmayan çöp ithalatı Türkiye'nin kendi geri dönüşüm sisteminde var olan sorunların daha da artmasına neden olmaktadır.

a) Türkiye ne kadar plastik atık ithal ediyor?

Türkiye'de plastik atık ithalatı son 15 yılda 173 kat artmış, Avrupa'dan plastik çöp alımında birinci olmuştur. Avrupa Birliği'nden 2019 yılında ithal edilen 14 milyon ton atığın 582 bin 296 tonunun plastik olduğu gerçeği göz önüne alındığında bu her gün 213 kamyon dolusu plastiğin ülkemize girmesi demektir.

Türkiye'nin ithalatı 2016 yılı başında ayda 4 bin ton iken 2018 başında aylık 33 bin tona, 2019'da ise en yüksek seviye olan 48 bin 500 tona çıkmıştır. Bunun ilk beş sorumlusu İngiltere,

İtalya, Belçika, Almanya ve Fransa'dan gelen atıklardır. 2004 yılından bugüne kadar plastik atık ithalatımız 173 kat artmıştır.

Teorik olarak ithal edilen atıkların geri dönüştürülebilir olması gerekmektedir ancak dönüştürülüp dönüştürülmediği ve bu konudaki işleyişe dair şeffaflık söz konusu değildir.

İthal edilen atıkların listesi, Atıkların İthalat Denetimi Tebliği'nde "İthali Uygunluk Denetimine Tabi Atıklar" ekinde görülebilir. Ancak buradaki plastik atık GTIP (*Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu*) kodları genel içeriğe sahip, detay eksiklikleri olduğu için daha spesifik tanımlamalara ihtiyaç bulunmaktadır.

b) Türkiye hangi ülkelere plastik atık ihraç ediyor?

Türkiye, 2019'da Avrupa ülkelerine toplamda 4 bin 857 ton plastik ihraç etmiştir, ithal ettiği oran, ihraç ettiği oranın yaklaşık 120 katıdır. Pandemi döneminde ülkeler sağlık sektörlerinin çökme noktasına gelmesi sebebiyle sınırlarını kapatırken, bulaş riski en yüksek dönemde dahi atık ithalatına sınırlama getirilmemiştir. Bazı çevrelerin para kazanma hırsı, halk sağlığı kaygılarından ve ülke çıkarlarından önce gelmiştir.

Birçok zengin ülke geri dönüştürülebilir atıklarını deniz aşırı ülkelere göndermektedir. Çünkü bu şekilde hem ülkelerin geri dönüşüm hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmakta hem de yerel depolama alanını azaltmaktadırlar. Çöp alan geliştirmekte olan ülkeler için atıklar bir gelir kaynağıdır. Plastiklerin tasarımı, kalitesi, ayrıştırılması ve varış noktası konusunda çok daha sıkı standart ve kontroller uygulanmadığı takdirde, aşağı dönüşüm (materyalin orijinalinden daha düşük kalitede ve/veya işlevsellikte olması) riski çok yüksektir ve bu noktadan sonra daha fazla geri dönüşüm pek mümkün değildir. Plastik atıklar 100% kapasite ile geri dönüştürülse, özellikle yukarı dönüştürülürse bir ekonomik girdi olarak kabul edilebilir. Ancak bu pek mümkün değildir. Ayrıca sıfır atık politikasının henüz oturmadığı bir ülkede yani kendi plastik çöplerini bile kaynağında ayrıştıramayan ve dönüştüremeyen bir ülkede bu ekonomik bir girdiden çok çevresel bir tehdit durumuna gelmektedir.

c) Plastik atık ithalatının Türkiye'ye zararı nedir?

Bugüne kadar üretilen plastiklerin sadece yüzde 9'u geri dönüştürülmüştür, yani atık ithalatı geri dönüşüme eşit değildir. Geri dönüşmeyen ürünler çöp sahalarına, çevreye dağılmakta ya da yakılmaktadır. İster karada, ister denizde olsun, plastik kirliliği tüm ekosistemlerin gıda zincirinin en üstünden altına kadar biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir.

Çin'in plastik atık ithalat yasağının ardından plastik atık ithalatı önce Güneydoğu Asya'ya kaymış ve oradaki etkileri son derece sarsıcı olmuştur.

Geride, kirlenmiş su kaynakları, ekinlerin yok olması, aşırı plastik atığa maruz kalma ve bunları yakmaktan kaynaklı solunum yolu hastalıkları ve akışın en yoğun olduğu bölgelerde organize suç bolluğu gibi etkileri uzun yıllar geçmeyecek sorunlar bırakmıştır. Buralarda yaşayanlar ve burada yaşayacak gelecek nesiller, tüm insanlığın yarattığı bu kirliliğin ekonomik, sosyal ve çevresel bedelini ödemektedirler.

Türkiye'nin de aynı sorunları yaşamaması için mücadele veriyoruz ve vermeye devam edeceğiz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, “sıfır atık” politikasıyla plastik kirliliğine karşı bir süredir mücadele ediyor- muş gibi yaparken bir yandan da ülkeye girmesine izin verilen bu atıklarla Türkiye'nin denizlerini ve toprağını kirletilmesine müsaade etmektedir.

Çoğu gelişmiş ülke, geri dönüşüm için gerekli olan yüksek maliyetler nedeniyle, atıkları kendisi işlemekten başka ülkelere göndermeyi tercih etmektedir. Örneğin İngiltere her sene 600 bin tondan fazla plastik atığı geri dönüştürülmesi için ihraç etmektedir, bu oran ülkede yıl içinde geri dönüştürüldüğü belirtilen plastiklerin yaklaşık yüzde 60'ına denk gelmektedir. Amaç plastiklerin gönderildiği ülkelerde tamamen geri dönüştürülmesi olsa da pratikte bu mümkün olmamaktadır. Düzgün şekilde ayrıştırılmadan gönderilen plastik atıklar, geri dönüştürülmek yerine çöp depolarına gönderilmekte ve bazen denizlere karışmaktadır. Konuyla ilgili araştırma raporları, Akdeniz'e her yıl karışan 600 bin ton plastik atığın büyük bir kısmının da Türkiye'den çıktığını koymaktadır.

d) Plastikler, Mikroplastikler ve Tek Kullanımlık Plastikler

Plastik, yaklaşık 65 yıl önce üretilen bir malzemedir. ABD'li bilim insanlarının hesaplamalarına göre ise, şimdiye kadar üretilen plastik miktarı 8,3 milyar ton kadardır. Bu malzemenin yarısı sadece son 13 yılda üretilmiştir. Yıllar içinde üretilen plastiğin bugün sadece yüzde 30'u kullanımdadır. Yüzde 12'si yakılmış, yüzde 79'u katı çöp depolama alanlarına gönderilmiş atılan plastiğin sadece yüzde 9'u geri dönüşüme tabi olmuştur. En az kullanımda kalanlar -genellikle bir yıldan az- paketlemede kullanılanlar, en uzun süre kullanımda olanlarsa inşaatta ve makine endüstrisinde kullanılanlardır. Toplam plastik üretiminin yüzde 70'inden fazlası ise çöp yığınları arasında, bunların bir kısmı çöp sahasına gönderilirken, bir kısmı okyanuslar dahil çevreye karışmaktadır.

Greenpeace Akdeniz'in “Türkiye'deki Deniz Canlılarında Mikroplastik Kirliliği” raporuna göre, Türkiye'de incelenen balıkların yüzde 44'ünün midesinde mikroplastik bulunmuştur. Söz konusu araştırmada, Marmara, Ege ve Akdeniz'den toplanan, barbun, istavrit, kefal, mırmır, tekir ve kırmızı karides türlerinin mide ve sindirim sistemleri incelenmiş bu kapsamda 243 adet balık, 32 adet karides ve 317 adet midye dolma analiz edilmiştir.

İncelenen tüm türler göz önüne alındığında ortaya çıkan sonuç; kefalın yüzde 64,8'inde, barbunun yüzde 63'ünde, mırmırın yüzde 34,3'ünde, tekirin yüzde 32,8'inde, istavritin yüzde 26,7'sinde; genel olarak tüm balıkların yüzde 44,3'ünde, kırmızı karidesin yüzde 18'inde ve midye dolmaların yüzde 91'inde mikroplastik vardır. Yani yaklaşık her iki balıktan biri mikroplastik içermektedir.

Özetle, önümüzdeki 30 yılda plastik üretiminin 125 kat artarak 33 milyar tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Mikroplastik kirliliğinin dünya genelinde gözleniyor olması mikroplastik parçacıklar tarafından absorbe edilen toksik kimyasalların bebek ve çocuklarda hormonal sistem bozukluklarına yol açan en önemli kimyasal maddeler olması gelecekte dünyayı çok ciddi sağlığı sorunlarının beklediğini göstermektedir.

Tüm bunların sebebi, insanlığın plastik bağımlılığıdır. Çözüm ise, plastikten kurtulmaktır.

e) AB, 2021’de Tek Kullanımlık Plastikleri Yasaklıyor

“Bir uluslararası gazlı içecek firması, yılda 88 milyar tek kullanımlık pet şişe kullanmakta, bu pet şişeler yan yana dizildiğinde 31 kez Ay’a gidiş geliş mesafesi uzunluğunda olmaktadır.”

Üreticilerin girdiği bilgilerden oluşan bir raporlama sistemi olan Ambalaj Bilgi Sistemi’nin verilerine göre plastiğin yüzde 60’ı, metal atıkların yarısı, camın ise yüzde 69’u geri dönüşmüyor. Bu durumda 2015 yılında 700 bin ton plastik atık, 75 bin ton metal ve 500 bin ton cam ülkeye yayılmış durumdadır.

Türkiye’de yıllık 3,6 milyon ton plastik ambalaj üretilmektedir ve bunun 200 bin tonunun poşet olduğu tahmin edilmektedir. Geriye kalanların akıbeti belli değildir. Tek kullanımlık ıslak mendiller, streç filmler, pipetler, bisküvi kapları ve bugün artık her şeyin içine girdiği plastik ambalajların tümü. Yani naylon poşet buzdağının sadece görünen yüzüdür. İktidar 3,6 milyon tonun sadece 200 bin tonunu ilgilendiren bir konuda düzenleme yapmıştır. Sonuç olarak, bu düzenleme başarılı olsa ve 100 bin ton poşeti azaltsa bile plastik atıkların sadece yüzde 3’ü azalacaktır. Ama yüzde 97’si yine vahşi depolama sahasına oradan da toprağa, suya ve denizlere karışmaya devam edecektir.

Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi anlaşmış, denizler ve kıyılarda en çok bulunan tek kullanımlık plastik atıkların kullanımını yasaklamaya yönelik bir düzenleme kabul etmiştir. Buna göre; plastik kulak pamukları, çatal-bıçak setleri, tabaklar, pipetler, içecek karıştırıcılar, balon çubukları ve gıda kapları 2021 yılından itibaren AB ülkelerinde yasaklanacak ve kullanılmayacaktır.

Sonuç olarak, çevre politikasının, gerçekleştirilen faaliyetin, yasalara, yönetmeliklere ve çevresel etkileriyle, sürdürülebilir yaşamı kapsayan diğer politikalara bağlı olduğunun güvencesini vermesi gerekmektedir. Bu çevresel etkiler genel olarak, hava ve su kirliliği, katı atık yönetimi, ekosistem yönetimi ve biyoçeşitliliğin, doğal kaynakların ve tehlikede olan türlerin korunmasını da kapsamaktadır. Ülkemizde ise süreç tam aksi şekilde ilerlemiş ve geriye “talan edilen, katledilen, yağmalanan doğa” kalmıştır.

Ayder Yaylası, Dipsiz Göl, Uzun Göl, Salda Gölü, Kuzey Ormanları, Kaz Dağları, Okluk Koyu, Hasankeyf ve daha niceleri...

Bütün bu saydığımız doğa mirasının en büyük şanssızlığı binlerce yıllık zaman dilimi içerisinde AKP iktidarına denk gelmeleri olmuştur.

Moğol istilasını bile atlatan Hasankeyf, AKP’nin politikalarından kendini kurtaramamıştır, on iki bin yıllık dipsiz göl define bulma umuduyla iş makineleriyle kazılmış, kurutulmuş, basına yansınca tekrar suyla doldurulmaya çalışılmıştır, Salda Gölü’nün çıplak ayakla dahi basılmaması gereken o beyaz kumlarının üzerine iş makineleri ve hafriyat kamyonlarıyla girilmiştir, Kuzey Ormanlarında 13 milyon ağaç kesilmiştir.

Her gün yenisi bulunan talan sahaları, mahşerin beş atlısı konumuna gelen inşaat firmaları için rant kapısı haline gelmiştir.

Çevre politikası ve çevresel sorunlar sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nı değil Tarım ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Enerji Bakanlığı'nı ve ilgili diğer bakanlıkları ve kuruluşları da kapsamaktadır. Bu nedenle bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak ne yazık ki söz konusu bakanlıklar ve kuruluşlar arasında ortak paydaları olan konularda işbirliği, diyalog ve koordinasyon bulunmamaktadır.

Tüm bu çevre sorunları devam ederken ve hiç birisi ile ilgili hepimizi mutlu edecek iktidarın, bakanlığın hüsnüniyetini gösterecek bir çözüm iradesi ortada yokken Çevre Ajansı adı altında olsa da büyükşehir ve ilçe belediyeleri doğrudan ilgilendiren hükümlere sahip bir torba yasa gündeme getirilmiştir.

III. 2/3133 SAYILI TÜRKİYE ÇEVRE AJANSININ KURULMASI İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ'NİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Teklifte, Türkiye Çevre Ajansı'nın faaliyetleri, "çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini arttırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak" olarak açıklanmaktadır. Teklif içeriği incelendiğinde amaç, faaliyet kapsamı ve hedeflerin ötesinde değişiklikler içeren maddelerin bulunduğu, teklifin bütünsel açıdan çelişki ve tutarsızlarla dolu olduğu görülmüştür,

Genel olarak, sorumluluk almadan fazlaca yetki, kadro ve bütçe alan, mali muafiyetleri olan, denetim yetkisi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na rakip hatta paralel bir bakanlık olan, ama kendisi iç ve dış denetimden muaf olan yeni bir kamu kurumu kurulmaktadır.

Özet olarak,

- Ajans organlarının bilimsel ve objektif kriterlere göre değil siyasi saiklerle belirleneceğinin aşikâr olduğu,
- Ajansın organ ve birimlerinin nasıl denetleneceğinin belli olmadığı,
- Kendi bütçesi, mali muafiyetleri ve denetim yetkisi ile Bakanlığa rakip olacak bir yapı kurulmaktadır.

Detaylı olarak incelendiğinde, , yerel yönetimlerin görev-yetki-sorumluluk alanına giren sorun ve faaliyetlerde, merkezi yönetimin hiyerarşik yapısı içinde örgütlenmesi öngörülen Türkiye Çevre Ajansı'nın tek resmi merci olarak kabul edilmesi ve Ajans yapısında yerel yönetimlere yer verilememesi, Anayasa madde 127 ve madde 2 bakımından sorunludur.

Ardından, Kanun teklifinin genel gerekçesinde depozito yönetim sistemine yer verilerek esas kısım buna ayrılmış ve bu faaliyetin yürütülmesi için kurulacak olan Türkiye Çevre Ajansı'nın yapacağı faaliyetlerle depozito yönetim sistemini kuran, işleten, işlettiren, izleyen ve denetleyen yapı olacaktır. Kamu İhale Kanunu'ndan bağışık tutulan Ajans'ın işletme faaliyetlerini özel sektöre ihalesiz bir şekilde verdiği sürecin önünü açacaktır. Böyle bir düzenleme, özel girişim özgürlüğü açısından Anayasa madde 48'e aykırılık teşkil etmektedir.

Üçüncü olarak, teklifin 2. Maddesinde sadece "tüzel kişi" deyimi kullanılıyor olmakla birlikte, yasa ile kurulması itibariyle Kamu Tüzel Kişisi olarak karşımıza çıkan Ajans, faaliyet görme biçimiyle şirket görüntüsünde ve muafiyetleriyle bir rant paylaşım sistemi olacaktır.

Dördüncü olarak, Türkiye Çevre Ajansı, adına uygun düşen görev ve yetkilerle donatılmış olmanın ötesinde, uzman ve özerk nitelikte bir bağımsız idari otorite statüsünde kurulmalı idi. Bu bakımdan, Avrupa Çevre Ajansı'na yapılan yollama pek biçimsel kalmaktadır.

Beşinci olarak, Anayasa madde 127 açısından sorunlu husus, Türkiye Çevre Ajansı'nın görev ve yetki alanına ilişkili olmakla birlikte, örnek olarak, madde 8 ve 15 ile tanınan yetkiler de bu çerçevede tartışılabilir. Belediye Kanunu'nda bağış toplamalarının önünde hiçbir engel olmayan Belediyelerin, COVID-19 Pandemisinde zorluk yaşayan yurttaşlar için topladığı bağışlara el konulurken burada Ajansa bağış yetkisi verilmesi ise işin siyasi boyutunu göstermektedir.(Madde 8)

Atık yönetimi konusunda da yürütülen faaliyetlerin yerel yönetimler uhdesinde olan kısmın Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmeliğe bırakılması ve yerel yönetimlerinin bu alanda da etkisizleştirilmesi gündeme gelecektir (Madde 15).

Büyükşehir yasasında Büyükşehir belediyelerinin yetkisinde olan bölge otoparkı, kapalı ve açık otopark yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek ve ruhsat vermek yetkisi ilçe belediyelerine aktarılıyor. Ayrıca buradan gelen gelirler de ilçe belediyelerine yönlendiriliyor.

Altıncı olarak; Çevresel Etki Değerlendirmesi ile ilgili değişiklik ve yönetmeliğe bırakılan alanın ÇED toplantıları ve diğer süreçleri ortadan tamamen kaldırma riski taşıdığı açıktır. Bu durum ise, çevre hukukunun genel ilkesi olan geriye götürülemezlik yönünden tartışmalıdır.

Özetle, 2/3133 sıra sayılı yasa önerisi, bu değinilenler ve maddeler açısından değinilecekler çerçevesinde Anayasal açıdan sorunludur. Başta Anayasa madde 2 ve 127 gelmek üzere, madde 48 ve 56, madde 123 ve 128 ile Anayasa Mahkemesi kararı doğrultusunda düzenleme gereği bakımından madde 153 önem arz etmektedir.

IV. TEKLİFİN MADDELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Madde 4: Kanun teklifi, “Türkiye Çevre Ajansı” gibi kapsayıcı gibi görünen bir isim altında, esas itibarıyla depozito uygulamasına özgülünen bir yapı oluşturmaktadır. Ajans’ın faaliyet listesindeki sıfır atık yönetim sistemi ve geri kazanılabilir ürünlerle ilgili faaliyetler, temelde aynı faaliyet bağlamının tamamlayıcı unsurlarını oluşturmaktadır. 4. maddenin 1. fıkrasının c bendindeki “*Çevrenin iyileştirilmesine yönelik olarak faaliyetlerde bulunmak*” faaliyet koluysa, somut faaliyet alanı tanımı ve yetkilerle ilişkilendirilmediği için etkili bir normatif anlam taşımayacaktır. Oysa, başka ülkelerdeki duruma bakıldığında, çevre alanında oluşturulan kurumların daha kapsayıcı ve somut görev alanlarının bulunduğu görülmektedir. Örneğin Fransa’da, Ekolojik Geçiş Ajansı (eski adıyla “Çevre ve Enerji Kontrolü Ajansı”); hava kirliliğiyle mücadele eden temiz ve ekonomik teknolojilerin geliştirilmesine; çöplerle ilgili farklı görevlerden, özellikle bitkisel temelde yenilenebilir enerjilerin geliştirilmesine kadar uzanan geniş bir görev alanına sahiptir (Fransız Çevre Kanunu, R131-2).

Bununla birlikte teklifin, faaliyet alanı olarak “depozito yönetim sistemini kurmak, kurdukmak, işletmek, işlettmek” gösterilmektedir. Maddedeki, “kurdukmak” ve “işlettmek” ifadeleri, bu işin özel sektöre de verilebileceği anlamını taşımaktadır. Madde 30 ile birlikte düşünüldüğünde, eğer özel sektöre “kurdukmak işlettmek” iş ihalesiz olarak da verilebilir.

Kanun teklifinin oluşturmak istediği kurumsal yapı için belirlediği kapsayıcı isimle, yaşanan çok boyutlu çevre sorunları bağlamında kendisine izafe edilen sınırlı görev tanımı arasında, açık bir dengesizlik vardır.

Türkiye Çevre Ajansı’nın faaliyetleri başlıklı 4. maddesinin 1. fıkrasının g bendinde, “... uygun görülmesi halinde belediyelere, il özel idarelerine, eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara mali ve teknik destek sağlamak” denilmektedir.

Teklif metnindeki “uygun görülmesi halinde” ibaresi, ajans bütçesinin mali destek olarak kullanılması konusunda ajansa takdir yetkisi tanımakta olup, bu takdir yetkisi uygulamada eşitsizliklere yol açma riski taşımaktadır. Ajansın bütçesi sadece AKP’li belediyelere aktarılabilir.

Söz konusu metnindeki “eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara” ibaresi muğlak bir ifade içermekte olup, kamu kurumları dışındaki eğitim kurumları ve diğer kurum ve kuruluşlara mali destek verilebilmesi ihtimalini de beraberinde getirmektedir.

Söz konusu mali destek kapsamındaki harcamalar, Teklifin 8. maddesinin 2. fıkrası gereğince, Ajansın faaliyetleri olarak değerlendirilecektir.

Madde 5-5 : 5. maddesinde, yönetim kurulu, başkan ve danışma kurulu düzenlenmiş; yönetim kurulu üyeleri ve başkanlık görevini yürütecek kişilerin sahip olması gereken özelliklere yer verilmemiştir. Bu kişilerin hangi somut kriterlere göre belirleneceği konusu belirsizdir. Ajans yönetiminin, liyakat esaslarına aykırı olarak belirlenmesi riski mevcuttur. Ayrıca üyelerin görev süresi dolmadan görevden alınacak olabilmesi görev teminatını ortadan kaldırmaktadır.

5. maddenin 5. fıkrası uyarınca; Ajans organları ile hizmet birimlerinin görev ve yetkileri, üyelerinin atanması, teşkilat yapısı ile çalışmasına ilişkin usul ve esaslar, yönetmelikle belirlenir. Türkiye Çevre Ajansı, teklifin 3. maddesine göre, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'yla ilgili, tüzel kişiliği haiz ve teklif kapsamındaki hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi bir yapı olarak kurulmaktadır. Ajansın nasıl denetleneceğine ilişkin bir madde olmadığı için, teklifin Ajansın Organ ve birimleri başlıklı 5. Maddesinde ajansın iç denetim mekanizmasını sağlayacak bir organ sayılmadığı da gözétilirse, teklifin 8. Maddesi kapsamında kendi bütçesini düzenleme yetkisine sahip olan ajans yönetim kurulu faaliyetleri denetimden yoksun olacaktır. Bu arada teklifin geçici 1. maddesine göre de, Ajans'ın faaliyetlerine başladığı tarihten itibaren beş yıl süreyle, 375 sayılı Kanun hükmünde Kararname'nin ek 25. maddesi uyarınca, bu açıdan idarece dayanılacak herhangi bir kanuni ölçüt getirilmeksizin, kamu kurum ve kuruluşlarının personelinin Ajans'ta görevlendirilebileceği öngörülmektedir. Şu halde; bir kamu tüzelkişisi olan Türkiye Çevre Ajansı'na ilişkin olarak teşkilat yapısı, görev ve özlük işlerinin düzenlenmesini idareye bırakan kanun teklifi, Anayasa'nın 123. ve 128. maddelerinin gereklerini karşılamamaktadır.

Ajans organlarının bakanlık tarafından atanması, objektiflik ve bilimsellik yerine siyasi odaklı bir yapı olacağını işaret etmektedir. Ajansın danışma kurulunda özel sektör temsilcilerinin yer alarak, odalar ve çevre örgütleri sürecin dışında bırakılıyor olması çevre sorunlarının doğrudan muhatapları olan yerel halkın sürece katılımı konusunda asimetriyi büyütecektir.

1965 yılından beri yürürlükte olan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kamu personel alımını düzenlemektedir. Bu Kanununun 48 maddesi ise kamu görevlisi olarak atanacakların niteliklerini belirlemektedir.

657 sayılı Kanununun 48 inci maddesinde, askerlik, yaş ve eğitim şartları yanında devlet memurluğuna alınacaklarda

- Kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına,
- Affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlardan,
- Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlarlar,
- Zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırmadan,
- Kaçakçılık suçlarından,

mahkûm olmamak şartları aranmaktadır. Bu şart ile devlet memurluğuna dürüst vatandaşların atanması amaçlanmaktadır.

Bugün devlet yönetiminde yaşadığımız sorunların temelinde liyakat ilkesine uyulmaması gelmektedir. Bu siyasi etkilerden uzak bilimsel ve objektif çalışma alanının sağlanması için, Ajans Yönetim Kurulu'na üye olacak kişilerin temel kriterlerinin net biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Şöyle ki;

- Herhangi bir siyasi parti üyesi olmamak,

- En az 1 üyenin çevre mühendisi odası önerisiyle, en az 1 üyenin ilgili kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarından, en az 1 üyenin ajansın faaliyet alanında çalışmış akademisyenlerden seçilmesi şartı gibi temel kriterler sağlanmalıdır.

Madde 7-1: Teklifin 7. maddesinin 1. fıkrası uyarınca; ajans başkanına, başkan yardımcısına ve personele yapılan ödemeler, yönetim kurulu tarafından belirlenecektir. Düzenleme teklifi uyarınca ödeme miktarının belirlenmesinde esas alınması öngörülen ölçütler; ajans başkanına yapılacak toplam aylık ödemelerin, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ek 11. maddesi uyarınca belirlenen emsali personele yapılması öngörülen aylık ödemelerin net tutarının iki katını geçemeyeceği ve ajans başkan yardımcısına ve personele yapılacak ödemelerin ajans başkanına yapılacak ödemeyi geçemeyeceğidir. Kamu tüzelkişisi niteliğini taşıyan ve kamu hizmeti ifa eden bir kurumun bünyesinde çalışanlara yapılacak ödemelerin, gerçek anlamda bir belirlilik sağlayacak hiçbir kanuni çerçeve öngörülmeksizin, kurumun kendi bünyesinde belirlenmesinin öngörülmesinde kamu yararı bulunmadığı ortadadır. Düzenleme, Anayasa m.123 ve m.128/2'nin gereklerini karşılamamaktadır.

Ajans Başkanına, kamu kurumlarında uygulanan genel ücret rejimi dışında çok yüksek miktarda ücret ödenmesi önerilmektedir. Ajans benzeri olan BDDK, Sermaye Piyasası Kurulu, Rekabet Kurumu gibi kurumların başkan kurul üyelerine ödenen ücret dikkate alındığında Ajans başkanına bunun 2 katı ücret ödenmesi önerilmektedir. Kamuda ücret dengesini bozacak bu yaklaşım ile vatandaşın uzak yüksek ücretli kurumlar yaratılmaktadır. Bu Ajansa istihdam edilecek personele, Çevre ve Şehircilik Bakanlığında çalışan personele nazaran çok farklı ücret ödenmesi söz konusu olacaktır.

Ajans başkanına emsal personelin iki katı sosyal hak ve maaş vermek doğru olmadığı gibi, ilgili kişi bir kamu personeliyse iki veya daha fazla yerden maaş alması da makul ve doğru değildir. Bu çerçevede bir düzenleme yapılmalıdır. Kamuda istikrar adına mevkilerin gelir elde etme amacıyla mücadele ettiği yerlere dönüşmemesi gerekmektedir.

Madde 12 ve 14: Teklifin 12. maddesiyle, Çevre Kanunu'nun 2. Maddesinde "proje tanıtım dosyası" tanımı kaldırılmak istenmektedir.

Teklifin 14. maddesiyle ise, Çevre Kanununun 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Raporu veya proje tanıtım dosyası" ibaresi "başvurusu dosyası" şeklinde değiştirilerek, cümleye "*Çevresel Etki Değerlendirmesi başvuru dosyasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.*" Cümlesi eklenmek istenmektedir.

Teklifin 14. maddesiyle ayrıca, Çevre Kanunu'nun 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Teklifin 12. ve 14. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, tüm projeler için ÇED Olumlu kararı alınması koşulu aranacak, sonraki süreçte ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmeyecektir.

Ancak, teklifin 14. maddesi yürürlüğe girerse, **ÇED raporu hazırlanmayacak; ÇED Başvuru Dosyası üzerinden ÇED Olumlu ya da ÇED Olumsuz kararı verilecektir.**

Uygulamada firmaların ÇED raporu hazırlamamak adına başvurdukları hileler Sayıştay tarafından sıralanmıştır. Sayıştay raporunda, özellikle madencilik, balıkçılık ya da güneş enerjisi alanlarında faaliyet gösteren işletmelerin ÇED raporu hazırlamamak için; 'ÇED Gerekli Değildir' kararı alabilmek için ya da kapsam dışı kalabilmek için kapasitelerini ya da ÇED sahalarını olduğundan farklı gösterdiğini tespit edilmiştir.

Teklif sonrasında, ÇED Yönetmeliği'nin yeniden düzenlemesi gerekecektir. Ancak, Kanundan ÇED raporu ibaresinin çıkarılması nedeniyle; hali hazırda firmalar tarafından sunulan Proje Tanıtım Dosyası üzerinden inceleme yapılarak ÇED Gerekli Değildir kararı verildiği gibi, ÇED başvuru dosyası üzerinden ÇED Olumlu Kararı verilebilecektir. Böyle bir durum, ÇED sürecinin denetimsizleşeceği anlamını doğurmaktadır. Böyle bir ihtimalde, halkın katılım toplantıları, halkın ve komisyon üyesi kurumların sürece dair itirazlarını paylaşabileceği inceleme ve Değerlendirme Komisyonu toplantısı gibi aşamalar gerçekleşmeyebilecektir.

Teklifin ilk halinin yaratacağı sorunlar yukarıda paylaşılmış olup, komisyon görüşmelerinde tüm parti gruplarının yaptığı eleştiriler sonucu 12., 14., Maddeler kanun teklifinden çıkarılmıştır.

Madde 16: 16. madde, 2872 sayılı Kanun'un "*Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğü*"ne ilişkin 12. maddesinde sayılan kurum ve görevlilere, Türkiye Çevre Ajansı'nı da dâhil etmektedir. Anılan düzenleme, yürürlükteki haliyle şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine (...) devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usul ve esasları çerçevesinde yapılır".

Her ne kadar 2872 sayılı Kanun'da halihazırda benimsenmiş bir usul söz konusu olsa da, Anayasa'nın 56. maddesinin devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin en etkili şekilde ifası, önem arz eden çevre konularına ilişkin denetim yetkisinin sahibinin ve bu yetkinin kapsamının kanun düzeyinde belirlenmesini gerektirir. Bu itibarla, Türkiye Çevre Ajansı'na Çevre Kanunu hükümlerine uyulup uyulmadığına ilişkin bir denetleme yetkisi verilmek gerekirse, bunun kanun koyucu tarafından gerçekleştirilmesi uygun olur. Düzenlemenin mevcut şekliyle Türkiye Çevre Ajansına, görev alan ve tanımı dışında bir denetleme yetkisi verilmiştir.

Madde 22: 2872 sayılı Kanun'a ek madde 14 ekleyen kanun teklifi, "çevre etiketi" kavramını yeterli açıklıkta tanımlamamıştır. Düzenlemenin gerekçesi, çevre etiketi sisteminin oluşturulmasına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Bakanlık tarafından belirleneceğine işaret etmektedir. Halihazırda da, Çevre Etiket Yönetmeliği'nde bir çevre etiketi tanımı bulunmaktadır (m.4-b). Ancak, hem devletin çevreyi korumaya ilişkin yükümlülüklerinin gereğinin yerine getirilebilmesi hem de normlar hiyerarşisine uygun kanun tekniği gerekleri icabınca, terimin kanun düzeyinde, teklif metninin güncel halinde olduğu şekilde yalnızca amaçsal açıdan değil ama konu bakımından da tanımlanması gerekir.

Madde 30: Amacı, kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemek olan 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç olmak üzere bu Kanuna tâbi olmama hallerine ilişkin 3. maddesine, AKP iktidarı döneminde çok sayıda istisna bendi eklenmiştir. Kanun teklifi, 4734 sayılı Kanun'un ilgili 3. maddesinin 1. fıkrasının (j) bendine, *“depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak Türkiye Çevre Ajansının yapacağı mal ve hizmet alımları”* şeklinde yeni bir istisna eklemektedir. Teklifin 30. maddesi, Kamu İhale Kanunu'nun, istisnai bir nitelik taşımaktan çoktan çıkmış olan istisnalarını genişletme ve kamu kaynaklarının kullanımında kamu yararı, şeffaflık, eşitlik, hesap verebilirlik, kamuoyu denetimi ve rekabet ilkelerinden uzaklaşma sürecinin son halkasıdır.

Madde 31 ve 33: Teklifin 31. maddesi, ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerinin arasına; *“bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapmak ve yaptırmak, işletmek, işlettiirmek veya ruhsat vermek”* konularını dâhil etmektedir. Teklifin 33. maddesi, 5216 sayılı Kanun'un 27. maddesinin son fıkrasına istinaden imar mevzuatı uyarınca belediyelerin otoparklardan elde ettikleri gelirlerin büyükşehir belediyesine aktarılması kuralını ortadan kaldırmakta, otopark gelirlerinin ilçe belediyelerince bölge otoparkı için gerekli arsa alımları ile inşasında kullanılacağını öngörmektedir. 5216 sayılı Kanun'un 27. maddesinin son fıkrası, İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri'nin AKP'li Başkanlar tarafından yönetildiği 12/11/2012 tarihinde, bizzat AKP'nin öncülüğünde ihdas edilmiştir. Özellikle İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri'nin CHP'de, bu şehirlerdeki ilçe belediyelerinin büyük kısmının AKP'de olduğu bir devrede söz konusu edilen bu yeni teklif metni, önemli bir gelir kalemi olan otopark gelirlerinin büyükşehir belediyelerinden ilçe belediyelerine aktarılmasını sağlamaya yöneliktir. Bu partizan teklif metni, büyükşehirlerin bütününe ilgilendiren bir gelir kalemi açısından büyükşehir kapsamındaki belediyeler arası hizmet ilişkileri ve koordinasyon gereklerine aykırı bir gelir yönlendirmesi yapmaktadır ve **Anayasa'nın yerinden yönetim ilkesine ilişkin 127. maddesiyle uyumlu değildir.**

Geçici madde 1: Kanun teklifi, Ajans'ın faaliyetlerine başladığı tarihten itibaren beş yıl süreyle, 375 sayılı Kanun hükmünde Kararname'nin ek 25. maddesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarının personelinin Ajans'ta görevlendirilebileceğini öngörmektedir. Ancak ne 375 sayılı Kanun hükmünde Kararname'nin ek 25. maddesi ne de işbu teklif metni; bu görevlendirilmenin ne şekilde yapılacağına ilişkin olarak herhangi bir ölçüt öngörmüş, görevlendirmenin niteliği, koşulları ve ne şekilde yapılacağını, görevlendirmenin usul ve esaslarını belirlemiştir. Bu hususlara kanun düzeyinde yer verilmeksizin, yalnızca görevlendirmenin yapılacağını belirtilmesi, bu konuda karar alacak idari makamın takdirinin esas alınacağına tekabül etmekte ve bu açıdan tam bir keyfiliğe olanak tanımaktadır. Oysa Anayasa'nın 128. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, *“Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir”*. Anayasa Mahkemesine göre de, *“Anayasa'nın 128. maddesinde, memurların ve diğer kamu görevlilerinin özlük haklarının yasayla düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Memur ve diğer kamu görevlilerinin yerine getirmekle yükümlü oldukları görevi yürütmekte iken bir başka görev ile görevlendirilmeleri de bu kişilerin özlük*

hakları kapsamında yer almakta ve yasayla düzenlenmesi zorunlu bulunmaktadır.” (AYM, E.2005/145, K.2009/112, 23.7.2009). Anayasa Mahkemesi, sadece ihtiyaç halinde görevlendirmeye olanak tanıyan bir yasal düzenlemeyi dahi Anayasa’ya aykırı bulmuştur. “Özlük hakkı kapsamında yer alan ve yasayla düzenlenmesi gereken, başhekim, başhekim yardımcısı ve başhemşire olarak yapılacak görevlendirmelerin usul ve esaslarının Yasada belirtilmeksizin 'gereği halinde' görevlendirme yapılacağı söylenmek suretiyle sınırları belirli olmayan bir şekilde idareye yetki tanınması, Anayasa'nın 128. maddesi anlamında bir yasal düzenleme niteliği taşımamakta ve anılan maddeye aykırı bulunmaktadır. Belirtilen nedenle, kuralın iptali gerekir” (AYM, E.2005/145, K.2009/112, 23.7.2009).

“*Gereği halinde*” şeklinde bir ölçüt dahi Anayasa’nın 128. maddenin gereklerini (doğal olarak) karşılayamazken, görevlendirmeye ilişkin olarak herhangi bir ölçüt öngörmeyen teklif metni, **Anayasa’nın 128. maddesine ve 153. maddenin son fıkrasına açıkça aykırıdır.**

Murat Bakan

İzmir

Aydın Özer

Antalya

Ednan Arslan

İzmir

Mahir Polat

İzmir

Vecdi Gündoğdu

Kırklareli

Barış Karadeniz

Sinop

MUHALEFET ŞERHİ

2-3133 Sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun teklifiyle yine torba yasa tercih edilmiş ve yine birbiriyle ilgisiz kanun değişikliği tekliflerin aynı anda görüşülmüştür. Bu durum her torba yasada olduğu gibi yasama etiğini ve kalitesini ayaklar altın alan bir komisyonlar süreci yaşanmasına neden olmuştur. Torba yasa anlayışı, bir yandan ilgili yasaların yeterince tartışılmamasına yol açmakta, diğer yandan tartışmalı yasaların diğer yasaların arasında adeta kaybolarak daha az görüşülerek kabul edilmesi ihtimalini arttırması gibi sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca müzakere ve demokrasi anlayışına aykırı bir yapıya sahip olması, yasaların öngörülebilir, anlaşılabilir ve uzlaşılabilir olmasının önüne geçmesi ile bu yöntem ve anlayışın sürdürülmesinin büyük bir hata olduğunu tekraren belirtmek gerekmektedir. İstisnai olmaktan çıkan torba yasa uygulaması; komisyona gelme-kalma süresi, ilgili komisyonlarda yeterli sürelerde ve ilgili tüm oluşumların görüşlerinin alınarak geliştirilmesi, tartışılması gereken bazı komisyonlarda tartışılmama ve anayasal uyumsuzluk boyutunun tam olarak ele alınamaması nedenleriyle sorunludur. Torba yasa uygulaması kamuoyu denetimini engelleme aracına dönüşmüştür. Hem konu bütünlüğünün korunamaması hem de birbiri ile ilgili olmayan başlıkları bir arada içermesi nedeniyle torba yasa uygulamaları, yasama faaliyetinin etkin bir şekilde yerine getirilmesini engellemektedir.

Bu torba yasa ile 2872 sayılı Çevre Kanununda, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda ve 5393 sayılı Belediye Kanununda ve ilgili tali mevzuatlarda değişiklik yapılmaktadır. Kurulmaya çalışılan “Türkiye Çevre Ajansının” tüzel kişiliği, insan kaynaklarının niteliği ve ihale yöntemleri nedeniyle 1982 Anayasası’nın 123., 127., 128., maddelerine aykırı olduğu görülmektedir. Oluşacak ajansın tüzel kişiliğinin kamu tüzel kişiliği olup olmayacağı tabi olacağı hukuku ve denetim mekanizmalarını doğrudan etkilemektedir. Personel temin yöntemleri ve personelin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu yerine 4857 sayılı İş Kanununa tabi olması ve de ücretlerde fahiş sözleşme bedellerine imkan veren düzenlemenin yapılması

kanun teklifinde önceliğin “Çevrenin Korunması” olmadığını ve gösterilen aceleci tutumun anlaşılır olmadığını göstermektedir. Bu kapsamlı değişiklikler yapılırken kanun taslağının kamuoyuna duyurulması ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının, meslek odalarının ve sendikaların görüş belirtebilmesi için yeterli imkan sağlanamamıştır. Depozito dönüşüm sistemleri, atık bertaraf sistemleri, atık su yönetimi, elektronik araç kullanımı gibi başlıklarda ekoloji mücadelesi veren sivil toplum kuruluşlarının görüşünün alınmaması konuya gereken önemin verilmediğini göstermektedir. Bu kanun teklifi TEMA, Kaz Dağları Platformu, Ekoloji Birliği ve Çevre Mühendisleri Odası gibi bu alanda yıllardır görev icra eden oluşumların görüşlerine sunulmadan, fikirlerini sunmalarına imkan oluşturulmadan, kamuoyuna yansıtıkları görüşleri dikkate alınmadan yasalaştırılmaya çalışılıyor.

Avrupa Çevre Ajansı'nın 2020 Çevre Durumu ve Genel Görünüm raporunda (SOER 2020) da ifade edildiği gibi “küresel kalkınmanın toplumsal, ekonomik ve çevresel hususları dengeleyecek bir şekilde nasıl gerçekleştirilebileceği bu yüzyılın büyük zorluklarından biridir.” Yurttaşların sağlıklı bir çevrede yaşama talebi ile mevcut “kalkınmacı” yaklaşımın arasında var olan uçurumun gittikçe açıldığı, küresel ısınma için her geçen dönem daha riskli bir aşamaya geçildiği belirtilmektedir. Çevre mücadelesi bağlamında “sürdürülebilirlik” olarak ifade edilen durumun ortaya çıkan küresel iklim krizi ile birlikte bir yanılmaya yol açtığı itiraf edilmeye başlanmıştır. “Bir yandan birçok ülkede biyolojik çeşitlilik kaybı, kaynak kullanımı, iklim değişikliğinin etkileri ile sağlık ve refah üzerinde çevresel riskler gibi konularda süregelen problemler, demografik değişikliklere dayalı sorunlar artarken diğer yandan hızlı teknolojik değişiklikler yeni riskleri ve belirsizlikleri açığa çıkarmaktadır.” Küresel ölçekte Paris Anlaşmasının hedeflerinin gerçekleştirilmesi için gelecek 10 yıl içinde birçok alanda acil eylemler yerine getirilmelidir ancak birçok yerde sadece ekonomik büyümeyi teşvik ederek ve bunun zararlı yan etkilerini çevresel ve sosyal politika araçları ile idare etmeye çalışarak ‹gezegenimizin sınırları içerisinde iyi yaşamak› olan sürdürülebilirlik vizyonuna ulaşamayacağı SOER’de çok açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Avrupa’da Paris İklim Anlaşması ve Kyoto protokolü gereklerinin yerine getirilmesi için yetersiz de olsa bir inisiyatif başlatılmış ancak ifade edildiği gibi henüz istenilen düzeye ulaşamamıştır. Türkiye özelinde ise söz konusu anlaşma ve protokol kapsamında bir taahhüt verilmediği gibi çevrenin talan edilmesi adete ülkede talan yapacak firmalara bir artı gibi sunulmaktadır. Avrupa’da hem yeşil hareketin her geçen dönem daha güçlü bir kamuoyu denetimi ile yaklaşan tehlikeye dikkat çekmesi hem de başlatılan inisiyatiflerin yetersiz kalması iklim krizine dair gündemi hep güncel tutmaktadır. Ancak Türkiye’de halkın güçlü bir şekilde

doğayı korumaya yönelik girişimleri engellenmeye çalışılmaktadır. Her biri ayrı bir doğa-ekoloji yıkımına dönüşen HES'lere karşı Hasanköy'den Zilan Deresine varana kadar; Kanal İstanbul, 3. Hava Limanı, Kaz Dağları, Yeşil Yol gibi doğa katliamlarının önlenmesi için sivil toplumun itirazları devam eden OHAL hukuku ile kısıtlanmaktadır. Türkiye'nin ekolojik ve doğal düzeni geri döndürülemeyecek bir şekilde rant hizmetine açılmaya çalışılmaktadır. İnşaat odaklı betonlaştırma projeleri, fosil yakıtların tüketilmesine odaklanan termik santral projeleri, bir bütün olarak o çevrede yaşayan tüm canlıların su hakkını gasp eden HES projeleri ve ülkenin iki başına kurulmaya çalışan nükleer felaket santralleri iktidarın enerji-insan ve toplum politikalarında önceliğin yaşam hakkı olmadığını göstermektedir.

Kyoto Protokolü kabul edildiğinde BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi tarafı olmayan Türkiye, Protokolün Ek-B listesine dahil edilmemiştir. Dolayısıyla, Türkiye'nin sayısallaştırılmış emisyon sınırlandırma / azaltım taahhüdü bulunmamaktadır. 2015 yılında Paris'te yapılan Taraflar Konferansında (COP 21), 2020 sonrası için ilk kez küresel ölçekte bütün ülkeler sera gazı emisyon azaltımı taahhüdünde bulunulmuştur. Bu kapsamda, 2020 sonrası iklim rejimini belirleyen Paris Anlaşması COP 21'te kabul edilmiştir. Ancak Paris Anlaşması'nın müzakerelerinde Türkiye "özel koşulları"nın Paris Anlaşması'na veya COP 21 kararlarına dahil edilmesi sağlanamamıştır.

Şu an cari olan 11. Kalkınma Planında Çevre Bölümündeki hedeflerde yurttaşların ücretsiz içme suyuna erişim hakkı gibi bir hedef bulunmamaktadır. Daha da önemlisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2019-2023 Stratejik Planında çok ayrıntılı sunulan faaliyet listesinin içerisinde Türkiye Çevre Ajansının kurulmasına yönelik herhangi bir ifade veya bu anlamda yorumlanabilecek bir düzenleme yoktur. Türkiye Çevre Ajansının kurulması ve kurulma şekli Çevre Bakanlığının stratejik planında öngörülmemiştir. Hem 11. Kalkınma planında hem de 2020 hükümet programında değinilmeyen kanun teklifinde, "Çevre Ajansı" gibi kapsamlı başlıkları içeren yasa adeta kamuoyundan saklanarak komisyonun gündemine getirilmiştir. Muhalefetin; anayasaya, temel yasalara ve genel hukuka aykırılık talepleri ile düzeltme önerileri dikkate alınmadan komisyondan geçirilmiştir.

Dönem dönem kamuoyuna yansıyan "Çöp ithal eden ülke" "Plastik atıkların gönderildiği ülke" konumu Türkiye için ifade edilmektedir. Enerjiyi, halkın geçimlik yaşamı ve ihtiyacını dikkate almadan belirli şirketlerin rantı için üreten Türkiye, bu yasayla nasıl denetleneceği belirsiz bir ajansa, kamusal olmayan bir yaklaşımla yetki devretmektedir. Ajansa atfedilen görevlerin neden doğrudan Çevre Bakanlığınca yerine getirilmediği açıklanamaz. Binlerce çalışanı olan bakanlığın gerçekleştiremediği "geri dönüşüm işlerinin" sınırlı sayıda

çalışanı belirlenen bir Ajans denetiminde gerçekleştirilmesi gerçekçi değildir. 7 yönetim kurulu üyesi, 11 Danışma Kurulu üyesi, 1 Başkan ve 2 yardımcısı şeklinde belirlenen Ajans “üst” yönetiminin ücretlerinin 15 bin ile 30 bin liraya yaklaşabileceği ifade edilmiştir. Kamuda veya benzer oluşumlarda bile bu denli yüksek ücret düzeylerinin olmadığı bilinmektedir. Kamuda çalışan emekçilerin çok önemli bir bölümünün yoksulluk sınırının altında çalıştığı bilinen bir yerde yoksulluk sınırının 2-4 katı üzerinde ücretlerin belirlenmesi adil değildir. Hem başkanın hem de diğer üst yöneticilerin ilave veya ek maaşlar/ücretler alması engellenmediği bilinmelidir. Danışma, Yönetim Kurulu üyelerinin, Başkan ve Yardımcılarının hangi liyakat ve seçim kriterleri esas alınarak göreve başlatılacakları ve hangi koşullarda görevden ayrılmak zorunda oldukları düzenlenmemiştir.

Yine üst yöneticilerin göreve atanmaları halinde siyasi partilere üyeliklerinin düşürülmesi gerekmektedir. Hem çevre konusunda kamusal bir yaklaşımla hareket edilmesi hem de partiler arası ekolojiye yönelik farklı yaklaşımlar arasında olabildiğince objektif kalınabilmesi için bu gereklidir.

Çevre gibi büyük rant ve doğal yıkımların yaşandığı bir alanda “bağış müessesinin” düzenlenmesi “rüşvet benzeri bağışların” yapılmasına yol açacaktır. Başkent Gaz’ın Kızılay’a yaptığı bağış benzeri vakaların çevre alanında yaşanmaması mümkün değildir. Çevrenin korunması halkın yararına sermaye ve rantine kesiminin “zararınadır.” Bu nedenle bağışçıların çevresel etkisi olumsuz işlerini yaptırmak amacıyla “riskli bağışlarda” bulunabileceği bir yapı kurulmamalıdır.

Hazırlanan Kanun teklifi ve gerekçesinde “çevre kirliliğini önlemek, yeşil alanların iyileştirilmesine katkı sağlamak, ulusal ölçekte depozito yönetim sisteminin kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının kurulması amaçlandığı” ifade edilmektedir.

Türkiye Çevre Ajansının organ ve birimleri kısmında Yönetim Kuruluna danışmanlık etmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere Danışma Kurulunun oluşturulacağı belirtilmiştir. Danışma kurulunda ise Ajansın faaliyet alanlarında temayüz etmiş kişiler ile yükseköğretim kurumu, özel sektör ve kamu kurum ve kuruluşları çalışanları arasından olmak üzere on bir üyenin yer alacağı bilgisi verilmiştir. Danışma Kurulu bağımsız kişilerden oluşmalı ve mutlaka sivil toplum temsilcileri ile ilgili meslek odaları temsilcilerini de kapsamalıdır. Ajans danışma kuruluna seçilecek olan temsilcilerin meslekleri ve kurumları belirtilmeli, temsiliyet açısından çeşitlilik sağlanmalıdır. Çevre Ajansı Kamu idari ve mali yapısı içerisinde, kamu (özellikle Sayıştay) denetimine açık bir yapıda oluşturulmalı; tüm iş ve işlemlerinde şeffaflık

sağlanmalıdır. Ajans Yönetimi (Yönetim Kurulu, Başkan ve diğer üst yönetim) için nitelik ve liyakat belirlemeleri tanımlanmalı; Yönetim Kurulu'nda Çevre Mühendisleri Odası tarafından belirlenecek 1 üye, üniversitelerin Çevre Mühendisliği Bölümlerinden belirlenecek 1 üye, çevre alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının belirleyeceği 1 üye mutlaka yer almalıdır. Ajans Danışma Kurulu'nda yer alacak kişilerin meslek, kurum ve liyakatleri tanımlanmalı ve temsiliyet açısından çeşitlilik sağlanmalı; TMMOB ve Çevre Mühendisleri Odası burada yer almalıdır. Yönetim ve Danışma Kurullarında Kamu kurum Kuruluşları adına görev alacak kişiler Çevre Yönetimi Denetimi konularında deneyim sahibi olmalıdır. Ajansın kendi iç yapılanması, birimleri ve personel yapısı da tanımlanmalıdır. Ajans organ ve birimlerinde görev alacak kişilere ait özelliklerin; kamu personeli niteliği taşıma zorunluluğu ile uzmanlık ve yeterlilik şartlarının detaylı olarak belirtilmesi gerekmektedir. Kanun teklifinde yer alan uygulama alanlarının Çevre Mühendisliğinin uzmanlık alanında yer alması sebebi ile görev alacak kişilerin büyük çoğunluğunun Çevre Mühendisi veya benzer akademik alanlardan olma zorunluluğu getirilmelidir. Bakanlığa ait denetim yetkilerinin bakanlık uhdesinde kurulması planlanan bir kuruluşa devredilmesi yetki karmaşasına sebep olacaktır. Ajansın yasada belirtilen haliyle kurulmamasını öneriyoruz ancak tüm itirazlarımıza ve önerilerimize rağmen kurulacaksa bu ajansın “denetim” işlevi olmamalıdır. Denetim işlevi de devredilmiş bir Ajansın varlığı Çevre Bakanlığını atıl ve gereksiz duruma düşürecektir. Ajans kurulma ve çalışma amaçları kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde yürütülen görev ve tanımlar çıkarılmalı; yurtdışı örneklerinde olduğu gibi “araştırma, geliştirme, farkındalık artırma vb yönünde destekleyici bir yapıda oluşturulmalıdır.

Ajansın kuruluş amacı ve üzerinde çalışacağı konular ile Avrupa'daki ulusal çevre ajanslarıyla benzerlik/farklılıkları söz konusu Kanun teklifinden anlaşılmamaktadır. Ajansın çevre konusuna bakış açısı ve ekonomiyle çevre korumanın entegrasyonunun nasıl sağlanacağı belli değildir. Tekliften, denetime yönelik faaliyetlerde bulunacağı belirtilen ajansın sadece depozito yönetim sisteminin denetimine yönelik çalışmalar yapacağı anlaşılmaktadır. Mevcut durumda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılan çevre denetimlerinin ve izlemelerinin eksik olduğu bilinmektedir. Ajansla bu eksiklikler giderilemez. Ajans kurulması halinde de eksikliklerin devam etmesi hatta daha da artması daha büyük bir olasılıktır. Yetki karmaşasının yanı sıra yerel yönetimlerin devre dışı bırakıldığı, kaynaklarında kısıtlamaya gidildiği bu yapıda etkili bir denetim yapılamaz. Bu koşullarda söz konusu hususta denetimin kimler tarafından sağlanacağı, izlemenin nasıl yapılacağı ve bağımsız olup olmayacağı belirsizdir.

Kanun teklifinde; Ajansın faaliyetleri kapsamında 4 maddenin g bendinde; “Yurt içinde veya yurt dışında yerel yönetimler, ulusal veya uluslararası kurum veya kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gerçek veya tüzel kişilerle iş birliği yapmak, ortak projeler geliştirmek ve faaliyetlerde bulunmak; uygun görülmesi halinde belediyelere, il özel idarelerine, eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara mali ve teknik destek sağlamak,” ibaresi yer almaktadır. Mali desteğin hangi kurumlara/belediyelere/sivil toplum kuruluşlarına sağlanacağı, bu seçimin hangi kriterlerde yapılacağı belirsizdir ve kaygı uyandırmaktadır. Böyle bir seçim ancak bağımsız ve partiler üstü, halk açısından bilimsel ve teknik temsiliyet sağlayabilecek bir yönetim ve/veya denetleme organıyla gerçekleştirilmesi mümkündür. Bir yandan iktidarın önceki dönem değişik adlar altında fonladığı dernek ve vakıflar örneği öte yandan işsizlik fonundan karşılanan toplum yararına program kapsamında insan kaynağı desteği sunulan belediyelerin dağılımı, iktidarın bu konularda adil bir pratiğinin olmadığını göstermektedir. Bu kanun kapsamındaki “otopark” düzenlemesi, 18 yıldan sonra yapılması da 31 Mart ve 23 Haziran 2019 yerel seçimlerinin sonuçları sonrasında iktidarın veya fonladığı kendine müzahir yapıların ihtiyacını karşılamak için getirilmiştir.

Yasa teklifinin 30. Maddesi kapsamında; “4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin (j) bendinde düzenleme yapılarak, Türkiye Çevre Ajansının depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak yapacağı mal ve hizmet alımlarının ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç anılan Kanun hükümlerine tabi olmaması hüküm altına alınmaktadır. Bununla birlikte 4734 sayılı Kanunun ek 11 inci maddesi hükümlerine göre, anılan Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi kapsamında yapılan ihalelere ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenmektedir. Böylece Ajansın depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak yapacağı mal ve hizmet alımlarına yönelik ihalelerin usul ve esaslarının Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenmesi sağlanacaktır.” ibaresi yer almaktadır. Çevre Ajansının Kamu İhale Kanunundan ve neredeyse her türlü resim, harç, vergiden muaf tutulmasının gerekleri açık değildir. Ajansın tüm mal ve hizmet alımları kamu denetiminde ilgili yasal ihale süreçleri işletilerek ve şeffaflık esas alınarak yürütülmelidir. Ajansın ihale usul ve esaslarının tek bir kişi tarafından belirlenmesi ve öngörülebilir olmaması şeffaf ve adil bir yönetim anlayışı değildir.

Söz konusu bu torba yasada ÇED uygulamasına yönelik belirsizlikler açığa çıkmaktadır. Mevcut yasadaki durum kanun teklifinin 12 maddesi ile değiştirilmektedir. Buna göre 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 2 inci maddesinin birinci fıkrasından yer alan “Proje Tanıtım Dosyası” yürürlükten kaldırılmıştır. Madde gerekçesinde ifade edildiği gibi 2872 sayılı Çevre

Kanunun mevcut hükümlerine göre; çevreye etkisi olabilecek projeler için ÇED Raporu ve Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması gerekmektedir. Ancak Teklifin 14. Maddesiyle 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde değişiklik yapılarak, çevreye etkisi olabilecek faaliyetlerin tümü açısından “Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası” hazırlanması öngörüldüğünden; bu değişiklikle uyumlu olarak madde ile “Proje Tanıtım Dosyası” tanımı, 2872 sayılı Kanunun 2 inci maddesi metninden çıkarılmaktadır. Yani Proje Tanıtım Dosyası yerine “Başvuru Dosyası” ibaresi getirilmektedir. 2872 sayılı mevcut Çevre Kanunu 2. Maddesinde “Proje Tanıtım Dosyası” şu şekilde tanımlanmaktadır: Buna göre Proje Tanıtım Dosyası: gerçekleşmesi planlanan projenin yerini, özelliklerini, olası olumsuz etkilerini ve öngörülen önlemleri içeren, projeyi genel boyutları ile tanıtan bilgi ve belgeleri içeren dosyayı ifade etmektedir. Kanun teklifinin 14. Maddesi; 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Raporu veya proje tanıtım dosyası” ibaresi “başvuru dosyası” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrasında yer alan “veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“Çevresel Etki Değerlendirmesi başvuru dosyasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

14. Madde Gerekçesinde ifade edildiği gibi; 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin mevcut hükümlerine göre; çevreye etkisi olabilecek projeler için ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması gerekmektedir. Yeniden ifade edersek bu madde ile 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde değişiklik yapılarak, çevreye etkisi olabilecek faaliyetlerin tümü açısından “Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası” hazırlanması öngörülmektedir.

Bununla birlikte, “Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası” hakkında yapılan değerlendirmeler neticesinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” veya “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumsuz” kararları verileceğinden, madde ile “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı” ibaresinin madde metninden çıkarılması amaçlanmaktadır.

Çevre Kanununun 10 uncu maddesi ÇED gerekliliğini şu şekilde düzenlemiştir: Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.

Çevresel Etki Değerlendirme süreci ilk olarak ABD’de uygulanmaya başlanmış, 1 Ocak 1970’de yürürlüğe giren NEPA (Ulusal Çevre Koruma Yasası) adlı yasa ile tüm büyük projeler için Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanması zorunlu kılınmıştır. Bugün, birçok gelişmiş ülkede ÇED etkili biçimde uygulanmaya devam etmektedir.

Türkiye’de ise ÇED ilk kez 1983 yılında Çevre Kanunu’nun 10. maddesi ile yasal bir temele kavuşmakla birlikte, ilk ÇED Yönetmeliği 1993 yılında yayınlanarak yürürlüğe konulmuş, kapsamına giren faaliyetler için zorunlu olarak uygulanmaya başlanmıştır. 1993 yılında yürürlüğe konulan ilk ÇED Yönetmeliği ve devamında bu yönetmelikte yapılan değişiklikler ve yürürlüğe konulan yeni yönetmelikler dünyadaki ÇED uygulamaları ve yönetmelikleri örnek alınarak geliştirilmiştir.

Yatırımcı Ortamının İyileştirilmesi ve AB mevzuat uyum çalışmaları kapsamında AB ÇED Yönergelerine dikkate alınarak Türkiye ÇED yönetmeliklerini yeniden düzenlemiştir. AB Çevre müktesebatı yatay konuların (ÇED, Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD), çevresel sorumluluk, çevresel bilgiye erişim) yanında, hava kalitesi, su kalitesi, atık yönetimi, doğa koruma, endüstriyel kirliliğin kontrolü, kimyasallar, iklim değişikliği ve gürültü alanındaki düzenlemeleri kapsamaktadır. Ayrıca bu alandaki müktesebat birçok uluslararası sözleşmeyi de içermektedir. Avrupa Birliğinin şu an yürürlükte olan 2011/92/EC sayılı ÇED Direktifi, çevre ile ilgili resmi veya özel projelerin insan, bitki, hayvan, toprak, hava, iklim, maddi varlıklar, kültürel miras üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin, belirlenmesini ve değerlendirmesini gerektirmektedir.

ÇED, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmalar olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’deki ÇED Yönetmeliği’ne göre yönetmeliğin Ek-1 listesinde yer alan faaliyetler ÇED Raporu hazırlamak zorundadır. EK-2 listesinde yer alan faaliyetler için ÇED Gerekli olup olmadığı ise Bakanlıkça belirlenir. Gerekli olmadığı durumlarda Proje Tanıtım Dosyası’nın projenin olası çevresel etkilerini belirttiği ve yapılan bilimsel, teknik ve önlem içeren açıklama ve çalışmaların çevresel riskleri minimize etmek için yeterli olduğu düşünülür. ÇED Yönetmeliğinin EK-4’ünde “Proje Tanıtım Dosyasının Hazırlanmasında Esas Alınacak Seçme Eleme Kriterleri ” düzenlenmişse de proje tanıtım dosyaları ÇED Raporları kadar ayrıntılı çalışma içermemektedir. Türkiye’deki birçok proje tanıtım dosyasına da söz

konusu ayrıntı eksikliğinden kaynaklı olarak dava edilebilmektedir. İtiraz edenlerin, projeden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek halkın ya da sivil toplum örgütleri, meslek odaları gibi bilimsel ve teknik çalışmalar yapan ekiplerin söz konusu durumdaki temel savı ise arazi kullanımı gerektiren birçok büyük projenin çevresel ve sosyal etkilerinin detaylı incelenmesi gerektiğidir.

Dünyadaki uygulamaları örnek alınarak uygulanmaya başlanan ve yıllar içerisinde geliştirilmeye ve iyileştirilmeye çalışılan ÇED Yönetmeliği, hali hazırda da Çevre Şehircilik Bakanlığı bünyesinde yapılan bir proje ile güncellenmiş olup yakın zamanda kurumların görüşüne açılmıştır. Yeni yönetmelik taslağında da ÇED Raporu ve Proje Tanıtım Dosyası ibareleri yer almaktadır.

Söz konusu teklif ile (Madde 12 ve Madde 14) bu değişikliğe neden gereksinim olduğu açıklanmamıştır. Raporların devre dışı bırakılıp Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru dosyası adı altında birleştirilmesi anlaşılır olmamakla birlikte başvuru dosyasının içeriği de belli değildir. Dünyada ortak süreç ve isimler ile yürütülmeye çalışılan ÇED uygulamasındaki bu değişikliğe neden gidilme ihtiyacı duyulduğu açıklanmalıdır. Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir kararının ortadan kaldırılması ise ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinde yer alan projelerin akıbetini belirsiz kılmaktadır. Dosyası değerlendirilmesi sonucu alınan karar “ÇED Gerekli Değildir” kararı olarak tanımlanmaktadır. Bu ifade faaliyetin çevresel etkilerinin değerlendirilmediği yargısı oluşturması nedeni ile söz konusu Karar Metninin uygun ifade ile değiştirilmesi doğru görülmektedir. Ancak, ÇED Yönetmeliğindeki tanımlamalar ile uyumlu hale getirilmesi ve Çevre Kanunu’ndan “ÇED Raporu” tanımının çıkarılması değil, uygun ifadelerin kullanılması gerekmektedir. Mevcut teklifte proje tanıtım ibaresinin başvuru ile değiştirilmesi ÇED yönetmeliğinde de kapsamlı bir değişikliğe gidileceğini göstermektedir. İktidarın bu değişikliklerde halkın lehine olan doğanın korunmasından daha çok iktisadi öncelikleri esas aldığı son bir yıldır Kaz Dağlarındaki yasa dışı durumla da açıklanabilir.

ÇED Yönetmeliğindeki Ek-1 ve Ek-2 listeleri kapsamında iki farklı düzeyde etki değerlendirilmesi yaklaşımı korunmalıdır. Mevcut Ek-2 listesi için “Çevresel Etki Değerlendirmesi”, Ek-1 listesi için “Geniş Kapsamlı Çevresel Etki Değerlendirmesi” tanımları getirilmelidir. Ek-2 listesi için de “Halkın Katılımı” zorunluluğu getirilmelidir. Mevcut durumdaki ÇED Kapsam Dışı” uygulamasına kesinlikle son verilmelidir. Her hangi bir faaliyetin az veya çok olan çevresel etkilerinin değerlendirilmesi sağlanmalıdır. Bunun aksinin iddia edilebilmesi mümkün değildir. Ayrıca, diğer Kanunlar ve ÇED Yönetmeliği geçici maddeleri ile tanımlanan “kapsam dışı” ve “muafiyet” uygulamaları kesin bir ifade ile

kaldırılmalıdır. Bu nedenle, Ahlat'ta yapılan Saray veya Zilan deresinde yapılan HES gibi çevresel etkileri açık olumsuz olan faaliyetler ÇED raporu alınmadan yapılmış ve geri dönüşü olmayan çevresel hasarlar açığa çıkmıştır. ÇED raporu gerekliliğini aşmak ve yargı yolunun işletilmesini engellemek amacıyla başvuru "acele kamulaştırma" yöntemindeki gerekliliklerin yasayla ortaya konulması ve çevreyi yok eden bu uygulamalardan kaçınılması gereklidir. Bu kapsamda neden "ihtiyaç duyulduğu belli olmayan", içeriği belirlenmemiş ve açıklanmamış, mevcut sorunlara çözüm sunmayan, üzerinde uzlaşmamış bu kanun değişikliği teklifinin mecliste ret edilmemesi veya gerekli eklemelerin yapılmaması çevresel açıdan büyük sorunlara yol açacaktır.

Cumhurbaşkanı Hükümet Sistemiyle birlikte her geçen dönem netleşen bir durum bu yasa teklifi ile de açığa çıkmıştır. Neredeyse kural haline gelen torba yasa uygulamalarının tümünde yerel yönetimlerin veya halka kamu hizmeti sunulurken halka en yakın yetkililerin, hem yetkileri kısıtlanmaktadır hem de bütçe gelirleri azaltılmaktadır. Bu yasa çerçevesinde kurulması planlanan Türkiye Çevre Ajansı TBMM'nin, Sayıştay'ın denetiminde olmayacaktır. Hatta yetkileri devredilen Çevre ve Şehircilik Bakanlığının denetiminde de olmayacaktır. Bütçesi, "bağışları", personeli, ihaleleri, karar alma süreçleri Saray'dan belirlenecektir. Teklifin 18 inci maddesinde kaymakamların yetkilerinin kaldırılması da bu durumun sonucudur. Düzenle bu haliyle yasalarsa kaymakamların önceden var olan "ÇED raporu almadan faaliyete geçen işletmeleri durdurma yetkisi" kaldırılmış olacaktır. Söz konusu maddelerle yapılmak istenen değişikliğin, mahalli idarelerin bütçe özerkliğini ortadan kaldıracığı apaçık ortadadır. Zira yerel yönetimler, bütçelerini; halkın ihtiyaçları, gereksinimleri doğrultusunda oluşturacakları kendi stratejik amaç ve hedeflerine göre değil, öncelikle merkezi yönetim programlarına göre hazırlamak durumunda bırakılacaktır. Bu bakımdan özellikle 31 Mart seçimlerinden sonra mahalli idareler adeta zapturapt altına alınmaya çalışılmaktadır. Düzenlemeler yerel yönetimlerin ihtiyaçları ve halka sunulan kamu hizmetlerinin gerekleri doğrultusunda değil iktidarın önceliklerine göre yapılmaktadır. Teklifin 31 inci ve 33 üncü maddeleri ile Büyükşehir belediyelerinin yetkileri ve bu kapsamdaki gelirleri daraltılmaktadır. Otopark gelirlerinin büyükşehir belediyelerinden alınma girişiminin özellikle İstanbul Büyükşehir Şehir Belediyesi ile ilgili olduğu görülmekte ise de bütün büyük şehir belediyelerinde bu kaynak ilçe belediyelerine devredilmektedir. Bu uygulama ile büyük bir yetki çatışması ve hukuki tartışma başlatılacaktır. 2016'dan bu yana halkın sandık iradesine rağmen kayyum atanan Van Büyükşehir Belediyesi uygulaması gibi örneklerde ise otopark sorunu daha karmaşıklaştırılmıştır. Mevcut durumda bir taşeron şirkete belirli bir süre için kiralanan

Van'daki parkomat uygulaması düzenleme ile yasadışı bir hal alacaktır. Zaten ihale ve yetki süreçleri hukuki açıdan tartışmalı olan Van'daki parkomat uygulaması teklifin 33. Maddesi ile yürürlükten kalkmış olacaktır.

Torba kanunların genelinde olan ve toplumun zararlı kanun teklifi maddelerine tepkisini azaltmak amacıyla “Atık Yağların Toplanması Zorunlu Hale Getirilmesi” “Bisiklet ve E-Skuter yollarının yapılmasının sağlanması” ve bu amaçla il özel idareleri ve Büyükşehir Belediyelerine yetki verilmesi ve bazı kuralların konulması olumlu düzenlemelerdir. Ancak baştan beri ifade edilen bu kanun teklifi ile kurulması düşünülen Türkiye Çevre Ajansına depozito yönetim sistemini kurmak, “kurdurmak” işletmek veya işletirmek gibi birtakım yetkiler verilmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kamu kurumu olarak üstlenmesi gereken sorumluluğu “özel bir” yapı ile faaliyette bulunan Ajansa bırakması zaten baştan kabul edilemez bir yanıdır. Bununla da kalınmayıp ajansa verilen yetkilerden en önemlisi de bir takım şirketlere depozito faaliyetlerini bir başka işletmeler bırakmasıdır. Taşeron şirketler kurup buralarda depozitolu malların geri dönüşüm işlerinin yaptırılmasıdır. Ortada ciddi bir kar olduğu açıktır. Çevre kirliliğinin önüne geçilmesi için her türlü mekanizmanın işletilmesine daima destek ve katkı sağlamaya hazırız. Ancak burada oluşturulan “kar amacı güden” işletme kuruluşu tarif edilmektedir. Ekolojinin korunması amacıyla yıllardır mücadelesini veren sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin katılımına kapalı olarak kurgulanan bu özel oluşum çevreyi korumak amacıyla değil iktidar için yeni “yüksek ücretli” bir kadrolaşma alanı olarak kurgulanmıştır. Bakanlığın uhdesinde bulunan denetim yetkisi bu şekilde kurulacak bir ajansa veya benzeri oluşuma devredilmemelidir.

Çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini arttırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak için özel bir tüzel kişiliğe haiz, kendi gelirleri olan ve bir şirket gibi yönetilerek Yönetim Kurulu üyelerinin kimler ve hangi şirketlerden oluşacağı bilinmediği, kendi denetim mekanizması olmayan bir Çevre Ajansının kurulması bu misyon ve amaçları yerine getiremeyecektir.

Teklifin 1,2, 3. ve 4. Maddeleri ile, Türkiye Çevre Ajansının, kuruluşu, kuruluş şekli ve görevleri belirlenmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak, kendi tüzel kişiliği haiz ve bu kanun dışında özel hukuk hükümlerine tabi olarak kurulması öngörülen Ajansın, depozito yönetim sisteminin kurulması amacını üstleniyor olması kabul edilemez. Özellikle çevre kirliliğinin büyük bir çoğunluğunun kâr amacını arttırmak amacı ile çevreyi

tahrip eden işletmeler olduğundan “sübjektif” bir yapılanma ile ajansın üyelerinin bu şirketlerden oluşacağını ve bir takım bağış ve yardım ile meydana getireceği doğa tahribatını arttıracaktır. Ayrıca depozito sistemini denetlemesi beklenen ajansa, Çevre Kanunu’nda kamu kurumlarına verilen denetim yetkisi de verilmek isteniyor. Bu ajansın başkanı, yönetim kurulu, danışma kurulu kimlerden oluşacak o bile belli değilken Ajansın danışma kurulunda özel sektör temsilcileri yer alacak ve böyle bir oluşuma kamusal denetim yetkisi verilecek. Ayrıca Ajansın içerisinde bir iç denetim mekanizması söz konusu değil Ajansın bir iç denetim organı yok denetimsizlik varken bu kaynakların nereye aktarılacağı konusunda endişelerimiz var Kızılay örneğinde olduğu gibi tarikat ve dini cemaatlere gitmeyeceğinin bir garantisi de yoktur.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın kamu kurumu olarak üstlenmesi gereken sorumluluğu “özel bir” yapı ile faaliyette bulunan Ajansa bırakması zaten baştan kabul edilemez bir yanıdır. Bununla da kalınmayıp ajansa verilen yetkilerden en önemlisi de bir takım şirketlere depozito faaliyetlerini bir başka işletmelere bırakarak, ayrıca taşeron şirketler kurup buralarda depozitolu malların geri dönüşüm işlerinin yaptırılmasıdır. Ortada ciddi bir kar olduğu açıktır. Çevre kirliliğinin önüne geçilmesi için her türlü mekanizmanın işletilmesine daima destek ve katkı sağlamaya hazırız. Ancak burada oluşturulan “kar amacı güden” işletme kuruluşu tarif edilmektedir. Bu Ajansın üyeleri çevre sorunları ile mücadele eden dernekler, odalar ve bireysel tutum alan kişilerden oluşmamaktadır. Ajansın gelir ve gider hesapları bu oluşumlar tarafından denetlenip elde edilen gelir çevre sorunlarının çözümünde kullanılmayacaktır. Bu nedenle önerilen Çevre Ajansının bu kanun teklifinden geri çekilmesinin yerinde olacağını düşünüyoruz

Kanun teklifinin 5. maddesine göre, Çevre Ajansı’nın 7 kişilik Yönetim Kurulu ve 11 kişilik Danışma Kurulu üyeleri Çevre Bakanı tarafından belirlenecek. Danışma Kurulu üniversiteler, özel sektör ile kamu kurum ve kuruluşlarından isimlerden oluşacak. Teklifte ajansın yönetim kurulu ve başkanının hangi kriterlere göre seçileceğinin belli değil, bu kişiler Cengiz Holding, Kalyon İnşaat, Limak, vb gibi şirketlerden olmayacağını bir garantisi yoktur. Üyelerin atanması, görev yetkileri Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenecektir. Danışma kurulunda özel sektörden şirket temsilcileri değil, çevre gönüllüleri, uzmanlar ve aktivistleri yer almalıdır.

Kanun teklifinin 6. maddesine göre, çevre sorunlarının çözümü noktasında bir holding yönetim mekanizması mantığı ile faaliyette bulunacak bir ajansın kurulmakta ve çalışanları

devlet memuru değil işçi statüsünde düzenlenmektedir. Bu statüdeki düzenleme hem işçi alımlarının daha esnek yapılabilmesi hem de liyakat ölçülerinin esnetilebilmesini iktidar açısından sağlamaktadır. İşgücü piyasasında kuralsızlaştırma ve esneklik iktidarın en temel politikalarından biri olup bu teklifte de bunu amaçlamaktadır.

Teklifin 7. Maddesinde ücret ve ilgili ödemeler belirsiz bir şekilde düzenlenmiştir.

Ajan Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri ile Ajan Başkanı yardımcıları ve personeline ödenecek ücretler hangi kriterlere göre belirlenecektir. Ajans Başkan yardımcılarında ve personele yapılan ödemeler Ajans Başkanına yapılan ödemeyi geçmemek üzere Yönetim Kurulu belirleyecek ifadesinde inisiyatif tamamen yönetim kuruluna bırakılarak fahiş boyutlarda ücretlerin ödenmeyeceğinin garantisi yoktur.

Teklifin 8. Maddesi gelir ve bağışları düzenlemiştir. Bu madde ile genel bütçeden aktarılan tutarlar, her türlü şartlı ve şartsız bağış ve yardımlar, faaliyetlerinden elde edeceği gelirler ve sair gelirler Ajansın gelir kalemleri olarak belirlenecektir. Ancak gelir kalemleri arasında yer alan şartlı ve şartsız bağışların kaynağı Alamos Gold gibi Kaz dağlarında 200 bine yakın ağacı katleden ve çevreye verdiği zararı yaptığı bağışlarla kapatmak isteyen şirketlerin olmayacağına garantisi yoktur.

Teklifin 9. Maddesi ile ajansa sağlanan ayrıcalıkların gerekçeleri sunulmamıştır.

Ajansa verilen bir takım kamu ayrıcalıkları söz konusudur. Ajansa yapılan bağış ve yardımlar neticesiyle veraset ve intikal vergisinden muaf, harç ve damga vergisinden muaf, kiraya verdiği taşınmazların emlak vergisinden muaf, tapu ve kadastro işlemleri bakımında döner sermaye hizmet bedelinden ve her türlü dava ve icra işlemleri bakımından döner sermaye hizmet bedelinden ve her türlü dava ve icra işleminde teminat yatırma mükellefiyetinden muaf tutulacaktır. Kamu yararına kurulan birçok dernek ve vakıf yaptığı faaliyetlerinden vergi öderken özel kendine özel gelir sağlayan ve özel bir şirket niteliğine sahip olan bu Ajansın birçok vergiden muaf tutulması elde edilen kaynakların kullanım yerleri açısından şeffaf olmayacaktır.

Ülkemizde yaşanan çevre sorunlarının başında özellikle büyük şirketlere ihalesi verilen HES'ler, Termik santraller ve maden ocaklarının yarattığı doğa tahribatları gelmektedir. Bugün birçok ilimizde bu faaliyetler sonucu birçok köylünün tarlası, suyu havası kirletilerek halkın yaşam alanları zehirlenmektedir. Bunun önüne geçmek için kaynakların seferber edilmesi gerekirken ajans kurulması gerçekçi değildir.

Teklifin 11 inci maddesi ile güvenli sağlıklı ve çevreci ulaşım araçlarından biri olan elektrikli skuterlerin teşvik edilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla paylaşımlı elektrikli skuterlerden alınacak işgal harcı bedelinin en tarife üzerinden hesaplanması amaçlanmaktadır. Çevreci ulaşım aracı olarak tanımlanan ve birçok ülkede yaygın olarak kullanılan bu skuterlerin teşvik edilmesi isteniliyorsa Ajans tarafından belirlenmeye çalışılan işgal harcı hiç olmamalıdır.

Teklifin 12 inci, 14 üncü ve 18 inci maddeleri ile Türkiye'deki sorunlu ÇED uygulaması daha da belirsizleştirilmektedir. 2872 sayılı Çevre Kanununun mevcut hükümlerine göre; çevreye etkisi olabilecek projeler için ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması gerekmektedir. Teklifin 14. Maddesi ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası” hazırlanması öngörüldüğünden; bu değişiklik ile uyumlu olarak “Proje Tanıtım Dosyası” tanımı metinden çıkarılmaktadır. “Proje Tanıtım Dosyası” tanımının çıkarılması ÇED sürecinin halk yararına yürütülemeyeceğinin göstergesidir. Yapılacak herhangi bir projenin tanıtım dosyası olmadan başvuru yapılacak bir projenin olumlu ya da olumsuz kararı neye göre verilecektir. Kanuna göre, şirketler yapacakları faaliyet öncesinde çevre sorunlarına yol açmamak için ÇED raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüydü. Ancak bu sunulan kanun teklifine göre, "proje tanıtım dosyası" yerine “başvuru dosyası” hazırlanacak. Bu durumda başvuru yapacak firmaların hangi proje için başvurdukları ayrıntılı bir biçimde anlatılamayacak olup açık ve şeffaf bir süreç yürütülmeyecektir. Faaliyet durdurma yetkisinin sadece il valiliğine değil kaymakamlıkta da olması ve faaliyet durdurma işleminin geciktirilmeyen, ivedilikle yapılması için bu şekilde bir düzenleme yapılmalıdır. ÇED alınmadan faaliyetlere başlanması engellenmelidir.

ÇED uygulamasında iyileştirme amacıyla teklife eklemeyi önerdiğimiz aşağıdaki düzenleme iktidar tarafından ret edilmiştir. ““2872 sayılı kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrası “Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmelerin, Çevresel Etki Değerlendirmesi başvuru dosyası hazırlamaları zorunludur. Başvuru yapılmadan başlatılan faaliyetler derhal durdurulur.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı alınmadıkça bu faaliyetlerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.

Başvuru yapılmadan veya başvuru yapılmasına rağmen “olumlu” sonuçlanmadan, faaliyeti yürüten gerçek ve tüzel kişilere 500.000 TL ile 50.000.000 TL” arasında idari para cezası verilir. Faaliyet sonucu bir zarar ortaya çıkmışsa idari para cezası üst sınırdan ve iki kat şeklinde uygulanır” şeklinde değiştirilmiştir.” Teklifimizin gerekçesi olarak şunu tekrar ifade ediyoruz. “Ekolojik düzene ve çevreye doğrudan veya dolaylı olarak etki edecek tüm faaliyetlerin Çevresel Etki Değerlendirmesi yapılmadan faaliyete başlanması; geri döndürülemez doğal zararlara yol açmakta, gelecek kuşakların da dahil sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını ihlal etmektedir. Bu nedenle Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlama kapsamının genişletilmesi ve uygunluk raporu alınmadan iktisadi faaliyetlerin başlatılmaması gerekmektedir. Dünya genelinde ve Türkiye’de yok olma riski altındaki ekolojik düzenin korunması için radikal bir yaklaşımla salt bireysel veya grupsal rantların önüne geçilmeli, toplumun ve canlıların tümü için gerekli olan doğa korunmalıdır. Çevreye zarar verildikten sonra geri dönüşümü çok güç olmakta ve çoğu zaman tam anlamıyla bir geri dönüşüm mümkün olmamaktadır. Bu nedenle mümkün olduğunca önleyici bir yaklaşımla zararlı ve salt rant odaklı faaliyetler engellenmelidir.”

Teklifin 13 maddesinde olumlu olarak ifade edilebilecek sıfır atık, plastik içeriklerinin kullanımının azaltılması ve elektrikli araç kullanımı teşvikinin nasıl yapılacağı düzenlenmemiştir. Halbuki kanunlar için belirlenecek usul ve esasları düzenleyecek metnin hukuki niteliği, denetim süreçlerini etkilediğinden açıkça belirtilmelidir. Normlar hiyerarşisine uygun bir şekilde bu kapsamdaki usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesi gerekmektedir. Uygulamada gerekli hazırlıkların sağlanması ve yasada ifade edilen ilkelerin yaşama geçirilebilmesi için bir hazırlık süreci de öngörülmelidir. Ancak yasa teklifi bu konuda bir takvim veya düzenleme önermeden bakanlığa yetki vermiştir.

Teklifin 15 inci maddesinde su hakkını doğrudan etkileyen düzenlemeler yer almaktadır. Bu kapsamda sunulan teklif şu şekildedir. “2872 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin beşinci fıkrasında; “Atıksu altyapı sistemlerini kullanan ve/veya kullanacaklar, bağlantı sistemlerinin olup olmadığına bakılmaksızın, arıtma sistemlerinden sorumlu yönetimlerin yapacağı her türlü yatırım, işletme, bakım, onarım, islah ve temizleme harcamalarının tamamına kirlilik yükü ve atıksu miktarı oranında katılmak zorundadırlar. Bu hizmetlerden yararlananlardan, belediye meclisince ve bu maddede sorumluluk verilen diğer idarelerce belirlenecek tarifeye göre atıksu toplama, arıtma ve

bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, atıksu ile ilgili hizmetler dışında kullanılamaz”

Ancak Türkiye’de ve dünya genelinde asgari bir miktarda suya erişim bedelsiz olmalıdır. Bu amaçla düzenlemenin şu şekilde yapılmasını teklif ettik. “Hanelerde günlük 100 litreye kadar kullanımlar için su faturası tahsil edilmez. 100 litre üzeri kullanımlar her ilave 50 litrede kademeli artarak faturalandırılacaktır. Tüm hanelerde su tüketim bedeli dışında hiçbir ad altında su kullanımı, atık bedeli ve benzeri adlar altında tahsilat yapılamaz. İşletmelerde atık su tüketim bedeli tahsil edilebilir.” şeklinde değiştirilmiştir.

Bu değişiklik önergesi ile, ülkede su kullanımında tasarrufu teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Günlük su kullanımında ortalama değerlerin altında olan 100 litre su kullanımına kadar olan miktarın faturalandırılmaması, üzeri miktarlarda artan oranlı faturalandırılması kullanılan suyu ve atık miktarını azaltacaktır. Özellikle yoksul hanelerde suyun ücretsiz olmasının ve tasarruflu kullanmasının sosyal faydaları da olacaktır. Su faturalarında hane ve işletmelerin ayrı ele alınarak düzenlenmesi ve hanelerde hiçbir ad altında atık su bedeli alınmaması amaçlanmaktadır.

Teklifin 30 uncu maddesinde kanunun geneline sirayet eden merkezileşme ve denetim alanının daraltılmasına bir örnek verilmektedir. Türkiye Çevre Ajansının depozito yönetim sitesinin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin yapılacak mal ve hizmet alımlarının ilişkin düzenlemenin yapıldığı madde metnidir. Maddeye göre mal ne hizmet alımında ihalelere ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmektedir. Var olan kararnamelere göre Cumhurbaşkanının kurum ihalelerinde yetkileri oldukça geniştir. Olağanüstü durumlarda ihalesiz mal ve hizmet alımı da yapma yetkisi vardır. Bu durum belirli şirketlerin kazanç sağlamasının önünü açacaktır. Bunun ötesinde konuya dair yapılabilecek herhangi bir değerlendirme veya eleştirinin “Cumhurbaşkanına Hakaret” bağlamında değerlendirilmesi riski vardır. Bu gerekçelerle herşeyi tek merkeze bağlayan bu düzenleme geri çekilmelidir.

Teklifin 31 inci ve 33 üncü maddeleri ile daha önce büyükşehir belediyelerinin sorumluluğunda olan bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapma, işletme ve bunlara ruhsat verme yetkileri, ilçe belediyelerine, bölge otoparkı, kapalı/açık otopark yapmak, yaptırmak, işletmek ve ruhsat vermek” şeklinde genişletilerek yeni yetkiler verecektir. Büyükşehir belediyelerine aktarılmak zorunda olan otopark gelirleri de ilçe belediyelerinde kalacaktır. Otoparklar konusunda büyükşehir belediyelerinin gelirleri ve yetkileri kısıtlanacaktır. Bu madde ile belediyeler “Bölge otoparkı” yapmak zorunda kalıyor. Bu durumda yeni inşaat

ihaleleri yapılacak madde teklifi inşaat şirketlerinin işine yarayacaktır. Madde ile belediyelerin temel bir geliri de ellerinden alınacaktır. Raylı ve toplu ulaşım yaygınlaştırılmadıkdan sonra hiçbir otopark ve trafik sorunu çözülemeyecektir. Öte yandan mevcut otopark ve işletim süreçlerinde ciddi bir belirsizlik ortaya çıkacaktır. Belediyelerin otopark gelirleri, İmar mevzuatı uyarınca beş yıllık imar programına göre hazırlanan kamulaştırma projesi karşılığında bölge otoparkı için gerekli arsa alımları ile inşasında kullanılacaktır. Belediyelerin gelirini başka projelerde kullanması engellenecektir.

Teklifin 35. maddesi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun belediyelerin yetkileri ve imtiyazlarını belirleyen 15. Maddesine ek yapılarak belediyelere yaya yolu, bisiklet ve e-skuter yolu, şerit, park ve şarj istasyonlarını yapma görevi verilmektedir. Belediyelerin otopark gelirlerini elinden alan madde, bu madde çelişkilidir. Geliri azalan belediyelerin bu projelere nereden kaynak sağlanacağı belirsizdir. Bu projeler belediyelere ek giderler olacaktır.

Teklifin Geçici 1 inci Maddesinde, Ajansın faaliyetlerine başlamasından itibaren 5 yıl süreyle kamu kurum ve kuruluşlarının personelinin ajansta geçici olarak görevlendirilmesini düzenlemektedir. Hangi kamu kurumundan hangi sınıf ve pozisyonda personelin hangi niteliklere göre görevlendirileceği belirsizdir. Son yıllarda kamu personellerinin tarafsız olması gerektiği göz ardı edilmektedir. Hükümete yakın personelin Ajansta görevlendirileceği ve liyakat gözetilmeyerek diğer personeller arasında ayrımcılık yaratılacağı görüşündeyiz. Birçok üst kuruluş ve ajansta yaşanan bu durumun tekrar etmemesi, liyakatin esas alınması için ayrıntılı düzenleme yapılmalıdır. Aksi takdirde çevre ve ekoloji alanında ihtisası olmayan, ekoloji konusunda duyarlılığı olmayan kişiler bu kurumlara doldurulacaktır.

Oya Ersoy
İstanbul

Murat Çepni
İzmir

MUHALEFET ŞERHİ

2/3133 Esas Numaralı “Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”ne ilişkin görüşlerimiz aşağıdaki gibidir.

Genel Değerlendirme

İktidar, torba kanunlarla alakalı olarak yıllardır yapılan çağrılara kulak asmamakta ve inatla torba kanunlar vasıtasıyla kanun yapmaya devam etmektedir. Bu durum tartışmasız bir şekilde, özü otoriterliğe ve keyfilliğe dayanan Partili Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin yasama faaliyetlerine olan olumsuz bir yansımasıdır.

Torba kanun teklifleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin asli yasama erki olan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin yasama sistematüğını bozmakta, anlaşılması zor ve karmaşık düzenlemeler içermesinden dolayı da yasama sürecini zaafa uğratmaktadır.

Torba kanun teklifleriyle getirilen metinlerin karmaşıklığı, tekliflerin içerdiği konuların birbiri ile bağlantısızlığı ve kopukluğu, teklif metinlerinde çok yoğun bir şekilde teknik nüanslarla değişikliklerin hedeflenmesi ve torba kanun teklif metinlerinde farklı yorumlanmaya son derece müsait müphem ifadelerin kullanılması, hukuk tedrisatına sahip parlamenterlerin dahi anlamakta güçlük çektiği değişikliklerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Buna bağlı olarak da Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ulaşılabilir, anlaşılabilir ve sonuçları öngörülebilir kanunlar yapması oldukça zorlaşmaktadır.

Diğer yandan, kanun teklifi hazırlarken teklif metinleri üzerinde sağlıklı bir yasama sürecinin gerektirdiği asgari hassasiyeti ısrarla göz ardı eden iktidar, komisyon süreçlerinde de benzer bir özensizlik sergilemektedir. Zira komisyon süreçlerinde görüşülen tekliflerin getireceği değişikliklerden olumlu ya da olumsuz etkilenecek kesimlerin etkin katılımının sağlanamaması dolayısıyla sağlıklı bir demokratik müzakere ortamı oluşmamaktadır. Yasa değişikliklerinin etkileyeceği toplumsal kesimlerin yararını maksimize etmek için mücadele eden sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının komisyonlara çağrılmaması ve katılımlarının etkin bir şekilde sağlanmaması, yasama sürecinin kalitesini arttıran katılımılığı sınırlandırmakta ve bu şekilde yasalanan tekliflerin demokratik meşruiyetini de zayıflatmaktadır.

Anayasamızın bağlayıcılığının ve üstünlüğünün çerçevesini çizen 11. Maddesinde “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz” denilmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün 38. Maddesinde ise *“Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder”* denilmiştir.

Komisyon müzakereleri sırasında kanun tekliflerinin anayasaya uygunluk denetiminin yapılması talepleri reddedilmekte ve anayasaya uygunluk denetimi yapılmamaktadır. Bundan ötürü, ileride hem başka kanunlarla çelişmesi ve çatışması anlamında, hem de uygulamada yaşanabilecek sıkıntılar anlamında birçok kanunun anayasaya aykırı bir biçimde yasalaşabildiği vakıadır.

Tüm bu sıradanlaşan olumsuzluklar bir kenarda dururken, iktidar Çevre Komisyonu'na yeni bir torba kanun teklifi getirmiştir. Söz konusu kanun teklifi; ilk on maddesi Türkiye Çevre Ajansı'nın Kurulması ile ilgili iken, geri kalan maddeleri ise elektrikli skuterlerden alınacak işgal harç bedellerinin uygulanması, atık motor yağlarının yönetimi, yerel yönetimler ile Karayolları Genel Müdürlüğü'ne bisiklet yolları ve şeritleri, bisiklet park istasyonları, elektrikli şarj istasyonları ve gürültü bariyerlerinin yapma görevi verilmesi, atık su alt yapı yönetimlerinin kurulabilmesi gibi birbirine benzer gibi duran oldukça farklı ve teknik konulardan oluşan bir kanun teklifidir.

Teklifin gerekçesinde Türkiye Çevre Ajansı'nın kuruluş amacı *“Çevrenin korunması ve kaynak verimliliği amaçları göz önüne alındığında depozito yönetim sistemi uygulamasının ivedilikle hayata geçirilmesi için idare tarafından hızlı ve etkin adımların atılması gerekmektedir”* şeklinde ifade edilmektedir. Yani depozito yönetim sisteminin hayata geçirilmesi hususunda Bakanlığın depozito yönetim sistemini ivedilikle hayata geçiremeyeceği, hızlı ve etkin adımlar atamayacağı ortaya çıkmaktadır.

Bu gerekçe ile Partili Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi gibi denetimsiz ve keyfi bir sistem içerisinde bile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hızlı ve etkin kararlar alınmadığı ve kurumun çalıştırılmadığı ifade ve itiraf edilmektedir.

Bakanlık mevcut bünyesi içerisinde niçin depozito yönetim sistemi uygulayamadığı ve uygulayabileceğine inanmadığı konusunda tatmin edici bir açıklama yapmamıştır/yapamamıştır.

Şüphesiz böylesine denetimsiz ve keyfi bir sistemde bile bu ve buna benzer konularda başarısız olunmasının temelinde, kurumların iç işleyişini şekillendiren kurumsal kültür ve tecrübenin yerini liyakatsizliğin, kayırmacılığın alması yatmaktadır.

İktidar, başarısız olduğu her konuda reformlar yapmak yerine keyfiliği ve denetimsizliği genişletme gayretine girmektedir. Söz konusu bu teklifle kurulması amaçlanan Türkiye Çevre Ajansı'nın *“Kamu tüzel kişiliği haiz fakat özel hukuk hükümlerine tabi şekilde kurulmak”* ve Kamu İhale Kanunu kapsamının dışında bırakılmak istenmesi de bu sorunlu bakış açısının bir uzantısıdır.

Teklifin Maddeleri Üzerindeki Değerlendirmelerimiz

1. Madde 1'e İlişkin Değerlendirmemiz:

2/3133 Esas Numaralı "Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nin 1. Maddesinde Türkiye Çevre Ajansının kurulma amacı açıklanmaktadır.

Teklif metninde; çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansı'nın kurulmak istendiği ifade edilmektedir.

Literatürde depozito kavramı; geçici kullanım için alınmış bir şeye karşılık teminat olarak verilen bedel anlamında kullanılmaktadır.

Depozito sistemi ise döngüsel ekonomi kapsamında atık olarak tanımlanan herhangi bir ürünün normal satış bedeline ilaveten cüzi ve tamamen şeffaf bir bedel ödenmesini ifade etmektedir. Bu noktada depozito ile vergi birbirine karıştırılmamalıdır. Geçici kullanım için verilen ürün, iade edildiğinde depozito da her zaman iade edilir.

Bu noktada dünyada içecek ambalajları için ambalaj depozitosu modelinin kullanımına bakıldığında, İsveç'in 1984'te, İzlanda'nın 1989'da, Finlandiya'nın 1996'da, Norveç'in 1999'da, Danimarka'nın 2002'de, Almanya'nın 2003'te, Hollanda'nın 2005'te, Hırvatistan'ın 2006'da bu modeli hayata geçirmeye başladığı görülmektedir.

Depozito iade sisteminin sınırlı düzeyde uygulandığı Türkiye'de 2019 yılda 34 milyon ton kentsel katı atık üretildiği belirtilmektedir. Söz konusu atıkların 7-8 milyon tonu ambalaj atığıdır. Ambalaj atığı içerisinde içecek ambalaj atıklarının miktarı 1.6 milyon tondur. Yani Türkiye'nin ürettiği toplam ambalaj atığının yüzde 25'ini içecek ambalajları oluşturmaktadır. Toplam ambalaj atıklarının yüzde 20'si geri kazanılabiliyorken, içecek ambalaj atıklarının yalnızca yüzde 5'i geri kazanılabilmektedir.

Bu veriler ışığında, depozito iade sisteminin Türkiye'de çok daha kapsamlı ve bütüncül bir şekilde uygulanması ve bu hususta daha fazla vakit kaybedilmemesi gerektiği açıktır.

Zira Türkiye'nin bu hususta geciktiğinin bilincinde 2019 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü ile İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) NOVA Teknoloji Transfer Ofisi iş birliğince "Türkiye Depozito İade Sistemi Projesi (TÜDİS) başlatılmıştır.

Proje ile depozito iade sistemi kapsamında dünyada ve Türkiye'de ne tür çalışmaların yapıldığının görülmesi, depozito uygulamasına tabi tutulacak ambalajların tüketicilerden alınarak toplanması, depolanması, taşınması ve geri dönüşümlerinin sağlanmasına yönelik olarak kurulacak ulusal bir sistemin kamu özel sektör işbirliği modeline uygunluğunun araştırılması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu kanun teklifinin Türkiye Çevre Ajansı ve buna bağlı olarak depozito yönetim sistemi kurulmasını amaçlayan kısmı da bu doğrultuda ortaya çıkmıştır.

Depozito iade sistemi; döngüsel ekonomiye katkı, temiz çevre, temiz ambalaj atığı, yüksek geri dönüşüm oranı, azaltılmış çöp, azaltılmış sera gazı emisyonu ve temiz hammadde sağlanması gibi faydalar yaratmaktadır.

Reloop isimli hükümet dışı organizasyonun 2018 yılı ülkelerin depozito iade oranlarına yönelik ortaya koyduğu veriler incelendiğinde İsveç'in yüzde 85, Norveç'in yüzde 92, Almanya'nın yüzde 97, Danimarka'nın yüzde 90, Finlandiya'nın ise yüzde 92 oranında depozito iade sisteminde başarı sağladığı görülmektedir.

Yani Avrupa'da kabaca yüzde 90 oranında atıklar kaynağında ayrıştırılarak vahşi depolama koşullarının oluşumu engellenmekte, dolayısıyla atıkların yerel yönetimlerce yönetilmesi en az maliyetle gerçekleştirilebilmekte ve atıklardan elde edilen gelir maksimum düzeye çıkarılmaktadır.

Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye 2018 yılında depozito uygulamasına geçmek için siyasi karar almış olmasına rağmen, uygulamaya hala geçilememiş ve adı geçen ülkelere göre bu konuda adım atmakta geç kalmıştır.

2/3133 Esas Numaralı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, depozito iade sistemini uygulamaya geçirmek adına umut verici bir adım olmasına karşın, uygulamaya geçiş tarihinin neden 14 ay daha uzatıldığı kamu yönetiminin verimliliği ve etkinliği adına büyük bir soru işareti olarak karşımızda durmaktadır

Bununla birlikte, dünya örneklerine baktığımızda depozito iade sistemlerini yürüten yapıların merkeziyetçi yapılar olduğu görülmektedir. Bu anlamda Türkiye Çevre Ajansının merkeziyetçi bir şekilde konumlanması isabetlidir. Ancak denetimden yoksun bir merkeziyetçilik ve paralel bakanlık yetkilendirmeleri söz konusu kurumda zaman içerisinde yozlaşmaya sebep olacak niteliktedir.

Bu yönüyle böyle merkezi bir yapının denetlenmesi hayati bir önem arz etmektedir. Nitekim yıllardır AK Parti'nin yönetim anlayışında somutlaşan ve Partili Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildiği günden bu yana iyiden iyiye hızlanan katı merkeziyetçi ve alabildiğine denetimsiz bir kamu yönetimi anlayışının ülkemizde hangi sonuçları ürettiği herkesin malumudur.

Depozito yönetim sistemi konusunda dünyanın başarılı örneklerinde olduğu gibi yasa koyucunun sistemdeki başarısızlıklar için yükümlülükleri açık, anlaşılabilir ve sonuçları öngörülebilir bir biçimde tanımlaması elzemdir.

Fakat mevcut teklifte böyle bir bakış açısının emareleri bulunmamaktadır. Bu durum depozito yönetim sistemi hususunda kurgulanmak istenen mekanizmanın geleceği ile alakalı ciddi bir risk faktörü olarak önümüzde durmaktadır. Bilinmelidir ki, bir hükümetin etkin ve verimli bir kamu yönetimi için yapacağı en büyük katkı iyi düşünülmüş bir mevzuat ile iyi uygulanan bir denetimdir.

Devletin kamu hizmetini özel sektör eliyle yaptığı iş modellerinin kamunun yürüttüğü işlere göre; hizmet kalitesinin daha fazla, maliyetlerinin daha az ve uygulama açısından daha hızlı olduğu iddia edilir. Getirilen yasa da bu ön kabulü yapmaktadır. Ancak iktidarın şimdiye

kadar gerçekleştirdiği kamu-özel işbirliği ile yürüttüğü projelerdeki uygulamalarını ve bu uygulamaların sonuçlarını dikkate aldığımız takdirde, Türkiye Çevre Ajansının da etkin, hızlı ve kaliteli hizmet üreteceğine yönelik beklentileri zayıflatmaktadır.

2. Madde 3'e İlişkin Değerlendirmemiz:

Düzenlemede, Türkiye Çevre Ajans'ının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olarak, tüzel kişiliği haiz ve özel hukuk hükümlerine tabi olarak kurulacağı ifade edilmektedir.

İktidarın; Türk hukuk müktesebatının, devlet geleneğimizi oluşturan kuralların, teamüllerin ve tecrübelerin hilafına bir düzenleme ile Bakanlığa bağlı olarak kamu tüzel kişiliğine sahip, fakat özel hukuk hükümlerine bağlı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na adeta paralel olan bir kurum yaratmak istediği anlaşılmaktadır.

Bu şekilde Ajans'ın gelecekte kanunda belirtilenler dışında karşı karşıya kalacağı çeşitli uyumsuzluklar idari mahkemeler yerine adli mahkemelerde çözümlenmek istenmektedir. Bunun amacı da adli mahkemelerde Ajans'a yönelik açılacak davaların çok daha karmaşık süreçlerle yürütülmesi beklentisiyle, uyumsuzluklarda karşı tarafı caydırıcı fakat Ajans'ı güçlendirici bir yöntem hedeflenmiştir.

Bununla beraber Ajans'ın özel hukuka tabi olacak olması, Kamu İhale Kanunu ve kamu yönetiminde şeffaflık ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Zira Teklifin 3. Maddesine böyle bir hüküm konulması ile teklifin 30. Maddesinde Türkiye Çevre Ajansı'nın yapacağı mal ve hizmet alımlarında Kamu İhale Kanunu kapsamının dışına çıkarılmasının alt yapısını hazırlanmaktadır.

3. Madde 4'e İlişkin Değerlendirmemiz:

2/3133 Esas Numaralı "Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nin 4. Maddesi Ajans'ın faaliyetlerini düzenlemektedir. Düzenlemenin tamamı olumlu gözükmele beraber müphem ifadelerin taşıdığı risklerin giderilmesi gerekmektedir.

Örneğin, Teklifin (d) bendinde belirtilen "Geri Kazanılabılır ürünlerin kullanımları sonrası ülke ekonomisine kazandırılmasına ve geri kazanılabilir atıkların yönetimine ilişkin faaliyetlerine ilişkin katkı sağlamak"tan bahsedilmektedir. "Katkı sağlamak" ifadesi son derece muğlâk ve spekülasyona açık olması sebebiyle çerçevesinin net bir şekilde ortaya konulması lazımdır. Çerçevesi ve sınırları belli olmayan ifadeler uygulamada kayırmacılık, ayrımcılık ve yolsuzluğa varan sorunlara neden olabilecek riskler barındırmaktadır.

Benzer şekilde Teklifin (g) Bendinde "uygun görülmesi halinde belediyelere, il özel idarelerine, eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara mali ve teknik destek sağlamak"tan bahsedilmektedir.

Uygunluğun nesnel kriterlerinin neler olduğu uygulamacının inisiyatifine bırakılmaktadır. Bu esnek tanım, muhalif belediyelere mali ve teknik destek konusunda yürütme inisiyatifıyla ayrımcılık yapılması riskini doğurmaktadır.

Yukarıda zikredilen sebeplerden dolayı teklifteki müphem ifadelerin anlaşılabilir ve sonuçları öngörülebilir ifadelerle değiştirilmesi uygulamada doğacak sıkıntıların giderilmesi için elzemdir.

4. Madde 5'e İlişkin Değerlendirmemiz:

Bakan, Ajans'ın 7 kişilik Yönetim Kurulu üyelerini ve 11 kişilik Danışma Kurulu'nu 3 yıllığına atamaktadır. Bu atamaların alt ve üst yaş sınırı ve eğitim şartları düzenlenmemiştir. 3 Yıllık görev süresi biten Yönetim Kurulu ve Danışma Kurulu üyelerinin yeniden atanıp atanamayacağı, yönetim kurulu veya danışma kurulunda bir üyenin kaç kez görev yapabileceği sorularının cevabı belli değildir.

Böylesine büyük bir kurumun kuruluşunda söz konusu nitelik ve ölçütlerin belirlenmemiş olması önümüzdeki dönemde kurumun siyasi kadrolaşmanın ve nepotizmin yeni bir merkezi olacağına yönelik endişeler doğurmaktadır. Dolayısıyla bu düzenleme mevcut haliyle kabul edilebilir bir düzenleme olmaktan uzaktır.

5. Madde 7'ye İlişkin Değerlendirmemiz:

Düzenlemede, Türkiye Çevre Ajansı başkanına hem kurum başkanı, hem de yönetim kurulu başkanı olması nedeniyle çift maaş ödenmesi öngörülmektedir. Bu durum kabul edilebilir olmamakla birlikte, emsali personel olarak tanımlanan eşdeğer pozisyonun sınırları net olarak çizilmediği için önümüzdeki dönemlerde istismara ve çeşitli sakıncalara konu olabilir.

6. Madde 8'e İlişkin Değerlendirmemiz:

2/3133 Esas Numaralı "Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nin Ajansın gelirlerinin ve bütçesinin açıklandığı 8. Maddesinin (b) bendinde, Ajans'ın her türlü bağış ve yardımları gelir olarak kaydedebileceği ve kullanabileceği ifade edilmektedir. Teklif bu şekilde bağış ve yardımların üst sınırını belirtmemiş, kurumun veya yöneticilerinin iş veya denetim ilişkisinde bulunduğu kişi ve kuruluşlardan bağış alıp alamayacağı konusunda ayrıntılı bir izahata ihtiyaç duymaktadır.

Zira Ajans alacağı bağışlar dolayısıyla özerkliğini ve kamu yararını sıkıntıya düşürecek, faaliyetlerini tam anlamıyla ve kuruluş amacının doğrultusunda yapamayacağı bir yola girebilir. Bu durum ileride hem çevre ve halk sağlığı, hem de kamu yararını ciddi şekilde riske atabilecek sonuçlar doğurabilir.

Öte yandan, Türkiye Çevre Ajansı'nın çalışmaları kapsamında oluşturulan özel hüküm, uygulama, mali muafiyetler, iç denetim eksiklikleri vb. uygulamalar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Uygulamaları kapsamında mevzuatta yer alan, atık bedeli, depozito, ceza bedelleri vb. gelirlerden ajansa pay aktarılmasının, bakan tarafından atanacak kişilerden oluşacak bu yapının tüm bileşenleri ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülen kamusal hizmet ve görevlerin özerk bir yapıya devredilmesinin mevzuat kapsamında çelişkiler barındırdığı ve uygunsuz olduğu açıktır.

Bununla beraber, uygulamaya geçilmesi halinde de çevre yönetimi ve iyileştirilmesi amacı ile kullanılması gereken mali bedellerin farklı bir yapılanma ile farklı alanlara aktarılması sürecinin önü denetimsiz olarak açılmaktadır.

Türkiye depozito yönetim sistemi kurma ve yönetme konusunda geç kalmış bir ülkedir. Dolayısıyla Türkiye Çevre Ajansı kurulduktan sonra depozito yönetim sistemi kapsamına girecek olan ürün ve faaliyetlerin hacmi hızla ve uzun süre artacaktır.

Bu sebeple, gelecekte Türkiye Çevre Ajansı'nın hâkimiyetinde olacak olan büyük bir depozito yönetim sistemi aynı zamanda çok büyük bir kaynak temerküzü ortaya çıkaracaktır. Böylesine büyük bir kamusal kaynağa sahip bir kurumun yapacağı mal ve hizmet alımlarının Kamu İhale Kanunu kapsamının dışında bırakılması kamu yararı açısından kabul edilebilir değildir.

Zira 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu özü itibarıyla kamu kurumlarında yapılacak ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkiye Çevre Ajansı gibi önümüzdeki dönem çok büyük bir kamu kaynağını kontrol edecek olan büyük bir kuruluşun 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa tabi kılınmaması yolsuzluk, kayırmacılık, kamu kaynaklarının keyfi ve verimsiz kullanımı gibi bir dizi soruna neden olacaktır.

10. Madde 31 ve 33'e İlişkin Değerlendirmemiz:

Yapılan değişiklikle 5216 sayılı büyükşehir belediyesi kanununda büyükşehir belediyelerine bisiklet yolları, bisiklet park istasyonları, bisiklet ve elektrikli şarj istasyonları ve gürültü bariyerlerinin yapımı, bakımı ve onarımı görevleri verilmiştir. Yani büyükşehir belediyelerine giderlerini ciddi şekilde artırıcı buna karşın, gelirlerini ise ihmal edilebilir düzeyde bırakan yeni sorumluluklar verilmiştir.

Yine bu madde de yapılan değişiklikle, büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda olan otopark yapma işletme ve ruhsatlandırma görevleri ilçe belediyelerine devredilmiştir. Dolayısıyla 33. Madde de düzenlendiği üzere buralardan elde edilen gelirlerde büyükşehir uhdesinden ilçe belediyeleri uhdesine, fakat elde edilen gelirin ancak yine otopark alanları için kullanılması şartı ile geçmiştir.

7. Madde 16'ya İlişkin Görüşlerimiz:

2872 Sayılı Çevre Kanununun mevcut 12. Maddesinde Çevre Kanununun “hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usul ve esasları çerçevesinde yapılır” denilmektedir.

2/3133 Esas Numaralı “Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin 16. Maddesinde ise 2872 Sayılı Çevre Kanununun 12. Maddesinde Bakanlıkça Denetim yetkisinin devredildiği kurumlar arasına Türkiye Çevre Ajansı'nın da alınması amaçlanmaktadır. Denetim yetkisi kamusal bir yetkidir. Özellikle söz konusu çevre ve doğa gibi herkesin ve her canlının paydaşı olduğu bir alan olmasından dolayı bu konudaki denetim yetkisinin özel hukuk hükümlerine bağlı bir kuruluşa aktarılmasının ve bu kuruluş tarafından kullanılmasının çevreyi olumsuz etkileyebilecek çok büyük sıkıntılara sebebiyet vereceğini mütalaa ediyoruz.

Zira şimdiye kadar Bakanlığın yetki ve denetiminde yapılan faaliyetlerinin çevre ve halk sağlığını ilgilendiren önemli bir konuda yetkinliği ve yeterliliği belirlenmemiş bir yönetim kuruluna sahip, özel danışma kurulu tanımlamaları ile içeriği belirlenmemiş bir yönetim kadrosu eliyle yürütülmesi birçok suiistimalin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

8. Madde 21'e İlişkin Değerlendirmemiz:

Düzenleme ile COVID-19 Salgını gerekçe gösterilerek, 2021 yılında yürürlüğe geçmesi gereken Depozito Yönetim Sistemi Uygulaması'nın başlangıç tarihinin 1 yıl süreyle ertelenmesi amaçlanmaktadır.

Oysa 2018 yılında 7153 Sayılı “Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un EK-12. Maddesi kapsamında Depozito Yönetim Sistemi'nin 2021'de başlatılacağı ilan edilmişti. Buna karşın, aradan geçen 22 ayda adım atılmamıştır. Mart ayında Salgın'ın başladığını dikkate alırsak, önceki 15 ayda niçin adım atılmadığının izahı ile söz konusu tarihin neden 14 ay ileri atıldığının açıklaması yapılmamıştır.

9. Madde 30'a İlişkin Değerlendirmemiz:

Düzenlemede, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun (j) bendinde değişiklik yapılarak Ajans'ın Depozito Yönetim Sistemi'nin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak yapacağı mal ve hizmet alımlarının Kamu İhale Kanunundan muaf tutulması sağlanmaktadır.

Ayrıca, Türkiye Çevre Ajansı tarafından yapılacak mal ve hizmet alımlarına yönelik ihalelerin usul ve esaslarının belirlenmesi hususunda Cumhurbaşkanının yetkili olduğu hüküm altına alınmaktadır.

Ülkemizin başta büyükşehirleri olmak üzere il ve ilçelerinde çok büyük sıkıntılara yol açan ve geldiğimiz aşama itibariyle adeta bir kangrene dönüşen otopark sorununu çözecek yapısal dönüşümler sağlamak yerine, otoparkların işletilmesi konusunda büyükşehir belediyelerinden ilçe belediyelerine yetki aktarımı yapmanın gerçekçi bir çözüm olmadığı açıktır.

Sonuç olarak, yasa yapma tekniği ile ilgili genel değerlendirmede işaret ettiğimiz hususlar ile 2/3133 Esas Numaralı “Türkiye Çevre Ajansının Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin yukarıda ayrıntıları açıklanan hususlarında gerekli düzenlemeler yapıldığı takdirde, daha etkin ve verimli sonuçların elde edilmesinde faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Metin Ergun

Muğla

Zeki Hakan Sıdahlı

Mersin

KONYA MİLLETVEKİLİ SELMAN ÖZBOYACI
VE GAZİANTEP MİLLETVEKİLİ MEHMET
SAİT KIRAZOĞLU İLE 60 MİLLETVEKİLİNİN
TEKLİFİ

**TÜRKİYE ÇEVRE AJANSININ KURULMASI
İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının kurulmasıdır.

(2) Bu Kanun; Türkiye Çevre Ajansının kuruluşu, yönetimi, denetimi, faaliyet konuları ve gelirlerine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

- Ajans: Türkiye Çevre Ajansını,
- Bakan: Çevre ve Şehircilik Bakanını,
- Bakanlık: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını,
- Depozito yönetim sistemi: Bakanlıkça

belirlenen ve belirli bir depozito bedeli alınarak piyasaya sürülen ürünlerin tüketilmesi/kullanılması sonrasında iade alınması ve depozito bedelinin geri ödenmesine dayalı sistemi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş, Ajansın Faaliyetleri, Organları ve Personeli

Kuruluş

MADDE 3- (1) Bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere Bakanlıkla ilgili, tüzel kişiliği haiz, bu Kanunda belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi Türkiye Çevre Ajansı kurulmuştur.

Ajansın faaliyetleri

MADDE 4- (1) Ajansın, Bakanlıkça belirlenen çevre strateji ve politikaları doğrultusunda yapacağı faaliyetler şunlardır:

ÇEVRE KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE ÇEVRE AJANSININ KURULMASI
İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının kurulmasıdır.

(2) Bu Kanun; Türkiye Çevre Ajansının kuruluşu, yönetimi, denetimi, faaliyet konuları ve gelirlerine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

- Ajans: Türkiye Çevre Ajansını,
- Bakan: Çevre ve Şehircilik Bakanını,
- Bakanlık: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını,
- Depozito yönetim sistemi: Bakanlıkça

belirlenen ve belirli bir depozito bedeli alınarak piyasaya sürülen ürünlerin tüketilmesi/kullanılması sonrasında iade alınması ve depozito bedelinin geri ödenmesine dayalı sistemi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş, Faaliyet Alanı, Organlar ve Personel

Kuruluş

MADDE 3- (1) Bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere Bakanlıkla ilgili, tüzel kişiliği haiz, bu Kanunda belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi Türkiye Çevre Ajansı kurulmuştur.

Ajansın faaliyetleri

MADDE 4- (1) Ajansın, Bakanlıkça belirlenen çevre strateji ve politikaları doğrultusunda yapacağı faaliyetler şunlardır:

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

a) Depozito yönetim sistemini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; ilgili tarafların depozito yönetim sistemine dâhil olmasını sağlamak ve bunların yükümlülüklerini belirlemek ile Bakanlıkça belirlenen depozito bedeli, ücret ve teminatları almak ve iade etmek.

b) Bakanlıkça depozito uygulamasına zorunlu olarak tabi tutulan ürünlere yönelik depozito yönetim sistemi altyapısının oluşturulmasına, uygulanmasına, izlenmesine yönelik izin ve onay işlemleri dahil gerekli idari düzenlemeleri ve tedbirleri uygulamak ve gerekli kontrolleri yapmak.

c) Çevrenin iyileştirilmesine yönelik olarak faaliyetlerde bulunmak.

ç) Sıfır atık yönetim sisteminin kurulmasına ve uygulanmasına katkı sağlamak.

d) Geri kazanılabilir ürünlerin kullanımları sonrası ülke ekonomisine kazandırılmasına ve geri kazanılabilir atıkların yönetimine ilişkin faaliyetlere katkı sağlamak.

e) Kamuoyunda duyarlılık ve farkındalık oluşturmak amacıyla; görsel, işitsel ve yazılı yayınlar hazırlamak, yayımlamak, basın ve yayın organları ile iş birliği yapmak, kampanya, yarışma ve tanıtım gibi faaliyetlerde bulunmak.

f) Eğitim ve sertifika programları düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak, dokümantasyon, araştırma ve uygulama merkezleri ile laboratuvar ve müze kurmak.

g) Yurt içinde veya yurt dışında yerel yönetimler, ulusal veya uluslararası kurum veya kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gerçek veya tüzel kişilerle işbirliği yapmak, ortak projeler geliştirmek ve faaliyetlerde bulunmak; uygun görülmesi halinde belediyelere, il özel idarelerine, eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara mali ve teknik destek sağlamak.

Ajansın organ ve birimleri

MADDE 5 - (1) Ajansın organ ve birimleri; Yönetim Kurulu, Başkanlık ve Danışma Kurulundan oluşur.

(2) Yönetim Kurulu; Ajansın karar organıdır. Yedi üyeden oluşan Kurulun başkan ve üyeleri Bakan tarafından üç yıl süre ile görevlendirilir ve üyeler gerektiğinde süresi dolmadan görevden alınabilir.

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

a) Depozito yönetim sistemini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; ilgili tarafların depozito yönetim sistemine dâhil olmasını sağlamak ve bunların yükümlülüklerini belirlemek ile Bakanlıkça belirlenen depozito bedeli, ücret ve teminatları almak ve iade etmek.

b) Bakanlıkça depozito uygulamasına zorunlu olarak tabi tutulan ürünlere yönelik depozito yönetim sistemi altyapısının oluşturulmasına, uygulanmasına, izlenmesine yönelik izin ve onay işlemleri dahil gerekli idari düzenlemeleri ve tedbirleri uygulamak ve gerekli kontrolleri yapmak.

c) Çevrenin iyileştirilmesine yönelik olarak faaliyetlerde bulunmak.

ç) Sıfır atık yönetim sisteminin kurulmasına ve uygulanmasına katkı sağlamak.

d) Geri kazanılabilir ürünlerin kullanımları sonrası ülke ekonomisine kazandırılmasına ve geri kazanılabilir atıkların yönetimine ilişkin faaliyetlere katkı sağlamak.

e) Kamuoyunda duyarlılık ve farkındalık oluşturmak amacıyla; görsel, işitsel ve yazılı yayınlar hazırlamak, yayımlamak, basın ve yayın organları ile iş birliği yapmak, kampanya, yarışma ve tanıtım gibi faaliyetlerde bulunmak.

f) Eğitim ve sertifika programları düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak, dokümantasyon, araştırma ve uygulama merkezleri ile laboratuvar ve müze kurmak.

g) Yurt içinde veya yurt dışında yerel yönetimler, ulusal veya uluslararası kurum veya kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gerçek veya tüzel kişilerle iş birliği yapmak, ortak projeler geliştirmek ve faaliyetlerde bulunmak; uygun görülmesi halinde belediyelere, il özel idarelerine, eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara mali ve teknik destek sağlamak.

Ajansın organ ve birimleri

MADDE 5 - (1) Ajansın organları; Yönetim Kurulu, Başkanlık ve Danışma Kurulundan oluşur.

(2) Yönetim Kurulu; Ajansın karar organı olup, yedi üyeden oluşur. Yönetim Kurulu; en az dört yıllık yükseköğrenim görmüş, meslekleri ile ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az beş yıl süreyle görev yapmış,

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

(3) Başkanlık; başkan ve iki başkan yardımcısı ile hizmet birimlerinden oluşur. Başkan ve başkan yardımcılarını Yönetim Kurulu tarafından atanır. Ajans Başkanı olarak Yönetim Kurulu Başkanı da atanabilir. Başkanlık Ajansın yürütme organı olup, Ajansı temsil yetkisini haizdir.

(4) Yönetim Kuruluna danışmanlık etmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere Danışma Kurulu oluşturulur. Danışma Kurulu; Ajansın faaliyet alanlarında temayüz etmiş kişiler ile yükseköğretim kurumu, özel sektör ve kamu kurum ve kuruluşları çalışanları arasından olmak üzere on bir üyeden oluşur ve üyeler Bakan tarafından üç yıl süre ile görevlendirilir. Üyeler gerektiğinde süresi dolmadan Bakan tarafından görevden alınabilir.

(5) Ajans organları ile hizmet birimlerinin görev ve yetkileri, üyelerinin atanması, teşkilat yapısı ile çalışmasına ilişkin usul ve esaslar, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlık tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir.

Ajans personeli

MADDE 6- (1) Ajansta, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa tabi personel istihdam edilir.

Mali haklar

MADDE 7- (1) Ajans Başkanına mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün aynı ve nakdî ödemelerin bir aylık toplam net tutarı; 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 11 inci maddesi uyarınca belirlenen emsali personele mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılması öngörülen ödemelerin bir aylık toplam net tutarının iki katını geçmemek üzere Yönetim Kurulunca belirlenir. Ajans başkan yardımcılarına ve personeline yapılan ödemeler, Ajans Başkanına yapılan ödemeyi geçmemek üzere Yönetim Kurulunca belirlenir.

(2) Ajans Yönetim Kurulu başkan ve üyelerine, bu görevleri nedeniyle ayrıca 22/1/1990 tarihli ve

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

mesleki açıdan yeterli bilgiye, deneyime ve Devlet memuru olma niteliğine sahip kişiler arasından Bakan tarafından üç yıl süre ile görevlendirilir ve üyeler gerektiğinde süresi dolmadan görevden alınabilir.

(3) Başkanlık; başkan ve iki başkan yardımcısı ile hizmet birimlerinden oluşur. Başkan ve başkan yardımcılarını Yönetim Kurulu tarafından atanır. Ajans Başkanı olarak Yönetim Kurulu Başkanı da atanabilir. Başkanlık Ajansın yürütme organı olup, Ajansı temsil yetkisini haizdir.

(4) Yönetim Kuruluna danışmanlık etmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere Danışma Kurulu oluşturulur. Danışma Kurulu; Ajansın faaliyet alanlarında temayüz etmiş kişiler ile yükseköğretim kurumu, özel sektör ve kamu kurum ve kuruluşları çalışanları arasından olmak üzere on bir üyeden oluşur ve üyeler Bakan tarafından üç yıl süre ile görevlendirilir. Üyeler gerektiğinde süresi dolmadan Bakan tarafından görevden alınabilir.

(5) Ajans organları ile hizmet birimlerinin görev ve yetkileri, üyelerinin atanması, teşkilat yapısı ile çalışmasına ilişkin usul ve esaslar, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Ajans personeli

MADDE 6- (1) Ajansta, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa tabi personel istihdam edilir.

Mali haklar

MADDE 7- (1) Ajans Başkanına mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılan bütün aynı ve nakdî ödemelerin bir aylık toplam net tutarı; 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 11 inci maddesi uyarınca belirlenen emsali personele mali ve sosyal hak ve yardımlar kapsamında yapılması öngörülen ödemelerin bir aylık toplam net tutarının iki katını geçmemek üzere Yönetim Kurulunca belirlenir. Ajans başkan yardımcılarına ve personeline yapılan ödemeler, Ajans Başkanına yapılan ödemeyi geçmemek üzere Yönetim Kurulunca belirlenir.

(2) Ajans Yönetim Kurulu başkan ve üyelerine, bu görevleri nedeniyle ayrıca 22/1/1990 tarihli ve

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin 34 üncü maddesine göre kamu iktisadi teşebbüsleri yönetim kurulu başkan ve üyelerine ödenen tutarda ödeme yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ajansın Gelirleri, Bütçesi ve Muafiyetler Ajansın gelirleri ve bütçesi

MADDE 8- (1) Ajansın gelirleri;

- Genel bütçeden aktarılan tutarlardan,
- Her türlü bağış ve yardımlardan,
- Ajansın faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden,
- Sair gelirlerden, oluşur.

(2) Ajansın gelirlerinin genel yönetim giderleri haricinde kalan kısmının tamamı ajansın faaliyetleri için kullanılır.

(3) Ajansın bütçesi, Ajansın yıllık program ve faaliyetleri dikkate alınarak Başkanlık tarafından bir yıllık olarak hazırlanır ve her yıl ağustos ayı sonuna kadar Yönetim Kuruluna sunulur. Yönetim Kurulu tarafından incelendikten sonra uygun bulunan bütçe Bakan onayı ile yürürlüğe girer. Bütçe yılı takvim yılıdır, bütçe dışı harcama yapılamaz. Yönetim Kurulu yıllara sâri harcama yapmaya yetkilidir.

(4) Ajans bütçesinin hazırlanması, uygulanması, harcamaların yapılması ve muhasebeleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte düzenlenir.

Muafiyet ve istisnalar

MADDE 9- (1) Ajans;

- Yapılan bağış ve yardımlar sebebiyle veraset ve intikal vergisinden,
- Faaliyetleri dolayısıyla yaptığı işlemler yönünden harçlardan, bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar nedeniyle damga vergisinden, kiraya verilmemek şartıyla sahip olduğu taşınmazları dolayısıyla emlak vergisinden,
- Tapu ve kadastro işlemleri bakımından, döner sermaye hizmet bedelinden,
- Her türlü dava ve icra işleminde teminat yatırma mükellefiyetlerinden, muaftır.

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin 34 üncü maddesine göre kamu iktisadi teşebbüsleri yönetim kurulu başkan ve üyelerine ödenen tutarda ödeme yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ajansın Gelirleri, Bütçesi ve Muafiyetler Ajansın gelirleri ve bütçesi

MADDE 8- (1) Ajansın gelirleri;

- Genel bütçeden aktarılan tutarlardan,
- Her türlü bağış ve yardımlardan,
- Ajansın faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden,
- Sair gelirlerden, oluşur.

(2) Ajansın gelirlerinin genel yönetim giderleri haricinde kalan kısmının tamamı Ajansın faaliyetleri için kullanılır.

(3) Ajansın bütçesi, Ajansın yıllık program ve faaliyetleri dikkate alınarak Başkanlık tarafından bir yıllık olarak hazırlanır ve her yıl ağustos ayı sonuna kadar Yönetim Kuruluna sunulur. Yönetim Kurulu tarafından incelendikten sonra uygun bulunan bütçe Bakan onayı ile yürürlüğe girer. Bütçe yılı takvim yılıdır, bütçe dışı harcama yapılamaz. Yönetim Kurulu yıllara sâri harcama yapmaya yetkilidir.

(4) Ajans bütçesinin hazırlanması, uygulanması, harcamaların yapılması ve muhasebeleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikte düzenlenir.

Muafiyet ve istisnalar

MADDE 9- (1) Ajans;

- Yapılan bağış ve yardımlar sebebiyle veraset ve intikal vergisinden,
- Faaliyetleri dolayısıyla yaptığı işlemler yönünden harçlardan, bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar nedeniyle damga vergisinden, kiraya verilmemek şartıyla sahip olduğu taşınmazları dolayısıyla emlak vergisinden,
- Tapu ve kadastro işlemleri bakımından, döner sermaye hizmet bedelinden,
- Her türlü dava ve icra işleminde teminat yatırma mükellefiyetlerinden, muaftır.

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

Yönetmelik

MADDE 10- (1) Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Bakanlık tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir. 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (g) bendi ile 6 ncı, 7 nci ve 9 uncu maddelerin uygulanmasına ilişkin çıkarılan yönetmeliklerde Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Düzenlemeler

MADDE 11- 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 56 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kullanıcılara kısa süreli elektrikli skuter kiralama imkânı veren paylaşımlı elektrikli skuter işgallerinde harç tutarı, her üç skuterin bir metrekare alan işgal ettiği kabulü ile beher metrekare için Tarifenin (1) numaralı bendindeki en az tarife üzerinden hesaplanır.”

MADDE 12- 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Proje tanıtım dosyası” tanımı yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 13- 2872 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine “önlenmesi ve giderilmesi” ibaresinden sonra gelmek üzere “, sıfır atığın yaygınlaştırılması, döngüsel ekonomi ilkelerinin uygulanması ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi” ibaresi, “temiz teknolojilerin teşviki,” ibaresinden sonra gelmek üzere “motersuz veya elektrikli araçların teşviki, atıkların geri kazanımı ile artırılmış atıksuların yeniden kullanımının teşviki,” ibaresi, “teminat alınması ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “sera gazı emisyonlarının takibine yönelik” ibaresi eklenmiş, bentte yer alan “plastik poşet ve plastik ambalaj” ibaresi “plastik içerikli poşet veya ambalaj ve tek kullanımlık materyallerin” şeklinde ve bendin son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu bentteki uygulamalara ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.”

MADDE 14 - 2872 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Raporu veya proje tanıtım dosyası” ibaresi “başvurusu dosyası” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Yönetmelik

MADDE 10- (1) Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir. 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (g) bendi ile 6 ncı, 7 nci ve 9 uncu maddelerin uygulanmasına ilişkin çıkarılan yönetmeliklerde Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığının görüşü alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Düzenlemeler

MADDE 11- 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 56 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kullanıcılara kısa süreli elektrikli skuter kiralama imkânı veren paylaşımlı elektrikli skuter işgallerinde harç tutarı, her üç skuterin bir metrekare alan işgal ettiği kabulü ile beher metrekare için Tarifenin (1) numaralı bendindeki en az tarife üzerinden hesaplanır.”

MADDE 12- 2872 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine “önlenmesi ve giderilmesi” ibaresinden sonra gelmek üzere “, sıfır atığın yaygınlaştırılması, döngüsel ekonomi ilkelerinin uygulanması ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi” ibaresi, “temiz teknolojilerin teşviki,” ibaresinden sonra gelmek üzere “motersuz veya elektrikli araçların teşviki, atıkların geri kazanımı ile artırılmış atıksuların yeniden kullanımının teşviki,” ibaresi, “teminat alınması ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “sera gazı emisyonlarının takibine yönelik” ibaresi eklenmiş, bentte yer alan “plastik poşet ve plastik ambalaj” ibaresi “plastik içerikli poşet veya ambalaj ve tek kullanımlık materyallerin” şeklinde ve bendin son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu bentteki uygulamalara ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.”

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

cümle eklenmiş ve ikinci fıkrasında yer alan “veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“Çevresel Etki Değerlendirmesi başvuru dosyasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 15- 2872 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin beşinci fıkrasına “başkanlıkları,” ibaresinden sonra gelmek üzere “atıksu altyapı yönetimlerinde kurulan kooperatiflerde kooperatif yönetimleri,” ibaresi, sekizinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş, dokuzuncu fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye dokuzuncu fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra ve mevcut on dördüncü fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Atık üreticileri, atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu olarak yetki verilmiş firmalar aracılığıyla da yerine getirebilirler. Ancak, Bakanlıkça nitelikleri belirlenen atık üreticilerinin atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu firmalar aracılığıyla yerine getirmeleri zorunludur. Atık üreticilerinin sorumlulukları ile atık yönetim sorumlusu firmaların yetkilendirilmesine ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.”

“Atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanılabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır. Sıfır atık yönetim sistemini kurarak belge alanlar, türlerine göre kaynağında ayrı biriktirdikleri atıklarını, Bakanlıktan çevre lisansı almış atık işleme tesislerine geri kazanımı sağlanmak üzere verebilirler. Atık yönetim planlarının hazırlanmasına ve sıfır atık yönetim sistemine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir ve bu çerçevede sıfır atık yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi zorunludur.”

“Atıkların, doğal kaynak ve hammadde kullanımının azaltılması ve geri kazanımın artırılması amacıyla kullanılması esastır. Atıkların veya atıklardan elde edilen geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımına yönelik düzenlemeler ile zorunlu kullanıma ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir. Geri kazanım imkânı olmayan atıklar, yönetmeliklerle belirlenen uygun yöntemlerle bertaraf edilir.”

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 13- 2872 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin beşinci fıkrasına “başkanlıkları,” ibaresinden sonra gelmek üzere “atıksu altyapı yönetimlerinde kurulan kooperatiflerde kooperatif yönetimleri,” ibaresi, sekizinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş, dokuzuncu fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye dokuzuncu fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra ve maddenin mevcut on dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Atık üreticileri, atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu olarak yetki verilmiş firmalar aracılığıyla da yerine getirebilirler. Ancak, Bakanlıkça nitelikleri belirlenen atık üreticilerinin atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu firmalar aracılığıyla yerine getirmeleri zorunludur. Atık üreticilerinin sorumlulukları ile atık yönetim sorumlusu firmaların yetkilendirilmesine ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.”

“Atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanılabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır. Sıfır atık yönetim sistemini kurarak belge alanlar, türlerine göre kaynağında ayrı biriktirdikleri atıklarını, Bakanlıktan çevre lisansı almış atık işleme tesislerine geri kazanımı sağlanmak üzere verebilirler. Atık yönetim planlarının hazırlanmasına ve sıfır atık yönetim sistemine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir ve bu çerçevede sıfır atık yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi zorunludur.”

“Atıkların, doğal kaynak ve hammadde kullanımının azaltılması ve geri kazanımın artırılması amacıyla kullanılması esastır. Atıkların veya atıklardan elde edilen geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımına yönelik düzenlemeler ile zorunlu kullanıma ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir. Geri kazanım imkânı olmayan atıklar, yönetmeliklerle belirlenen uygun yöntemlerle bertaraf edilir.”

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

“Lisans almakla yükümlü gerçek ve/veya tüzel kişiler ile atık yönetim sorumlusu firmalardan alınacak teminatlar için yönetiminden sorumlu oldukları atıkların türü, miktarı ve bertaraf maliyeti temel alınır ve bu teminatlara ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 16- 2872 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin birinci fıkrasına “Sahil Güvenlik Komutanlığına,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Türkiye Çevre Ajansına,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 17- 2872 sayılı Kanununun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “tehlikeli” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve cümleye “bulunanlar” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile atık yönetim sorumlusu firmalar” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 18- 2872 sayılı Kanununun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasına “faaliyetler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile çevre izni veya çevre izin ve lisansı olmayan faaliyetler” ibaresi eklenmiş ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı alınmaksızın, başlanan faaliyetler Bakanlık/Valilik tarafından süre verilmeksizin durdurulur. Bu maddeye ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 19- 2872 sayılı Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine aşağıdaki paragraf eklenmiş, (e) bendinde yer alan “sürecine başlamadan veya bu süreci tamamlamadan” ibaresi “Olumlu Kararı almadan” şeklinde değiştirilmiş, “yapılan” ibaresi madde metninden çıkarılmış, bende “durumlarda” ibaresinden sonra gelmek üzere “, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu kararı alınmaz ise” ibaresi, (1) bendinin (4) numaralı alt bendine “deşarjı yapan” ibaresinden sonra gelmek üzere “tanker, gemi ve” ibaresi, bendin son paragrafına “boşaltanlara” ibaresinden sonra gelmek üzere “, su kirliliği nedeni ile kurulması veya işletilmesi yönetmelikle izne tâbi tutulan tesisleri, yetkili makamlardan izin almadan kuran, işleten veya izni iptal edilmesine rağmen kurmaya veya işletmeye devam eden veya bu tesislerde izin almaksızın sonradan değişiklik yapan veya yetkili makamların gerekli gördükleri değişiklikleri tanınan sürede yapmayanlara” ibaresi, bende aşağıdaki

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“Lisans almakla yükümlü gerçek ve/veya tüzel kişiler ile atık yönetim sorumlusu firmalardan alınacak teminatlar için yönetiminden sorumlu oldukları atıkların türü, miktarı ve bertaraf maliyeti temel alınır ve bu teminatlara ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 14- 2872 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin birinci fıkrasına “Sahil Güvenlik Komutanlığına,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Türkiye Çevre Ajansına,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 15- 2872 sayılı Kanununun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “tehlikeli” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve cümleye “bulunanlar” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile atık yönetim sorumlusu firmalar” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 16- 2872 sayılı Kanununun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasına “faaliyetler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile çevre izni veya çevre izin ve lisansı olmayan faaliyetler” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 17- 2872 sayılı Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine aşağıdaki paragraf eklenmiş, (e) bendinde yer alan “sürecine başlamadan veya bu süreci tamamlamadan inşaata başlayan ya da faaliyete geçenlere yapılan” ibaresi “süreci tamamlamadan inşaata başlayan ya da faaliyete geçenlere” şeklinde değiştirilmiş, (1) bendinin (4) numaralı alt bendine “deşarjı yapan” ibaresinden sonra gelmek üzere “tanker, gemi ve” ibaresi, bendin son paragrafına “boşaltanlara” ibaresinden sonra gelmek üzere “, su kirliliği nedeni ile kurulması veya işletilmesi yönetmelikle izne tâbi tutulan tesisleri, yetkili makamlardan izin almadan kuran, işleten veya izni iptal edilmesine rağmen kurmaya veya işletmeye devam eden veya bu tesislerde izin almaksızın sonradan değişiklik yapan veya yetkili makamların gerekli gördükleri değişiklikleri tanınan sürede yapmayanlara” ibaresi, bende aşağıdaki paragraf eklenmiş, (1) bendinin ikinci paragrafı aşağıdaki şekilde, (r) bendinde

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

paragraf eklenmiş, (1) bendinin ikinci paragrafı aşağıdaki şekilde, (r) bendinde yer alan “24.000 Türk Lirası” ibaresi “90.000 Türk Lirasından 360.000 Türk Lirasına kadar” şeklinde, “60.000 Türk Lirası” ibaresi “300.000 Türk Lirası” şeklinde, (s) bendinde yer alan “100 Türk Lirası” ibaresi “1.000 Türk Lirası” şeklinde, (z) bendinde yer alan “%20 fazlası” ibaresi “%20’si kadar” şeklinde, (bb) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki bentler eklenmiştir:

“Benzin ve naftanın depolanması, dolumu ve tankerlerle nakliyesine ilişkin terminaller, dolum adaları veya akaryakıt istasyonlarında kullanılan her türlü düzenek, tesis ile tankerlerden salınan uçucu organik bileşiklerin kontrolüne ilişkin Bakanlıkça belirlenen esas ve kriterlere uymayan; terminaller veya dolum adaları için 60.000 Türk Lirası, akaryakıt istasyonları için 30.000 Türk Lirası, tankerler için 3.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.”

“Su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetleri ile ilgili olarak bu Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine aykırı davrananlara 100.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.”

“Ek 1 inci maddenin (d) bendi uyarınca çıkarılan yönetmelik esaslarına aykırı olarak faaliyet gösterenlere 100.000 Türk Lirasından 300.000 Türk Lirasına kadar, bu faaliyetlerin sanat yapılarına zarar vermesi veya akarsuyun akış rejimini bozması halinde 300.000 Türk Lirası, kum, çakıl ve benzeri maddeleri alanlara ise metreküp başına 450 Türk Lirası idarî para cezası verilir.”

“bb) Bu Kanunda geri kazanım katılım payına tabi olan ek (1) sayılı listede yer alan ürünlere yönelik olarak;

1) Plastik poşetleri ek 13 üncü maddeye aykırı olarak ücretsiz verdiği veya Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak plastik poşet verdiği tespit edilen satış noktalarına depo alanı hariç kapalı satış alanının her metrekaresi için 15,16 Türk Lirası,

2) Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak plastik poşetleri üretene, tedarik edene; üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciye ve/veya ithalatçıya 15.000 Türk Lirası,

3) Geri kazanım katılım payına ilişkin belirlenen esaslara uymayanlara 1.500 Türk Lirası, idari para cezası verilir.”

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

yer alan “24.000 Türk Lirası” ibaresi “90.000 Türk Lirasından 360.000 Türk Lirasına kadar” şeklinde, “60.000 Türk Lirası” ibaresi “300.000 Türk Lirası” şeklinde, (s) bendinde yer alan “100 Türk Lirası” ibaresi “1.000 Türk Lirası” şeklinde, (z) bendinde yer alan “%20 fazlası” ibaresi “%20’si kadar” şeklinde, (bb) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki bentler eklenmiştir:

“Benzin ve naftanın depolanması, dolumu ve tankerlerle nakliyesine ilişkin terminaller, dolum adaları veya akaryakıt istasyonlarında kullanılan her türlü düzenek, tesis ile tankerlerden salınan uçucu organik bileşiklerin kontrolüne ilişkin Bakanlıkça belirlenen esas ve kriterlere uymayan; terminaller veya dolum adaları için 60.000 Türk Lirası, akaryakıt istasyonları için 30.000 Türk Lirası, tankerler için 3.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.”

“Su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetleri ile ilgili olarak bu Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine aykırı davrananlara 100.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.”

“Ek 1 inci maddenin (d) bendi uyarınca çıkarılan yönetmelik esaslarına aykırı olarak faaliyet gösterenlere 100.000 Türk Lirasından 300.000 Türk Lirasına kadar, bu faaliyetlerin sanat yapılarına zarar vermesi veya akarsuyun akış rejimini bozması halinde 300.000 Türk Lirası, kum, çakıl ve benzeri maddeleri alanlara ise metreküp başına 450 Türk Lirası idari para cezası verilir.”

“bb) Bu Kanunda geri kazanım katılım payına tabi olan ek (1) sayılı listede yer alan ürünlere yönelik olarak;

1) Plastik poşetleri ek 13 üncü maddeye aykırı olarak ücretsiz verdiği veya Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak plastik poşet verdiği tespit edilen satış noktalarına depo alanı hariç kapalı satış alanının her metrekaresi için 15,16 Türk Lirası,

2) Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak plastik poşetleri üretene, tedarik edene; üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciye ve/veya ithalatçıya 15.000 Türk Lirası,

3) Geri kazanım katılım payına ilişkin belirlenen esaslara uymayanlara 1.500 Türk Lirası, idari para cezası verilir.”

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

“cc) 11 inci maddede belirlenen sıfır atık yönetim sistemini kurmayanlara ve/veya kurduğunu belgeleyemeyenlere 20.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

çç) Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak;

1) Sera gazı emisyonu izleme planını sunmayanlara veya süresi içerisinde güncellemeyenlere 24.000 Türk Lirası,

2) Doğrulanmış sera gazı emisyonu raporunu süresi içerisinde sunmayanlara 36.000 Türk Lirası, idarî para cezası verilir.

dd) Ek 15 inci madde uyarınca yetki belgesi bulunmaksızın motor yağı değişimi yapılan işletmelere 10.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.

ee) Ek 11 nci ve ek 12 nci maddelerde tanımlı depozito uygulamalarına yönelik Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak;

1) Depozitoya tabi ürünleri piyasaya sürenlere 20.000 Türk Lirası, satış noktaları dahil depozitolu ürünleri kullanıcılara/tüketicilere sunanlara ise faaliyeti alanının her metrekaresi için 15,16 Türk Lirası,

2) Depozito uygulaması toplama sistemine katılım sağlama yükümlülüğünü ve şartlarını yerine getirmeyen satış noktalarına satış alanının her metrekaresi için 100 Türk Lirası, idari para cezası verilir.

ff) 11 inci madde uyarınca yükümlülük getirilen üreticiler, ithalatçılar ve piyasaya sürenlerden bu yükümlülükleri uymayanlara 10.000 Türk Lirası, bu yükümlülüğe konu ürünlerin satışına ve dağıtımına ilişkin düzenlemelere aykırı hareket edenlere ise 5.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.

gg) Ek 14 üncü maddenin ikinci fıkrasına aykırı faaliyette bulunanlara 300.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.”

MADDE 20- 2872 sayılı Kanunun ek 11 inci maddesinin beşinci fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Bu maddeye ilişkin idari, mali ve teknik usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“cc) 11 inci maddede belirlenen sıfır atık yönetim sistemini kurmayanlara ve/veya kurduğunu belgeleyemeyenlere 20.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.

çç) Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak;

1) Sera gazı emisyonu izleme planını sunmayanlara veya süresi içerisinde güncellemeyenlere 24.000 Türk Lirası,

2) Doğrulanmış sera gazı emisyonu raporunu süresi içerisinde sunmayanlara 36.000 Türk Lirası, idari para cezası verilir.

dd) Ek 15 inci madde uyarınca yetki belgesi bulunmaksızın motor yağı değişimi yapan işletmelere 10.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.

ee) Ek 11 inci ve ek 12 nci maddelerde tanımlı depozito uygulamalarına yönelik Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara aykırı olarak;

1) Depozitoya tabi ürünleri piyasaya sürenlere 20.000 Türk Lirası, satış noktaları dahil depozitolu ürünleri kullanıcılara/tüketicilere sunanlara ise faaliyeti alanının her metrekaresi için 15,16 Türk Lirası,

2) Depozito uygulaması toplama sistemine katılım sağlama yükümlülüğünü ve şartlarını yerine getirmeyen satış noktalarına satış alanının her metrekaresi için 100 Türk Lirası, idari para cezası verilir.

ff) 11 inci madde uyarınca yükümlülük getirilen üreticiler, ithalatçılar ve piyasaya sürenlerden bu yükümlülükleri uymayanlara 10.000 Türk Lirası, bu yükümlülüğe konu ürünlerin satışına ve dağıtımına ilişkin düzenlemelere aykırı hareket edenlere ise 5.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.

gg) Ek 14 üncü maddenin ikinci fıkrasına aykırı faaliyette bulunanlara 300.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.”

MADDE 18- 2872 sayılı Kanunun ek 11 inci maddesinin beşinci fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Bu maddeye ilişkin idari, mali ve teknik usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 21- 2872 sayılı Kanunun ek 12 nci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ambalajlar için depozito uygulamasını 1/1/2021” ibaresi “ambalajlar ve ürünler için depozito uygulamasını 1/1/2022” şeklinde değiştirilmiş, fıkranın ikinci cümlesinde yer alan “ambalajlı” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci fıkrasına “esaslar” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile sisteme ilişkin teminatlar ve ücretler” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Zorunlu depozito uygulamasına tabi tutulan ürünlerin üreticileri, ithalatçıları ve piyasaya sürenleri ile depozito kapsamındaki ürünleri tüketicilere/kullanıcılara sunan toptan ya da perakende satış birimleri; depozito sisteminin kurulması, işletilmesi ve izlenmesine yönelik idari, mali ve teknik yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadırlar.”

MADDE 22- 2872 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Çevre etiketi

EK MADDE 14- Sürdürülebilir çevre hedefleri doğrultusunda, ürün veya hizmetlerin doğal kaynak kullanımı ve hammadde temini aşamasından başlamak üzere yaşam döngüsünün bütün süreçlerinde, türlerin ve habitatların zarar görmesini ve ekosistemlerin bozulmasını önlemek, çevre, insan, sağlık, iklim ve doğal yaşamın üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak amacıyla gönüllülük esaslı çevre etiket sisteminin oluşturulması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Bakanlık haricinde çevre etiketi adı altında herhangi bir faaliyet yürütülemez.”

MADDE 23- 2872 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Motor yağları

EK MADDE 15- Motor yağı değişimlerinin Bakanlıkça yetki verilen işletmeler tarafından yapılması veya atık motor yağlarının bu yerlere teslim edilmesi zorunludur.

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 19- 2872 sayılı Kanunun ek 12 nci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ambalajlar için depozito uygulamasını 1/1/2021” ibaresi “ambalajlar ve ürünler için depozito uygulamasını 1/1/2022” şeklinde değiştirilmiş, fıkranın ikinci cümlesinde yer alan “ambalajlı” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci fıkrasına “esaslar” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile sisteme ilişkin teminatlar ve ücretler” ibaresi ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Zorunlu depozito uygulamasına tabi tutulan ürünlerin üreticileri, ithalatçıları ve piyasaya sürenleri ile depozito kapsamındaki ürünleri tüketicilere/kullanıcılara sunan toptan ya da perakende satış birimleri; depozito sisteminin kurulması, işletilmesi ve izlenmesine yönelik idari, mali ve teknik yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadırlar.”

MADDE 20- 2872 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Çevre etiketi

EK MADDE 14- Sürdürülebilir çevre hedefleri doğrultusunda, ürün veya hizmetlerin doğal kaynak kullanımı ve hammadde temini aşamasından başlamak üzere yaşam döngüsünün bütün süreçlerinde, türlerin ve habitatların zarar görmesini ve ekosistemlerin bozulmasını önlemek, çevre, insan, sağlık, iklim ve doğal yaşamın üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak amacıyla gönüllülük esaslı çevre etiket sistemi oluşturulur. Çevre etiket sisteminin oluşturulması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Bakanlık haricinde çevre etiketi adı altında herhangi bir faaliyet yürütülemez.”

MADDE 21- 2872 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Motor yağları

EK MADDE 15- Motor yağı değişimlerinin Bakanlıkça yetki verilen işletmeler tarafından yapılması veya atık motor yağlarının bu yerlere teslim edilmesi zorunludur.

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

Motor yağı değişimi yapılan yerlerin yetkilendirilmesine ve atık yağların yönetimine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.”

MADDE 24- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bisiklet yolu” tanımı aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki “Elektrikli Skuter (e-skuter)” ve “Bisiklet şeridi” tanımları eklenmiştir.

“Bisiklet yolu: Bisiklet ve elektrikli skuter sürüşüne ayrılan, taşıt yolu ve yaya alanları ile kesişim noktaları hariç diğer araç ve yaya trafiğine kapalı yoldur.”

“Elektrikli skuter (e-skuter): Hızı en fazla 25 km/saate ulaşan, tekerlekli, ayak tahtası ve tutamağı olabilen, dikey bir direksiyon mekanizması içerebilen ve ayakta kullanılan taşıtlardır.”

“Bisiklet şeridi: Yol seviyesinde bisiklet ve elektrikli skuter kullanımı için özel olarak belirlenmiş ve yer işaretlemesi ile ayrılmış yoldur.”

MADDE 25- 2918 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına (n) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve diğer bent buna göre teselsül ettirilmiştir.

“o) Gürültü eylem planı ve bisiklet master planları göz önünde bulundurularak ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görüşü alınarak, trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı mevcut yollarda ve yeni yapılacak olan yapım ve bakımından sorumlu olduğu karayollarının kenarına bisiklet yolu ile gürültü bariyeri yapmak,”

“p) Trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı yerlerde, banketleri bisiklet şeridi olarak işaretleyerek bisiklet ve elektrikli skuter kullanımına uygun hale getirmek,”

MADDE 26- 2918 sayılı Kanunun 37 nci maddesinin birinci fıkrasına “Bisiklet kullananların 11,” ibaresinden sonra gelmek üzere “elektrikli bisiklet ve elektrikli skuter kullananların 15,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 27- 2918 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “bisikletlilere” ibaresi “ve bisiklet şeridindeki bisiklet ve elektrikli skuter kullananlara” şeklinde değiştirilmiştir.

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Motor yağı değişimi yapılan yerlerin yetkilendirilmesine ve atık yağların yönetimine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.”

MADDE 22- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bisiklet yolu” tanımı aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki “Elektrikli skuter (e-skuter)” ve “Bisiklet şeridi” tanımları eklenmiştir.

“Bisiklet yolu: Bisiklet ve elektrikli skuter sürüşüne ayrılan, taşıt yolu ve yaya alanları ile kesişim noktaları hariç diğer araç ve yaya trafiğine kapalı yoldur.”

“Elektrikli skuter (e-skuter): Hızı en fazla 25 km/saate ulaşan, tekerlekli, ayak tahtası ve tutamağı olabilen, dikey bir direksiyon mekanizması içerebilen ve ayakta kullanılan taşıtlardır.”

“Bisiklet şeridi: Yol seviyesinde bisiklet ve elektrikli skuter kullanımı için özel olarak belirlenmiş ve yer işaretlemesi ile ayrılmış bölümdür.”

MADDE 23- 2918 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına (n) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve diğer bent buna göre teselsül ettirilmiştir.

“o) Gürültü eylem planı ve bisiklet master planları göz önünde bulundurularak ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görüşü alınarak, trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı mevcut yollarda ve yeni yapılacak olan yapım ve bakımından sorumlu olduğu karayollarının kenarına bisiklet yolu ile gürültü bariyeri yapmak,”

“p) Trafik güvenliğinin ve teknik koşulların sağlandığı yerlerde, banketleri bisiklet şeridi olarak işaretleyerek bisiklet ve elektrikli skuter kullanımına uygun hale getirmek,”

MADDE 24- 2918 sayılı Kanunun 37 nci maddesinin birinci fıkrasına “Bisiklet kullananların 11,” ibaresinden sonra gelmek üzere “elektrikli bisiklet ve elektrikli skuter kullananların 15,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 25- 2918 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “bisikletlilere” ibaresi “ve bisiklet şeridindeki bisiklet ve elektrikli skuter kullananlara” şeklinde değiştirilmiştir.

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 28- 2918 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinin başlığına ve birinci fıkrasının birinci cümlesine “Bisiklet,” ibarelerinden sonra gelmek üzere “elektrikli skuter,” ibareleri eklenmiş, fıkranın (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (b) bendine “en az bir elleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “elektrikli skuter,” ibaresi, fıkraya (c) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“a) Ayrı bisiklet yolu veya bisiklet şeridi varsa, bisiklet ve elektrikli skuter taşıt yolunda,

Bisiklet, elektrikli skuter, motorlu bisiklet ve motosikletlerin yayaların kullanmasına ayrılmış yerlerde,

Bunlardan ikiden fazlasının taşıt yolunun bir şeridinde yan yana,

Sürülmesi yasaktır.”

“d) Elektrikli skuter ile sırtta taşınabilen kişisel eşya harici yük ve yolcu taşınması yasaktır.

e) Elektrikli skuter otoyol, şehirler arası karayolları ve azami hız sınırı 50 km/s üzerinde olan karayollarında kullanılamaz.”

“Elektrikli skuter ve kullanımına ilişkin diğer hususlar yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 29- 2918 sayılı Kanunun 68 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendine “ile bisiklet yolunda” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya şeridinde;” ibaresi ve “bisiklet yolu” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya bisiklet şeridi” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 30- 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine “depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak Türkiye Çevre Ajansının yapacağı mal ve hizmet alımları,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 31- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiş, üçüncü fıkrasının (d) bendinde yer alan “otopark,” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve bende “ilişkin hizmetler yapmak” ibaresinden sonra gelmek üzere “; bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek veya ruhsat vermek” ibaresi eklenmiştir.

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 26- 2918 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinin başlığına ve birinci fıkrasının birinci cümlesine “Bisiklet,” ibarelerinden sonra gelmek üzere “elektrikli skuter,” ibareleri eklenmiş, fıkranın (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (b) bendine “en az bir elleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “elektrikli skuter ve” ibaresi, fıkraya (c) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“a) Ayrı bisiklet yolu veya bisiklet şeridi varsa, bisiklet ve elektrikli skuterlerin taşıt yolunda,

Bisiklet, elektrikli skuter, motorlu bisiklet ve motosikletlerin yayaların kullanmasına ayrılmış yerlerde,

Bunlardan ikiden fazlasının taşıt yolunun bir şeridinde yan yana,

sürülmesi yasaktır.”

“d) Elektrikli skuter ile sırtta taşınabilen kişisel eşya harici yük ve yolcu taşınması yasaktır.

e) Elektrikli skuter otoyol, şehirler arası karayolları ve azami hız sınırı 50 km/s üzerinde olan karayollarında kullanılamaz.”

“Elektrikli skuter ve kullanımına ilişkin diğer hususlar yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 27- 2918 sayılı Kanunun 68 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendine “ile bisiklet yolunda” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya şeridinde;” ibaresi ve “bisiklet yolu” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya bisiklet şeridi” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 28- 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine “depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak Türkiye Çevre Ajansının yapacağı mal ve hizmet alımları,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 29- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiş, üçüncü fıkrasının (d) bendinde yer alan “otopark,” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve bende “ilişkin hizmetler yapmak” ibaresinden sonra gelmek üzere “; bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek veya ruhsat vermek” ibaresi eklenmiştir.

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

“aa) Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işlerini yürütmek.”

MADDE 32- 5216 sayılı Kanunun 9 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Ulaşımından kaynaklanan emisyonların azaltılması amacıyla bisikletli ulaşımın yaygınlaştırılmasına yönelik; bu Kanun kapsamında hazırlanacak ulaşım ana planlarında bisikletli ulaşımın yer verilmesi ya da bisikletli ulaşım ana planının hazırlanması esastır. Bakanlıkça, talep halinde mahalli idarelere teknik destek verilebilir. Bu fıkra ile ilgili idari ve teknik usul ve esaslar Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 33- 5216 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İmar mevzuatı uyarınca belediyelerin otoparkla ilgili olarak elde ettikleri gelirler beş yıllık imar programına göre hazırlanan kamulaştırma projesi karşılığında bölge otoparkı için gerekli arsa alımları ile inşasında kullanılır. Bu gelirler bu fıkra ile belirtilen amaç dışında kullanılamaz.”

MADDE 34- 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“c) Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri,”

MADDE 35- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“ş) Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işlerini yürütmek.

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“aa) Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yürütmek.”

MADDE 30- 5216 sayılı Kanunun 9 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Ulaşımından kaynaklanan emisyonların azaltılması amacıyla bisikletli ulaşımın yaygınlaştırılmasına yönelik; bu Kanun kapsamında hazırlanacak ulaşım ana planlarında bisikletli ulaşımın yer verilmesi ya da bisikletli ulaşım ana planının hazırlanması esastır. Bakanlıkça, talep halinde mahalli idarelere teknik destek verilebilir. Bu fıkra ile ilgili idari ve teknik usul ve esaslar Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 31- 5216 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İmar mevzuatı uyarınca belediyelerin otoparkla ilgili olarak elde ettikleri gelirler beş yıllık imar programına göre hazırlanan kamulaştırma projesi karşılığında bölge otoparkı için gerekli arsa alımları ile inşasında kullanılır. Bu gelirler bu fıkra ile belirtilen amaç dışında kullanılamaz.”

MADDE 32- 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“c) Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri,”

MADDE 33- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“ş) Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yürütmek.

(Konya Milletvekili Selman Özboyacı ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile 60 Milletvekilinin Teklifi)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Geçici görevlendirme

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Ajansın faaliyetlerine başladığı tarihten itibaren 5 yıl süreyle, 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 25 inci maddesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Ajansta görevlendirilebilir.

Geri kazanım katılım payı

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten 31/12/2025 tarihine kadar 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun ek 11 inci maddesi uyarınca tahsil edilen geri kazanım katılım paylarının yüzde onbeşi tahsil edildiği ayı izleyen ayın sonuna, 2020 yılında bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen tutarın yüzde onu bu maddenin yürürlüğe girdiği ayı izleyen ikinci ayın sonuna kadar Türkiye Çevre Ajansı hesabına aktarılır. Aktarılacak tutarlar karşılığında Bakanlık bütçesinde gerekli ödenek öngörülür.

Yürürlük

MADDE 36- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 37- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Çevre Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Geçici görevlendirme

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Ajansın faaliyetlerine başladığı tarihten itibaren 5 yıl süreyle, 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 25 inci maddesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Ajansta görevlendirilebilir.

Geri kazanım katılım payı

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten 31/12/2025 tarihine kadar 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun ek 11 inci maddesi uyarınca tahsil edilen geri kazanım katılım paylarının yüzde on beşi tahsil edildiği ayı izleyen ayın sonuna, 2020 yılında bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen tutarın yüzde onu bu maddenin yürürlüğe girdiği ayı izleyen ikinci ayın sonuna kadar Türkiye Çevre Ajansı hesabına aktarılır. Aktarılacak tutarlar karşılığında Bakanlık bütçesinde gerekli ödenek öngörülür.

Yürürlük

MADDE 34- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 35- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.